

VINKO FILIPOVIĆ, NOVI KOORDINATOR CDŠ-a:

**NOVE KURIKULE MOGLI
BISMO IMATI OD 2028./2029.**



PRATITE NAŠE
DIGITALNE
SADRŽAJE

76 godina školske novine

Broj 27-28 (3448-3449) • Godište LXXVII. DVOTJEDNIK ZA ODGOJ, OBRAZOVANJE, ZNANOST I KULTURU ISSN 0037 - 6531 • UDK 37 (05)''530.1''
Zagreb, 22. rujna 2026. Cijena 2,99 €

ZABRINJAVAJUĆI NALAZI NACIONALNOG IZVJEŠĆA

ŠTO SVE UTJEČE NA PISA REZULTATE



MANJAK NASTAVNIKA
STRUKOVNIH PREDMETA

**KAKO PRIVUĆI
STRUČNJAKE U
OBRAZOVANJE**

UOČI EUROPSKOG
DANA JEZIKA 26. RUJNA

**ZAŠTO DRUGI
STRANI JEZIK
NIJE OBAVEZAN?**

PRIČE IZ INOZEMSTVA:
NIZOZEMSKA

**VIKENDIMA
GOVORIMO
HRVATSKI!**

IZJAVE



Kazalište je sve samo ne dosadno. Kazalište objedinjuje i glazbu, i likovnost, i pisanu riječ, i multimediju – kazalište je kuća za sve ljude i za svu našu djecu, da parafraziram stih jedne pjesme (...). Zadatak kazališta nije parirati društvenim mrežama niti su nužno kazalište i opća digitalizacija u kojoj živimo na suprotstavljenim stranama, dapače.

Paško Vukasović, novi ravnatelj
Kazališta „Trešnja“



U školi nikada nije dosadno, jer nijedan dan nije isti. Teško se može isplanirati i predvidjeti u kojem će smjeru krenuti, no zato smo svi u kolektivu složni u zajedničkom naporu da učenicima damo najviše što možemo i da im gimnazijske dane ispunimo znanjem, znatiželjom, veseljem i ugodom.

Anita Perišić, ravnateljica
Gornjogradske gimnazije

FAKT

Tehnološki divovi ubrzano uvode AI chatbotove u učionice, no još nema dovoljno dokaza da oni poboljšavaju obrazovne rezultate. Dio istraživanja upozorava i na moguće posljedice za kritičko mišljenje i razumijevanje pročitanog. Stoga uvođenje nedovoljno provjerenih chatbotova u škole zapravo predstavlja masovni eksperiment, a na kocki je budućnost obrazovanja. Hoće li umjetna inteligencija postati učinkovit alat za učenje ili pomoćno sredstvo bez kojeg učenici više neće moći?

DVOTJEDNA KRONIKA

SLOVENIJA UKIDA
DEVETOGODIŠNJU ŠKOLU

PONEDJELJAK, 7. RUJNA

Prvi je dan nove nastavne godine. Zagreb je na početku ove pedagoške godine dobio još jedan gradski vrtić, s mjestom za 260 djece – novi područni objekt Dječjeg vrtića Milana Sachsa u Borovju.

UTORAK, 8. RUJNA

Otvorena je Graditeljska, prirodoslovna i rudarska škola Varaždin u čiju je rekonstrukciju uloženo oko 1,8 milijuna eura. Projekt je u cijelosti financiran bespovratnim sredstvima Nacionalnog plana oporavka i otpornosti.

SRIJEDA, 9. RUJNA

U Galovcu kod Zadra petnaest roditelja odlučilo je da njihova djeca, učenici četvrtog razreda osnovne škole, neće ići na nastavu dok se ne riješi problem s učiteljicom na koju se žale godinama. Ona, naime, spava na satu. Prosvjetna inspekcija ranije je utvrdila nepravilnosti u njezinu radu, no učiteljica i dalje radi u školi.

ČETVRTAK, 10. RUJNA

Grad Zagreb pokreće novi pilot-projekt s ciljem očuvanja i unapređenja zdravlja vida djece osiguravanjem dostupnosti dioptrijskih naočala za djecu iz obitelji slabijeg socioekonomskog statusa s prebivalištem na području Zagreba. Za provedbu ove mjere u proračunu Grada Zagreba osigurano je 60.000 eura.

PETAK, 11. RUJNA

Učenik Elektrotehničke škole Zagreb oštrim je predmetom ozlijedio drugog učenika te djelatnicu škole, nakon čega su zbog ozljeda zadržani u zagrebačkoj bolnici. Ministarstvo najavljuje dolazak kriznog tima u školu.

SUBOTA, 12. RUJNA

Produžuje se trajanje izložbe „Bilo jednom... hrvatske tvornice igračaka u 20. stoljeću“, koja će biti otvorena za javnost do 1. prosinca 2026. godine. Izložba dočarava povijest hrvatske industrije igračaka tijekom 20. stoljeća, nudi priliku za nostalgično putovanje kroz djetinjstvo.

NEDJELJA, 13. RUJNA

Andreas Rabl, gradonačelnik austrijskog Welsa, naložio je vraćanje 117 raspela u škole. Utvrdili su da, osim križeva, nedostaje i 187 saveznih grbova te 192 pokrajinska, a gdje su nestali, nije utvrđeno. Rabl je

hitno krenuo u rješavanje tog problema.

PONEDJELJAK, 14. RUJNA

Otvoren je Dječji vrtić Luščić – za projekt vrijedan 9,8 milijuna eura osigurano je 1,9 milijuna eura EU bespovratnih sredstava. Dječji vrtić osigurava 168 novih mjesta za djecu u 10 odgojno-obrazovnih skupina.

UTORAK, 15. RUJNA

Nakon više od dva desetljeća najava, Grad Zagreb ishodio je građevinsku dozvolu za izgradnju novog Centra za autizam u Oporovcu. Riječ je o jednom od najvažnijih projekata u području odgoja i obrazovanja djece s poremećajem iz spektra autizma, koji će za oko 200 djece osigurati suvremene i prilagođene uvjete.

SRIJEDA, 16. RUJNA

Ministar rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike Alen Ružić potvrdio je da je obitelj trogodišnjeg dječaka koji je teško stradao u požaru u Zadru bila u sustavu socijalno-pravne zaštite. Nije, međutim, želio potvrditi je li prije tragedije bilo predloženo izdvajanje djeteta iz obitelji, o čemu su se danas pojavile neslužbene informacije.

* * *

Prema nepravomoćnoj presudi, Prva ekonomska škola u Zagrebu ipak ne mora isplatiti 5000 eura neimovinske štete sinu glumca Renea Bitorajca zbog incidenta koji se dogodio na satu tjelesnog odgoja u rujnu 2023. godine kada ga je, prema njegovim riječima, profesor Ante K. udario nogom u stražnjicu.

ČETVRTAK, 17. RUJNA

Agencija za odgoj i obrazovanje najavljuje uvođenje priznanje „Oskar zvanja“ za najbolje odgojno-obrazovne radnike. Oskar će ove godine dobiti oko 1300 prosvjetnih djelatnika.

PETAK, 18. RUJNA

Učenici Osječko-baranjske županije koji su upisali smjer medicinska sestra / medicinski tehničar moći će konkurirati za novu stipendiju od 300 eura. Za stipendije je ove godine osigurano više od 260.000 eura, povećava se njihov iznos te uvodi nova kategorija. Cilj je osigurati kvalitetan kadar, „posebno s obzirom na buduću razvoj i izgradnju novog Kliničkog bolničkog centra u Osijeku“, poručila je županica Nataša Tramišak. (Priredila Mirela Lilek)



Nakon objave rezultata PISA 2025, slovenski ministar obrazovanja Borut Rončević najavio je cjelovitu reformu obrazovnog sustava, a među najavljenim je mjerama i ukidanje sadašnjeg devetogodišnjeg modela osnovne škole te prijelaz na suvremeni osmogodišnji model. Slovenski 15-godišnjaci ostvarili su svoje najslabije rezultate u čitalačkoj, matematičkoj i prirodoslovnoj pismenosti otkad Slovenija sudjeluje u istraživanju. Ministar je rezultate opisao kao ozbiljno upozorenje i najavio više promjena, među kojima su priprema prelaska na osmogodišnju osnovnu školu, promjene nastavnih planova i programa, reforma nacionalnog provjeravanja znanja i mature, veći naglasak na radnu etiku te promjene vezane uz položaj i autoritet učitelja. Planira se mijenjati sustav ocjenjivanja, ojačati autoritet učitelja, smanjiti birokraciju i uvesti veći „naglasak na znanje, radnu etiku, patriotizam i ideološki pluralizam u škole“.

MEĐU NAMA

PRIČA O TONGANSKIM
TINEJDŽERIMA



PIŠE
Mirela Lilek,
glavna urednica ŠN

//////

Tekst objavljen na jednom od domaćih portala, svojevrsni podsjetnik na roman „Gospodar muha” Williama Goldinga iz 1954. godine – alegoriju o skupini britanskih dječaka koji završe na pustom otoku i postupno počnu gubiti osjećaj za razum, red, naposljetku i civilizaciju, tjera na pitanje: što bi se dogodilo dobno jednakoj i istobrojnoj skupini današnjih dječaka da završe na udaljenom nenaseľjenom otoku bez signala?

U istome tekstu spominje se i stara priča o šestorici tonganskih tinejdžera koji su pobjegli iz škole, ukrali mali ribarski brod i krenuli prema otvorenom moru. Taj je plan bio više dječacki san, kaže priča, nego iole prava pomorska ekspedicija (srećom uz bitno drukčiji završetak od onoga u „Gospodaru muha”).

OSJEĆAJ REDA

Ta istinita priča odvijala se 11 godina nakon Goldingova romana, kada su se šestorica dječaka, većina izvora kaže između 13 i

18 godina, podijelila u parove i napravila raspored. Jedni su se brinuli o vrtu, drugi su kuhali, treći držali straže. Izmjenjivali su poslove, tako da nitko nije – kaže priča – nosio isti teret. Na taj su način postupno izgradili vlastiti sustav zajednice, i to, umjesto na Fidžiju, kamo su se nadali stići, na stotinama kilometara udaljenijem nenaseljenom vulkanskom otoku ‘Ata.

Ondje su proveli više od 15 mjeseci.

Citiram dio teksta: „Pronašli su i način da održavaju moral. Svaki dan okupljali su se u molitvi i pjevanju. Kasnije su napravili i sklonište, odnosno jednostavnu kućicu od materijala koje su mogli pronaći na otoku. Prema izvještajima o njihovu boravku, čak su napravili i improvizirani prostor za badminton. U njihovim uvjetima takve stvari nisu bile beznačajne. Upravo suprotno: stvarale su osjećaj reda. Dan više nije bio samo borba za preživljavanje.

Imao je početak, posao, obrok, odmor i kraj.”

Bi li isto uspjelo skupini današnjih tinejdžera?

Najveća razlika u odnosu na tonganske dječake iz 1965. ne bi vjerojatno bila u tomu da su današnji tinejdžeri fizički ili mentalno neotporniji, nego u tome što su Tonganci naučili raditi bez odraslih i bez tehnologije. Zato možemo pretpostaviti da bi u prvih nekoliko dana nastao kaos. Naši tinejdžeri na napuštenom otoku instinktivno bi pokušavali koristiti mobitele, tražiti signal i očekivati brzo spašavanje. Kada se to ne bi dogodilo, vjerojatno bi zapali u duboki očaj. Njihovo tehnološko znanje u pustoši ne bi bilo od koristi jer nema struje ni mreže. Čekali bi, vjerujem, dečke iz HGSS-a ili barem predsjednički avion.

POVRATAK U CIVILIZACIJU

E sad, što bi bio najvažniji faktor u preživljavanju? Pretpostavimo sposobnost suradnje. Jer, priča o dječacima s ‘Ate fascinantna je

upravo zato što su uspjeli uspostaviti društveni sustav (onaj iz kojega su pobjegli po povratku ih je ‘zaribao’ jer su završili u zatvoru zbog krađe susjedova ribarskog brodića).

Eksperiment s današnjim tinejdžerima bio bi fascinantniji jer bi otvorio pitanja koje Golding postavlja u „Gospodaru muha”. Koliko je civilizacija zapravo krhka i koliko nam je duboko usađena potreba da stvaramo pravila, uloge i zajednicu?

Možda bi najveći paradoks bio sljedeći: djeca koja su odrasla uz pametne telefone možda bi tek na pustom otoku shvatila koliko su beskorisni bez infrastrukture. Nakon toga bi, vjerujemo, proradio primarni instinkt – vrlo brzo bi se počeli organizirati i naučiti živjeti bez signala, osim dimnih, daka. Jedini mogući problem koji se nameće jest da bi po povratku u civilizaciju vrlo vjerojatno završili kao – influenceri.

JA TAKO MISLIM

NAJVEĆA SLABOST SUSTAVA
OSTAJE – MATEMATIKA



PIŠE
Mislav Balković,
predsjednik
Hrvatske udruge poslodavaca

//////

PISA rezultati za 2025. služe kao indikator efikasnosti i kvalitete nacionalnih sustava obrazovanja, posebno osnovnoškolske razine, u područjima matematike i čitalačke pismenosti mladih te znanosti. Novi rezultati pokazuju pogoršanje ishoda obrazovanja u Hrvatskoj u sva tri područja testiranja, a najveći pad bilježi se u čitalačkoj pismenosti, osobito u čitanju duljih tekstova.

Uz posljedice pandemije, važnu ulogu imaju digitalne distrakcije, društvene mreže i šira uporaba AI-a, iako uzroke treba dodatno istražiti. Učenici koji ne koriste AI za pisanje postižu bolje rezultate, što upućuje na rizik da nekritična uporaba AI-a oslabi samostalno čitanje i pisanje.

OZBILJNO OGRANIČENJE

Slaba nam je utjeha da se jaz u matematičkoj pismenosti prema prosjeku EU smanjuje jer ona u EU konzistentno opada od 2012. i prvi put je ispod prosjeka OECD-a. Po-

sebno zabrinjava što rekordnih 36 posto učenika ne doseže ni osnovnu razinu matematičke pismenosti, prema 33 posto u 2022., dok samo 5 posto doseže najviše razine 5 i 6, odnosno napredne vještine rješavanja složenih problema. Uz tek 21. mjesto među 27 članica EU u računalnom rješavanju problema, takvi rezultati ozbiljno ograničavaju razvoj ljudskog kapitala i potencijal ekonomskog rasta.

Longitudinalno istraživanje *The Economic Case for Education* pokazuje kako razlika od 50 bodova na PISA testu iz matematike ubrzava rast BDP-a za 1 postotni bod godišnje u dugom roku (budući da smo u zadnjih 30-ak godina rasli oko 2,6 posto godišnje, taj dodatni jedan posto značio bi za trećinu brži rast), dok rast matematičke pismenosti za jednu standardnu devijaciju donosi 18 posto veća primanja u srednjoj dobi. Rezultati državne mature potvrđuju problem koji signalizira i PISA: najveća slabost hrvatskog

obrazovanja ostaje matematika. Prosječna ocjena na maturi iz matematike iznosi svega 2,3 na osnovnoj i 2,5 na višoj razini, uz izrazitu koncentraciju učenika na ocjeni dovoljan.

S obzirom na očekivani pad broja djece od tri do 18 godina za devet posto do 2035. te gubitak stotinjak tisuća osoba iz radne populacije u idućih pet godina, Hrvatska mora snažno podići kvalitetu obrazovanja i produktivnost. Sve manji broj domaćih radnika morat će stvarati sve veću dodanu vrijednost samo kako bi kompenzirao demografski pad. Uvoz radne snage nije dovoljan odgovor jer visokoobrazovani čine tek 1-2 posto stranih radnika koje smo u stanju privući.

ANGAŽMAN NASTAVNIKA

Hrvatska je jedna od najbrže rastućih ekonomija od 2019. naovamo, što je rezultat reformi povezanih s ulaskom u euro područje, snažnih ulaganja, bržeg povlačenja EU fondova, ali i bujanja javne potroš-

nje. Pritom nažalost ne možemo biti zadovoljni snažnim realnim usporavanjem rasta produktivnosti zadnje dvije godine od 1,1 posto u odnosu na prosjek CEE regije (oko pet posto) i naročito u odnosu na najuspješnije Poljsku i Bugarsku (6,6, odnosno 7,4 posto).

S obzirom na to da PISA testovi mjere znanje 15-godišnjaka i stoga održavaju efikasnost i kvalitetu osnovnoškolskih sustava, najnoviji rezultati snažan su signal da upravo osnovnoškolsko obrazovanje mora postati prioritet reformi. Pritom se ne radi prvenstveno o većem ulaganju novca, nego o mjerama koje će sustav učiniti učinkovitim i poboljšati obrazovne ishode. Gledajući rezultate PISA istraživanja, danas, pred kraj Nacionalnog programa oporavka i otpornosti, jasno je da velika ulaganja u zgrade i opremu sama po sebi nisu dovoljna – presudna je kvaliteta rada u nastavi, kompetencije i angažman nastavnika.



ZABRINJAVAJUĆI NALAZI
NACIONALNOG IZVJEŠĆA

ŠTO SVE
UTJEČE
NA PISA
REZULTATE

Na rezultate 15-godišnjaka iz čitalačke, matematičke i prirodoslovne pismenosti utječu među ostalim parametri poput dostupnost školskih resursa, vrijeme za učenje izvan nastave, korištenje instrukcija, znatiželja i ustrajnost, uvjerenja o prirodi znanosti te kognitivna prilagodljivost. Što se sve promijenilo?

PIREDILA

Mirela Lilek

//////

Prema rezultatima novog istraživanja PISA 2025, hrvatski učenici i dalje u svim područjima zaostaju za prosjekom zemalja OECD-a. Nešto bolji rezultati i bolje pozicioniranje Hrvatske među drugim europskim zemljama dijelom se mogu pripisati činjenici da su učenici u zemljama OECD-a općenito pali u svojim postignućima, a diljem svijeta osobito se bilježi pad čitalačke pismenosti.

Podsjetimo, u prirodoslovnoj je pismenosti Hrvatska ostvarila 476 bodova, šest manje od prosjeka OECD-a, i popela se s 36. na 33. mjesto na ljestvici 91 zemlje. U čitalačkoj pismenosti smo na otprilike istom 29. mjestu, a u matematičkoj pismenosti naši su se učenici popeli s 40. na i dalje ispodprosječno 36. mjesto. Visok je postotak učenika koji nisu dosegli ni osnovnu razinu znanja – u prirodoslovju ih je 25 posto, u čitalačkoj pismenosti 32 posto, a u matematici 36 posto. Na najvišim je razinama njih između tri i pet posto.

Koji parametri i kakve okolnosti (dijelom) utječu na uspjeh učenika u čitalačkoj, matematičkoj i prirodoslovnoj pismenosti opisano je u nacionalnom izvješću o rezultatima Međunarodnoga programa za vrednovanje znanja i vještina učenika, a kojega su na ukupno 244 stranice napisale **Ana Markočić Dekanić, Marina Markuš Sandrić, Petra Bušelić i Elena Gotal** iz Nacionalnog centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja (NCVVO).

Uz odobrenje Centra i autorica nacionalnog izvješća, u temi broja Školskih novina donosimo skraćena poglavlja iz izvješća, vezana uz nekoliko istaknutih domena: školski resursi, vrijeme za učenje izvan nastave, instrukcije, znatiželja i ustrajnost, dostupnost digitalnih resursa u školama, uvjerenja o prirodi znanosti, kognitivna prilagodljivost (prilagodba novim i nepoznatim situacijama) te percepcija vrijednosti škole iz vizure ispitanog uzorka 15-godišnjaka iz Hrvatske.

ŠKOLSKI RESURSI

Kao i u prethodnim ciklusima istraživanja, podaci iz istraživanja PISA 2025 pokazuju da su veća ulaganja u obrazovanje po učeniku uglavnom povezana s boljim rezultatima učenika, no samo do neke razine.

Hrvatska bilježi statistički značajan porast indeksa nedostatka školskoga osoblja (nastavnika i pomoćnoga osoblja). Analize podataka za Hrvatsku pokazuju da učenici koji pohađaju škole s nedostatkom osoblja postižu u prosjeku 4 boda lošiji rezultat u ispitima iz prirodoslovne pismenosti, dok učenici koji pohađaju škole s nedovoljno kvalificiranim

ZNANOSTI U DRUGOM PLANU

ČAK 60 POSTO
UČENIKA
PREDNOST
DAJE ‘ZDRAVOM
RAZUMU’

Epistemička uvjerenja, koja su u istraživanju PISA 2025 prepoznata kao važna dimenzija znanstvene pismenosti, odnose se na uvjerenja učenika o prirodi znanosti i prirodoslovnoga znanja. Rezultati pokazuju da učenici u velikoj mjeri prihvaćaju ključna uvjerenja povezana s prirodom znanosti. U Hrvatskoj, ali i u zemljama OECD-a, više od 80 % učenika slaže se s tvrdnjama da je provođenje pokusa važno za razumijevanje svijeta, da se dobri odgovori temelje na dokazima iz mnogo različitih pokusa, da informacije treba provjeravati u više pouzdanih izvora te da nova otkrića mogu promijeniti uvjerenja znanstvenika. Također, učenici uglavnom prepoznaju i ograničenja znanja u znanosti, odnosno razumiju da na neka pitanja ne mogu odgovoriti čak ni znanstvenici.

Analiziran je i stav učenika prema odnosu između znanstvenih dokaza i oslanjanja na „zdrav razum“.

U prosjeku zemalja OECD-a 42,8 % učenika slaže se s tvrdnjom da bismo se trebali više oslanjati na zdrav razum, a manje na znanstvena istraživanja, dok je u Hrvatskoj taj udio značajno viši i iznosi čak 60,1 %. Takav stav negativno je povezan s uvjerenjem da informacije iz jednoga izvora treba provjeriti i u drugim pouzdanim izvorima prije nego što se prihvate, što upućuje na to da učenici koji više vjeruju osobnoj procjeni rjeđe prihvaćaju i temeljna načela znanstvenoga načina razmišljanja. Rezultati također pokazuju da su razvijenija epistemička uvjerenja kod učenika pozitivno povezana s njihovom znatiželjom, ustrajnosti te razvojnim načinom razmišljanja. U svim zemljama sudionicama, pa tako i u Hrvatskoj, učenici koji imaju razvijenija epistemička uvjerenja iskazuju veću sklonost učenju i veću otvorenost prema stjecanju novoga znanja.



Učenici koji pohađaju dodatnu poduku ostvaruju 25 bodova manje u prirodoslovnoj pismenosti

37%

učenika pohađa škole u kojima ravnatelj smatraju da nastava barem djelomično pati zbog nedostatka nastavnika

53%

učenika pohađa škole u kojima ravnatelj smatraju da nastava barem djelomično pati zbog nedostatka pomoćnoga osoblja

32%

učenika pohađa škole u kojima ravnatelj navodi da nedostatak opreme do neke mjere utječe na izvođenje nastave

44,9%

učenika navodi da pohađaju dodatnu individualnu poduku iz prirodoslovnih predmeta (prosjek OECD-a je 27,2 %)

55,5%

učenika u Hrvatskoj voli učiti nove stvari (u zemljama OECD-a 69 %)

44,1%

učenika smatra da ih škola nije dobro pripremila za život

S druge strane, učenici koji na domaće zadaće utroše više od tri sata dnevno u prosjeku ostvaruju lošije rezultate od svojih vršnjaka koji na domaće zadaće utroše između dva i tri sata. To ne znači nužno da više vremena provedenoga u pisanju domaće zadaće negativno utječe na postignuća, već može upućivati na to da učenicima s lošijim postignućima za izvršavanje školskih obveza treba više vremena ili dodatni rad. U Hrvatskoj su zabilježene statistički značajne razlike između različitih skupina učenika: nakon što se uzmu u obzir socioekonomski čimbenici, učenici koji u prosjeku na zadaću utroše više od 30 minuta, no manje od sat vremena dnevno, postižu u prosjeku 10 bodova više od učenika koji na zadaću utroše do 30 minuta dnevno. S druge strane, učenici koji više od 3 sata dnevno utroše na domaću zadaću iz

PERCEPCIJA VRIJEDNOSTI ŠKOLE

ZNAČAJNOM BROJU
MLADIH ŠKOLA JE
GUBITAK VREMENA

U Hrvatskoj, ali i u prosjeku zemalja OECD-a, dječaci izvještavaju o nešto višoj razini pripadnosti školi nego djevojčice

Reultati istraživanja PISA 2025 pokazuju da većina učenika u Hrvatskoj izvještava o visokoj razini osjećaja pripadnosti školi. U prosjeku 88,4 % učenika u Hrvatskoj (prosjek OECD-a: 76,2 %) navodi da se osjeća kao da pripada svojoj školi; 85,6 % učenika (prosjek OECD-a: 83,1 %) smatra da ih drugi učenici vole, a 89,7 % učenika (prosjek OECD-a: 80 %) navodi da lako sklapaju prijateljstva. Istodobno velika većina učenika negira osjećaj isključenosti, nelagode ili usamljenosti u školskome okruženju. U Hrvatskoj, ali i u prosjeku zemalja OECD-a, dječaci izvještavaju o nešto višoj razini pripadnosti školi nego djevojčice, kao i učenici boljega socioekonomskog statusa u odnosu na učenike lošijega socioekonomskog statusa.

Osjećaj pripadnosti školi dosljedno je pozitivno povezan s motivacijom za učenje te percipiranom vrijednosti škole. Učenici koji se osjećaju prihvaćeno i uključeno češće iskazuju intrinzičnu motivaciju (npr. vole učiti nove stvari) te smatraju da im je škola pružila znanja korisna za buduće zapošljavanje. Takva je povezanost prisutna u svim zemljama nakon što se uzme u obzir spol i socioekonomski status učenika. Posebno je izražena povezanost između osjećaja pripadnosti školi i ustrajnosti. Učenici s višom razinom pripadnosti češće izvještavaju o ulaganju dodatnoga truda kada zadatak postane izazovan. U prosjeku 65,4 % učenika u Hrvatskoj (prosjek OECD-a: 67,5 %) s visokom razinom osjećaja pripadnosti navodi da ulažu dodatni trud kada zadatak postane izazovan u usporedbi s 47,2 % učenika (prosjek OECD-a: 51 %) s niskom razinom osjećaja pripadnosti školi.

Rezultati istraživanja PISA 2025 pokazuju da većina učenika u Hrvatskoj (65,8 %) smatra da im je škola pružila korisna znanja za budući posao (prosjek OECD-a: 66,6 %). U odnosu na prethodni ciklus istraživanja (PISA 2022) u Hrvatskoj nisu zabilježene statistički značajne promjene u udjelima učenika koji smatraju da im je škola pružila korisna znanja za budući posao.

No, dio učenika u Hrvatskoj izražava manje pozitivne stavove: u prosjeku 44,1 % učenika (prosjek OECD-a: 48,6 %) smatra da ih škola nije dobro pripremila za život u odrasloj dobi, dok ih 26,8 % (prosjek OECD-a: 23,8 %) smatra da je škola gubitak vremena. Razlike su prisutne i među različitim skupinama učenika – u Hrvatskoj se statistički značajno češće ne slažu s tvrdnjom da je škola gubitak vremena djevojčice, učenici boljega socioekonomskog statusa, učenici nemigrantskoga podrijetla, učenici u općeobrazovnim programima i učenici iz škola povoljnijega socioekonomskog profila.

Učenici koji pohađaju škole s nedostatkom nastavnika postižu u prosjeku 4 boda lošiji rezultat iz prirodoslovne pismenosti, dok učenici koji pohađaju škole s nedovoljno kvalificiranim pomoćnim osobljem postižu rezultat lošiji za 11 bodova



prirodoslovnih predmeta, postižu u prosjeku 33 boda manje od učenika koji zadaću pišu 2 do 3 sata dnevno.

REZULTAT INSTRUKCIJA

U Hrvatskoj 44,9 % učenika navodi da pohađaju dodatnu individualnu poduku iz prirodoslovnih predmeta, što je više u odnosu na prosjek zemalja OECD-a koji iznosi 27,2 %. Pritom dodatnu poduku u Hrvatskoj češće pohađaju učenici gimnazijskih programa u odnosu na učenike u strukovnim programima te učenici u privatnim školama u odnosu na učenike u javnim školama.

Najviše učenika u Hrvatskoj (51,4 %), kao i u zemljama OECD-a (36,6 %), sudjelovalo je u dodatnoj poduci putem videolekcija. Nakon toga najzastupljenija je individualna poduka s nekom osobom u istoj prostoriji – taj je oblik dodatne poduke pohađalo 44,9 % hrvatskih učenika i 27,2 % učenika u zemljama OECD-a. U učenju ili vježbanju u većim grupama s osmero ili više učenika koje poučava jedna osoba sudjelovalo je 37 % hrvatskih učenika (prosjek OECD-a: 29,6 %), dok je grupnu poduku putem programa za videokomunikaciju u stvarnome vremenu pohađalo 23,6 % hrvatskih učenika i 17,1 % učenika u zemljama OECD-a. Učenici koji navode da pohađaju dodatnu poduku, bez obzira na oblik, ostvaruju 25 bodova manje u prirodoslovnoj pismenosti nakon što se uzmu u obzir socioekonomski profili učenika i škola, dok učenici koji pohađaju individualnu poduku (instrukcije) ostvaruju 36 bodova manje.

pomoćnim osobljem postižu rezultat lošiji za 11 bodova.

Prema prosjeku zemalja OECD-a, 27,1 % učenika pohađa škole u kojima ravnatelj navodi da nedostatak opreme do neke mjere utječe na izvođenje nastave, dok u Hrvatskoj taj rezultat iznosi 32 %. U odnosu na nekoliko prethodnih ciklusa PISA istraživanja, hrvatski ravnatelji iskazuju pozitivne pomake po pitanju zadovoljavajuće infrastrukture i primjerenih te kvalitetnih nastavnih materijala, dok se negativan trend bilježi po pitanju percipiranoga nedostatka, odnosno nedovoljno kvalificiranih nastavnika i pomoćnoga osoblja. Valja naglasiti da se u odnosu na 2022. godinu smanjio udio učenika u školama čiji su ravnatelji iskazali nedostatak nastavnika, s 45,7 % na 35,2 %. No taj je postotak i dalje znatno viši nego 2015. godine (20,5 %) i 2018. godine (18,3 %).

VRIJEME ZA UČENJE

U zemljama OECD-a učenici provode u prosjeku 1,4 sata dnevno u pisanju domaće zadaće, što je smanjenje od 10 minuta u odnosu na prethodni ciklus 2022., a primjećuje se u gotovo svim zemljama. Hrvatski učenici provode u prosjeku 1,3 sati dnevno u pisanju domaće zadaće. Učenici koji na pisanje domaće zadaće utroše do dva sata dnevno u prosjeku postižu bolje rezultate od učenika koji utroše manje od 30 minuta.

OZBILJAN PROBLEM: SVE MANJE ZNATIŽELJNIH I USTRAJNIH

TREĆINA UČENIKA ODUSTAJE OD ZADAĆE AKO JE PREDUGA

U Hrvatskoj se udio učenika koji ne odustaju od predugih domaćih zadaća smanjio za 7,3 postotna boda u odnosu na ciklus PISA 2022. Također, udio učenika koji navode da lako ne odustaju smanjio se za čak 11,9 postotnih bodova

U istraživanju PISA 2025 motivacija za učenje promatra se u dvije međusobno povezane dimenzije: znatiželju i ustrajnost. Dok znatiželja kod učenika potiče početni interes i uključivanje u učenje, ustrajnost im omogućuje ulaganje truda tijekom vremena. Promatranjem tih dviju dimenzija može se bolje razumjeti što učenike motivira na učenje i kako se ta motivacija pretvara u kontinuirani trud i napredak u školi, stoji u nacionalnom izvješću o PISA istraživanju.

Znatiželja učenika procjenjivala se uz pomoć tvrdnji u kojima se učenike pitalo vole li učiti nove stvari, smatraju li učenje novih stvari dosadnim, vole li otkrivati kako stvari funkcioniraju, zanimaju li ih različite teme te smatraju li se znatiželjnijima od većine ljudi koje poznaju.

Rezultati pokazuju da u prosjeku oko 55,5 % učenika u Hrvatskoj voli učiti nove stvari, u usporedbi s nešto većim udjelom takvih učenika u zemljama OECD-a (69 %). Također, nešto manji postotak hrvatskih učenika (39 %) smatra da učenje novih stvari nije dosadno u odnosu na oko 57 % učenika u zemljama OECD-a.

PAD ZNATIŽELJE

S tvrdnjom da žele znati kako stvari funkcioniraju slaže se oko 71 % hrvatskih učenika te oko 74 % učenika zemalja OECD-a. Oko 68 % hrvatskih učenika te oko 73,5 % učenika u zemljama OECD-a slaže se s tvrdnjom da ih zanima mnogo stvari.

Između ciklusa PISA 2022 i PISA 2025 zabilježen je pad različitih pokazatelja znatiželje učenika u većini obrazovnih sustava. Od pet promatranih tvrdnji za četiri je zabilježen pad u većini zemalja sudionica. Najveći pad odnosi se na udio učenika koji se ne slažu s tvrdnjom da je učenje novih stvari dosadno. U čak 31 zemlji sudionici pad je veći od 10 postotnih bodova, dok u Hrvatskoj iznosi 4. Rezultate treba tumačiti s oprezom jer se temelje na samoprocjenama učenika.

Jedina tvrdnja koja je zabilježila porast odnosi se na učenike koji smatraju da su znatiželjniji od većine ljudi koje poznaju. Taj je udio porastao u 61 zemlji, pa tako i u Hrvatskoj – za 8,9 postotnih bodova, pri čemu je u 16 zemalja rast iznosio više od 10 postotnih bodova.

Rezultati istraživanja PISA 2025 pokazuju da su u Hrvatskoj, ali i u prosjeku zemalja OECD-a, djevojčice te učenici boljeg socioekonomskog statusa u prosjeku znatiželjniji i motiviraniji za učenje od dječaka i učenika lošijega socioekonomskog statusa. Također, statistički značajno veću znatiželju iskazuju učenici općeobrazovnih programa (gimnazija i osnovnih škola) u odnosu na učenike strukovnih programa te učenici u školama boljega socioekonomskog profila.

KONTINUIRANI TRUD

Prema rezultatima, oko 60 % učenika u Hrvatskoj, ali i u zemljama OECD-a navodi



U 28 obrazovnih sustava smanjio se udio učenika koji navode da rade na zadatku dok ga ne dovrše

60%

učenika u Hrvatskoj, ali i u zemljama OECD-a navodi da završavaju ono što započnu

50%

učenika ustraje u dovršavanju zadataka čak i kada im oni postanu dosadni

55%

učenika navodi da ulažu dodatni trud kada zadatak postane izazovan

Rezultati istraživanja PISA 2025 pokazuju da su u Hrvatskoj, ali i u prosjeku zemalja OECD-a, djevojčice te učenici boljeg socioekonomskog statusa u prosjeku znatiželjniji i motiviraniji za učenje



učenika koji navode da rade na zadatku dok ga ne dovrše, pri čemu se pad kretao od oko 3 postotna boda u Meksiku i Hrvatskoj do oko 13 postotnih bodova na Kosovu. Također, u 33 zemlje sudionice manji je udio učenika nego 2022. godine izjavio da ulaže dodatni trud kada zadaci postanu izazovni. U Hrvatskoj taj pad nije statistički značajan. Nadalje, u 39 zemalja smanjio se udio učenika koji navode da završavaju ono što započnu, pri čemu je taj pad u Hrvatskoj iznosio 6,1 postotnih bodova.

Ti su trendovi posebno naglašeni kod mjerenja kontinuiranoga truda učenika. Naime,

da završavaju ono što započnu, dok oko 50 % učenika ustraje u dovršavanju zadataka čak i kada im oni postanu dosadni. Nadalje, otprilike 60 % učenika u zemljama OECD-a navodi da ulažu dodatni trud kada zadatak postane izazovan, dok u Hrvatskoj isto navodi 55,2 % učenika.

Rezultati pokazuju da su na globalnoj razini stavovi povezani s ustrajnošću oslabili u odnosu na prethodni ciklus istraživanja (PISA 2022). U 28 obrazovnih sustava smanjio se udio

u prosjeku zemalja OECD-a čak oko 32 % učenika navodi da odustaje od domaćih zadaća ako je preduga. Taj se udio od 2022. godine povećao u gotovo svim obrazovnim sustavima, odnosno u 65 od 69 sustava za koje su dostupni podaci. Ipak, u nekim zemljama, poput Kine te Makaa, manje od petine učenika navodi da odustaje od dugih domaćih zadaća.

USTRAJNOST I MOTIVACIJA

U Hrvatskoj se udio učenika koji ne odustaju od predugih domaćih zadaća smanjio za 7,3 postotna boda u odnosu na ciklus PISA 2022. Također, udio učenika u Hrvatskoj koji navode da lako ne odustaju smanjio se za čak 11,9 postotnih bodova. Analizom razlika prema spolu i socioekonomskom statusu utvrđeno je da u Hrvatskoj (kao i na razini OECD-a) djevojčice iskazuju veću ustrajnost od dječaka. Također, prema prosjeku OECD-a učenici povoljnijega socioekonomskog statusa pokazuju veću ustrajnost u odnosu na učenike lošijega socioekonomskog statusa, dok u Hrvatskoj nije zabilježena razlika.

Rezultati ciklusa PISA 2025 potvrđuju snažnu povezanost između ustrajnosti i motivacije za učenje. U Hrvatskoj 75,3 % (prosjek OECD-a: 86,1 %) najustrajnijih učenika navodi da vole učiti nove stvari, dok među najmanje ustrajnim učenicima svega 35,7 % njih navodi da vole učiti nove stvari (prosjek OECD-a: 46,8 %). Ti nalazi upućuju da su znatiželja i ustrajnost usko povezane dimenzije angažiranosti učenika u procesu učenja. Stoga su dobiveni rezultati o padu ustrajnosti učenika i porastu odustajanja od školskih zadataka posebno zabrinjavajući jer, zajedno sa zabilježenim padom znatiželje za učenjem, upućuju na slabljenje više aspekata motivacije i angažiranosti učenika u obrazovnom procesu, stoji u nacionalnom u PISA izvješću. (Priredila Mirela Lilek)

VINKO FILIPOVIĆ RAVNATELJ NCVVO-a I NOVI KOORDINATOR CDŠ-a

NOVE KURIKULE MOGLI BISMO IMATI OD 2028./2029.

Mislim da bi javni poziv za radne skupine mogao biti raspisan i prije kraja kalendarske godine, a povjerenstvo bi s radom moglo krenuti početkom sljedeće godine

Nužna nam je promjena kurikula iz svih predmeta, kako bi naši učenici popravili svoje rezultate na PISA istraživanjima. Nema tako dobrog kurikula koji se ne bi mogao dodatno poboljšati, poručio je ravnatelj Nacionalnog centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja (NCVVO) Vinko Filipović, predstavljajući rezultate PISA istraživanja 2025. Posebno bi, smatra, trebalo poboljšati kurikulum informatike. U računalnom rješavanju problema, naime, hrvatski su učenici ostvarili 464 boda, za 36 manje od OECD prosjeka, a osnovnu razinu nije uspjelo zadovoljiti oko 34 posto učenika.

Iako bi bilo za očekivati da vijest o novim kurikulumima bude objavljena iz Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih, o tomu je govorio ravnatelj NCVVO-a, koji od ovoga ljeta ima i novu ulogu. Naime, ministar Radvan Fuchs osnovao je Koordinaciju za praćenje i unaprjeđenje provedbe Eksperimentalnog programa „Osnovna škola kao cjelodnevna škola – uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja”, kao savjetodavno tijelo Ministarstva. Voditeljem Koordinacije imenovan je upravo Filipović.

Kako stoji u odluci, Koordinacija, među ostalim, ima zadaću predložiti poboljšanja kurikula hrvatskog jezika i matematike u razrednoj i predmetnoj nastavi.

Na temelju kojih ste pokazatelja zaključili da je potrebno mijenjati postojeće kurikule i konkretno za koje sve razrede?

– Današnji kurikuli u obrazovni sustav sukcesivno su se počeli uvoditi 2019. godine, dakle prije sedam godina. Postojeći kurikuli imali su ubrza-



nu dinamiku izrade, a prema iskazu nekih sudionika povjerenstava koja su radili kurikule nisu imali ni neke temeljite analize valjanosti tadašnjih kurikula.

Uzimajući u obzir te okolnosti i činjenicu da se u nekim obrazovnim područjima u ovih sedam godina puno toga promijenilo, krajnje je vrijeme da se krene u poboljšanje postojećih kurikula. Na temelju svega navedenog, učitelji i nastavnici uočili su manjkavosti, a time i potrebu poboljšanja kurikula svih nastavnih predmeta. Nema tako dobrog kurikula koji se ne može poboljšati.

Nacionalni centar u protekle je tri godine radio psihometrijsku i sadržajnu analizu zadataka iz svih predmeta koji se vrednuju na nacionalnim ispitima i ispitima državne mature pa na temelju toga imamo vrlo egzaktnne pokazatelje koje ishode iz pojedinih područja u nekom od predmeta učenici lakše ili teže svladavaju. To bi svakako za početak bile neke važne smjernice u poboljšanju kurikula. Ostalo bi trebalo prepustiti iskustvu i kompetencijama članova povjerenstva koje bi radilo na promjenama kurikula.

Kakav bi po vašem mišljenju trebao biti hodogram izrade kurikula?

– Centar će do kraja listopada dostaviti MZOM-u analize nacionalnih ispita, a do kraja studenoga analize ispita državne mature. O hodogramu će odlučivati Ministarstvo. Mislim da bi javni poziv mogao biti raspisan i prije kraja kalendarske godine, a povjerenstvo bi s radom moglo krenuti već početkom sljedeće kalendarske godine.

Hoće li u radnim skupinama razmjerno sudjelovati i praktičari – učitelji, odnosno nastavnici?

– Moje je mišljenje da bi u radnim skupinama svakako dominantno trebali sudjelovati učitelji i nastavnici koji imaju praktično iskustvo u nastavi, a posebno oni koji su sudjelovali u stručnim radnim skupinama za izradu nacionalnih ispita i ispita državne mature ili radili kao recenzenti istih ispita. Smatram da bi bilo korisno sudjelovanje savjetnika AZOO-a i predmetnih koordinatora Nacionalnog centra. Time bi dobili kvalitetnu sinergiju ponajboljih učitelja i nastavnika i predstavnika obrazovnih institucija koji skrbe o stručnom usavršavanju učitelja i nastavnika.

Kada očekujete početak rada skupina, odnosno donošenje novih kurikula, kao i njihovu primjenu u školama?

– Svemu bi trebao prethoditi javni poziv nakon kojeg bi se formirala povjerenstva za promjenu kurikula, a o početku njihova rada odlučit će Ministarstvo. Ako bi se s izradom novih kurikula krenulo početkom sljedeće godine, mislim da bi se novi poboljšani kurikuli mogli početi primjenjivati u školskoj godini 2028./2029.

Mirela Lilek

HRVATSKA ZAJEDNICA OSNOVNIH ŠKOLA

JESENSKI DRŽAVNI STRUČNI SKUP U MALOM LOŠINJU

Hrvatska zajednica osnovnih škola (HZOŠ) organizira Jesenski državni stručni skup i savjetovanje, koji će se održati od 14. do 16. listopada u Malom Lošinju. Skup je sadržajno namijenjen tajnicama i tajnicima, voditeljicama i voditeljima računovodstva te ravnateljicama i ravnateljima škola, a usmjeren je na razmjenu iskustava, stručnu podršku te aktualne novosti, izazove i pitanja iz područja pravnog, financijskog i organizacijskog poslovanja odgojno-obrazovnih ustanova.

U okviru stručnog programa predstaviti će se aktualne izmjene i novosti u području Zakona o radu, s posebnim osvrtom na njihovu primjenu u svakodnevnom radu odgojno-obrazovnih ustanova. Posebna pozornost bit će posvećena postupanju škola u području fiskalne odgovornosti, plaćanjima putem riznice te provedbi EU projekata.

Sudionici će imati priliku čuti odgovore na aktualna pitanja i nedoumice iz područja pravnog i računovodstvenog

poslovanja, razmijeniti iskustva iz prakse te dobiti korisne smjernice za postupanje u svakodnevnom radu.

Dio programa posvećen je i očuvanju fizičkog i mentalnog zdravlja, uz praktične radionice usmjerene na jačanje svijesti o važnosti brige o vlastitom zdravlju, dobrobiti i ravnoteži u zahtjevnom profesionalnom okruženju.

Program tako objedinjuje stručno usavršavanje, aktualne informacije i praktična znanja, ali i prostor za razmjenu iskustava, povezivanje i zajedničko promišljanje o izazovima s kojima se odgojno-obrazovne ustanove svakodnevno susreću.

(Medijski partner Jesenskog državnog stručnog skupa i savjetovanja su Školske novine)



Jasmina Hamer, predsjednica HZOŠ-a

ANALIZA ČETVRTA GODINA PROVEDBE CJELODNEVNE ŠKOLE (CDŠ)

OD NOVIH MOGUĆNOSTI
DO PROBLEMA U PROVEDBI

Najveći izazovi u provedbi programa odnose se na organizaciju vremena i prostora. Produženi boravak učenika u školi zahtijeva vrlo precizno planiranje rasporeda kako bi se svi oblici nastave (A1, A2, B1 i B2) mogli nesmetano provoditi

PIŠE

Anita Dolenčić

/////

S ovom nastavnim godinom 62 osnovne škole ušle su u posljednju, četvrtu godinu eksperimentalne provedbe projekta Cjelodnevna škola (CDŠ). U Školskim novinama u redovnoj rubrici pratimo škole u CDŠ-u, a ravnateljice i ravnatelji predstavljaju sve što im je ovaj projekt donio.

U tekstovima koje su pisali za Školske novine odgovarali su na naša pitanja o izazovima koje su prošli da pokrenu program te o rezultatima koje postižu nakon tri godine. CDŠ je najvažniji reformski projekt ministra Fuchsa, koji se počeo provoditi u rujnu 2023. godine, a financiran je iz NPOO-a, Europskog socijalnog fonda plus te državnog proračuna RH.

S obzirom na glavnu ideju projekta, da učenici provode više strukturiranog vremena u školi te da učitelji i nastavnici imaju više vremena učiti i raditi s njima, škole u CDŠ-u dobile su između 300.000 i 400.000 eura za adaptaciju kuhinja, blagovaonica i klimatizaciju prostora. Redovito im se doznajuju sredstva za provedbu nastave, a neke škole dosad su povukle i po 200.000 eura.

BOLJE PLAĆE

I kurikulum te raspored nastave drugačiji je nego u redovnoj nastavi. Nastavni se dan sastoji od obaveznog A1 dijela – nastava i obavezni izborni predmeti, programa potpore i potpomognutog učenja, A2 te izvan-nastavnih i izvanškolskih aktivnosti B1 i B2. Učenici većinu zadataka i zadaća rješavaju u školi uz pomoć učitelja, što bi trebalo smanjiti potrebu za instrukcijama. Također su osigurana tri obroka, dulji odmori i brojne aktivnosti, od sportskih, umjetničkih itd.

Učitelji u CDŠ-u plaćeni su više nego u redovnoj nastavi, no imaju i više radnih sati i obaveza. Činjenica je da među školama koje su se uključile u CDŠ nema puno onih iz velikih gradova, primjerice, tek je jedna iz Zagreba i dvije iz Osijeka. Sve su ostale manje i vrlo male škole u ruralnim prostorima.

U srpnju su prvi put predstavljeni i rezultati analize rada ovih škola, koje je na zahtjev saborskog Odbora za obrazovanje i kulturu izradio NCVVO. Rezultati pokazuju veće zadovoljstvo učenika i učitelja, nešto bolje rezultate na nacionalnim ispitima, no nisu toliko bolji u odnosu na redovnu nastavu. Ipak, jedna je od ključnih pozitivnih strana da je za roditelje sve besplatno, od udžbe-



U SERIJALU
ŠKOLSKIH
NOVINA PRATIMO
RAD ŠKOLA U CDŠ-u.
U OVOM NASTAVKU
ANALIZIRAMO ŠTO JE
ŠKOLAMA DONIO
PROJEKT

PRILIKA ZA
ZAPOŠLJAVANJE

Ravnateljice ističu kako su se najlakše prilagodili učenici prvih i petih razreda, koji su ionako dolazili u novo okruženje, ne znajući što ih očekuje. B1 i B2 aktivnosti pružile su mogućnost školama da se bolje povežu s lokalnom zajednicom, sportskim klubovima, udrugama. Takav sustav aktivnosti koji je uklopljen u nastavu i odvija se u sigurnom okruženju škole, posebno odgovara i roditeljima. Također, škole su dobile priliku i zaposliti nove djelatnike, pa su neke napokon dobile psihologa, potom primjerice kuharicu na stalno radno vrijeme, dodatnu spremačicu, domara, a sve su dobile kineziologe za tjelesnu kulturu.

mogućnosti, a ujedno je financijsko rasterećenje za roditelje. Slično vrijedi i za izvan-nastavne i izvanškolske aktivnosti, koje su sada dostupnije svima jer se financiraju putem škole, čime je cijeli sustav podignut na višu razinu dostupnosti i jednakih prilika.

Izdašno financiranje projekta svim je školama donijelo puno poboljšanja, a važna je i suradnja lokalne uprave i samouprave. Tako u OŠ Čakovci u Vukovarsko-srijemskoj županiji te u OŠ Banova Jaruga u Sisačko-moslavačkoj županiji ističu kako su odlukom tamošnjih vlasti usklađeni rasporedi autobusa koji voze učenike iz škole i u školu.

– Sva potrebna sredstva za rad su nam dostupna, od interaktivnih zaslona u svim učionicama i školama do pisaa i svih sitnih potrepština za rad. Moram istaknuti kako ovo do CDŠ-a nije bio slučaj. U školi se nije moglo fotokopirati i printati kad god vam je trebalo nego kada je printer imao boje i kada je bilo sredstava za papir, a njih smo nabavljali traženjem različitih donacija kako bismo svoja sredstva trošili na važnije stvari. Samo želim istaknuti koliku nam je slobodu donio CDŠ te kako smo se sad pomalo i razmazili jer ne oskudijevamo ni u čemu – kazala je u našem serijalu ravnateljica OŠ Čakovci Marina Bralić.

UČENIČKI NAPREDAK

U svim školama kao plus istaknule su ravnateljice izvan-nastavne aktivnosti, kojih je u CDŠ-u više te su dostupnije djeci. Primjerice, u OŠ Čakovci roditelji su napokon oslobođeni od vožnje djece u Vukovar na aktivnosti. Pritom, izvan-nastavne aktivnosti B2

*Izdašno
financiranje
projekta svim
je školama
donijelo puno
poboljšanja,
a važna je
i suradnja
lokalne uprave
i samouprave*



nika, do prehrane i izvan-nastavnih aktivnosti, što zaista omogućuje jednake uvjete školovanja.

Naše sugovornice i sugovornici ističu brojne pozitivne promjene u ove tri godine.

RASTEREĆENJE ZA RODITELJE

OŠ Blato na Korčuli pohađa oko 260 učenika, uz oko 60 djelatnika – učitelja, stručnih suradnika, pomoćnika u nastavi te administrativnog i tehničkog osoblja. Ravnateljica Katarina Kovačić kazala nam je kako je jedna od bitnijih prednosti programa školska prehrana. Učenicima su osigurani doručak, ručak i međuobrok, čime sva djeca imaju jednako pravo na kvalitetnu i redovitu prehranu. To je, smatra ravnateljica, osobito važno za učenike koji kod kuće imaju manje



Irena Rukavina, OŠ Banova Jaruga: Povećana opterećenost djelatnika i potreba za prilagodbama traže fleksibilnost



Marina Balić, OŠ Čakovci: Što god da škola ponudi, ako učenici i roditelji to ne prihvaćaju, sve nam je uzalud



Katarina Kovačić, OŠ Blato, Korčula: Općenito prevladava pozitivno mišljenje o ovakvom obliku rada



Helena Krvarić, OŠ Katarine Zrinski, Krnjak: Zbog CDŠ-a smo zaposlili nekoliko novih djelatnika



OŠ Katarine Zrinski, Krnjak

proširili su i na praznike, pa su djeca dobila priliku sudjelovati u ljetnoj školi jahanja ili gimnastike.

Što se tiče nastave, ravnateljice kažu kako im je najveća novina bila A2 nastava.

– U okviru zadanih smjernica i ciljeva, stalno tražimo najbolje oblike rada kojima bismo učenicima osigurali podršku koja im je potrebna, a u skladu s njihovim potrebama i mogućnostima – istaknula je Katarina Kovačić.

Irena Rukavina, ravnateljica OŠ Banova Jaruga, kaže kako za izvođenje sati A2 ne postoji kurikulum te nema novih obrazovnih ishoda.

– Sve aktivnosti koje se izvode u okviru A2 u funkciji su ostvarenja učeničkog napretka. Nema formalnog ocjenjivanja, već se provode praćenja i vrednovanja učenika kako bi se učenički napredak usmjeravao željenom cilju. Novost je i uvođenje stručnih suradnika u izvođenje sati A2 programa, a njihova uloga je podrška učiteljima u radu i individualan rad s učenicima s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama – pojasnila je u našem serijalu.

Takav rad ipak donosi rezultate, učenicima odgovara to što imaju više različitih

mogućnosti i što se više gradiva obrađuje u školi. CDŠ pruža puno više mogućnosti za cjeloviti razvoj djece, ističu ravnateljice. Cijeli program bilo je organizacijski kompleksno za provesti, no učitelji sad imaju više vremena za obradu gradiva s učenicima te individualni pristup, a škole imaju dovoljno sredstava za sve što žele provoditi. Kao posebno poboljšanje u nastavi ističu se predmeti Vještine te Svijet oko nas, koji pružaju mogućnosti učenja na kreativan način.

PROBLEM PROSTORA

Kao glavne izazove u školama ističu problem s osiguravanjem dovoljno prostora za nastavu i sve predviđene aktivnosti, poput, primjerice, kutka za učenike i kabineta za učitelje. U manjim školama izazovno je bilo složiti raspored, jer dio učitelja radi na više škola, te organizirati prijevoz obroka u područne škole.

– Najveći izazovi u provedbi programa cjelodnevnih škole odnose se prije svega na organizaciju vremena i prostora. Produženi boravak učenika u školi zahtijeva vrlo precizno planiranje rasporeda kako bi se svi oblici nastave (A1, A2, B1 i B2) mogli nesmetano provoditi – kaže Irena Rukavina.

UČENICI MANJE IDU NA INSTRUKCIJE

Što se tiče rezultata prema ispitivanju koje je proveo NCVVO u prošloj školskoj godini, uspoređujući rezultate nacionalnih ispita, učenici 4. razreda u CDŠ-u testove iz hrvatskog i matematike napisali su nešto bolje od kontrolne skupine (između 45,7 i 46,2 posto), no obje skupine bile su lošije od nacionalnog prosjeka (48,7 i 50,1 posto). Jednako je tako i s 8. razredima, s tim da su u CDŠ-u učenici iz matematike imali prosječnu riješenost od 38,5 %, dok je nacionalni prosjek 44,3 %. Što se tiče motivacije za školu i učenje, obje skupine pokazuju nešto veću motivaciju od prosjeka, pri čemu je procjena učitelja bolja od samih učenika.

Opće zadovoljstvo školom i nastavom učenici i roditelji u CDŠ-u ocijenili su s prosječnih 15 bodova od 20. Pritom je zanimljivo kako su učenici 8. razreda u redovnoj nastavi pokazali više zadovoljstva sa školom od učenika u CDŠ-u.

Značajna se razlika ipak vidi kod dodatnog učenja, instrukcija i pisanja zadataka. Znatno više učenika eksperimentalnog programa u odnosu na učenike kontrolnog programa izjavilo je da zadatak piše samo u školi i ako uče kod kuće to rade samostalno. Jednako tako, puno manje učenika u CDŠ-u ide na plaćene instrukcije izvan škole, a to se posebno vidi u osmim razredima. Izvannastavne aktivnosti isto su bolje ocijenjene u CDŠ-u. Učenicima eksperimentalnog programa i njihovi roditelji zadovoljniji su ponuđenim izvannastavnim aktivnostima u odnosu na učenike kontrolne skupine.

Učitelji u CDŠ-u plaćeni su više nego u redovnoj nastavi, no imaju i više radnih sati i obaveza. Činjenica je da među školama koje su se uključile u CDŠ nema puno onih iz velikih gradova



Financiranje je uključivalo po 304.000 eura za pripremu, što je najviše utrošeno na uređenje i klimatizaciju učionica, nabavu namještaja i opreme za izvođenje nastave. Uz jednokratne isplate za operativne troškove do 20.000 eura, škole godišnje dobivaju između 60.000 i 120.000 eura za B1 aktivnosti.

O rezultatima u školama uključenima u projekt zasad govore oprezno, s obzirom na to da još traje. Ravnateljice ističu kako ovakav način rada učennicima pruža više mogućnosti za osobni razvoj, no iznimno je važna i podrška roditelja. Bez toga, kažu, uzalud je bilo kakva promjena. A iako projekt i pred učenike i pred učitelje stavlja povećane zahtjeve, CDŠ je iskorak prema suvremenijem i sveobuhvatnijem obrazovanju, govore naše sugovornice. Jednako tako i roditelji sve više hvale sigurnost, strukturiran dnevni raspored te veći broj aktivnosti koje pridonose razvoju učenika.

Što će se događati nakon zadnje, četvrte godine provedbe, tek treba vidjeti. Ministarstvo je potvrdilo kako se jednosmjenska nastava neće moći uvesti prije 2030., ako ne i kasnije. Jednako tako, neće se uvesti u sve škole, posebno u Zagrebu i Splitu, jer dio škola jednostavno nema uvjete. Za CDŠ, pak, tek će se napraviti model provođenja u školama.

KRONIČNI NEDOSTATAK NASTAVNIKA STRUKOVNIH PREDMETA

KAKO PRIVUĆI STRUČNJAKE U OBRAZOVANJE?

Nedostatak nastavnika posebno je vidljiv u područjima elektrotehnike, strojarstva i srodnih tehničkih disciplina, a još veći problem predstavlja nedostatak nastavnika iz uže specijaliziranih područja. Ova tiha kriza prijeti kvaliteti obrazovanja

PIŠE

Vedran Šarac, ravnatelj
Zrakoplovne tehničke škole
Rudolfa Perešina,
Velika Gorica

/////

Uvođenjem modularne nastave i istekom jednogodišnjeg sporazuma između sindikata i Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih primjetan je određeni višak nastavnika pojedinih struka npr. geografije, povijesti, njemačkog jezika, kemije, biologije, a s druge strane i dalje bez rješenja sve veći problem nedostataka nastavnika strukovnih predmeta.

Od školske godine 2025./2026., strukovne škole u Republici Hrvatskoj uvele su modularnu nastavu kao dio reforme strukovnog obrazovanja. Cilj modularnog pristupa je veća fleksibilnost, prilagodba tržištu rada i mogućnost individualiziranog obrazovanja.

OZBILJAN PROBLEM

Međutim, gotovo neprimjetno prolazi daleko ozbiljniji problem: kronični nedostatak nastavnika strukovnih predmeta u srednjim strukovnim školama, osobito u područjima elektrotehnike, strojarstva i srodnih tehničkih disciplina, a još veći problem predstavlja nedostatak nastavnika iz uže specijaliziranih područja. Ova tiha kriza prijeti kvaliteti obrazovanja i dugoročno utječe na konkurentnost hrvatskog gospodarstva.

Strukovno obrazovanje čini temelj razvoja tehničkih, proizvodnih i uslužnih sektora u Republici Hrvatskoj. Dok se u javnosti često raspravlja o manjku nastavnika matematike, fizike i kemije strukovni predmeti ostaju izvan fokusa, iako su jednako – ako ne i više – pogođeni.

Prema zadnjim dostupnim podacima, čak šest posto nastavnika u strukovnim školama nema odgovarajuću stručnu spremu. U mnogim školama nastavu iz specifičnih tehničkih područja poput zrakoplovne tehnike, CNC obrade, automatike ili elektroinstalacija često drže stručnjaci bez pedagoških kompetencija ili se nastava improvizira zbog nedostatka stručnog kadra.

Svaka školska godina započinje kriznim traženjem zamjena, pri čemu ravnatelji često ne uspijevaju pronaći kvalificirane stručnjake za tehničke predmete.

VATROGASNE MJERE

Modularna reforma strukovnog obrazovanja dodatno mijenja strukturu satnice, ali ne rješava temeljni problem nedostatka nastavnika u strukovnim predmetima već ga dodatno naglašava i produbljuje jer je potreba za stručnim kadrovima veća.



Strukovno obrazovanje suočeno je s ozbiljnim kadrovskim problemima



SVAKA ŠKOLSKA GODINA ZAPOČINJE KRIZNIM TRAŽENJEM ZAMJENA, PRI ČEMU RAVNATELJI ČESTO NE USPIJEVAJU PRONAĆI KVALIFICIRANE STRUČNJAKE ZA TEHNIČKE PREDMETE



Ravnatelji škola i dosad svake godine koriste različite „vatrogasne mjere“ kako bi popunili raspored, a sve češće i povratak umirovljenih nastavnika u učionice, ako se uopće nađe nekoga tko to želi. Češće je problem u pre niskim mirovinama koje „natjeraju“ bivše nastavnike ponovo u školu nego želja za nastavkom rada. Problem je u ovom slučaju često što se radi i o generacijskom i tehnološkom jazu između učenika koji dolaze iz digitalno „natopljenog“ svijeta i nastavnika struke koji su otišli u mirovinu.

Jedan od najvažnijih razloga zašto se stručnjaci iz tehničkih struka sve rjeđe odlučuju za nastavnički poziv jest prije svega znatna razlika u plaćama između obrazovnog sustava i realnog sektora. U nekim slučajevima, razlika između nastavničke i početničke tržišne plaće iznosi od minimalno 30 % pa do 100 %, osobito u specijaliziranim tehničkim područjima. Uz to, nastavnici nemaju dodatke poput bonusa, stimulacija, službenih vozila ili fleksibilnog radnog vremena koji su uobičajeni u industriji, godišnji odmori u pravilu su vezani uz kalendar školske godine i rezervirani isključivo u terminima učeničkih praznika.

CILJANO POVEĆANJE PLAĆA

Općenito, uzroci problema su prije svega sve prisutniji nedostatak motivacije za nastavničkim pozivom. Mladima je nastavnički smjer sve manje privlačan, što sve više potvrđuju neispunjene kvote u nastavničkim smjerovima na fakultetima. Kako onda uopće za ulazak u sustav obrazovanja motivirati mlade stručnjake inženjere magistre strojarstva, elektrotehnike, zrakoplovnog inženjerstva, brodogradnje?

Jedan od najučinkovitijih mehanizama za privlačenje stručnjaka u obrazovni sustav

MOGUĆE RJEŠENJE PROBLEMA

Jedan od dodatnih i demotivirajućih faktora za studente koji završavaju inženjerske studije i stručnjake iz industrije koji razmatraju prelazak u obrazovanje jest i činjenica da Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih ne financira stručno-pedagošku naobrazbu. Kandidati moraju sami snositi trošak programa za stjecanje nastavničkih kompetencija, koji se kreće oko 1500 eura. Taj iznos ne bi predstavljao veliki teret za sustav, a kad bi ga Ministarstvo subvencioniralo, što je nekad bila praksa, bio bi značajan korak naprijed. To dodatno destimulira ulazak u sustav obrazovanja, na neki način i diskriminira stručnjake koji dolaze iz realnog sektora ili su upravo završili fakultet i proizvodi dodatne barijere u trenutku kad je sustav već kadrovski iscrpljen.

Jedno od rješenja za kandidata kojem je plaćen trošak programa za stjecanje nastavničkih kompetencija jer vremenski uvjetovana ugovorna obveza rada u školu u određenom trajanju, da bi se opravdali troškovi dodatne izobrazbe, ili pak povrat sredstava ako kandidat odustane od posla u školi.

bilo bi ciljano povećanje plaća nastavnicima iz deficitarnih područja, osobito onima s inženjerskom pozadinom. Trenutačna razlika u plaćama između nastavnika i inženjera u realnom sektoru nepremostiv je izazov.

Bez konkurentnih plaća i sustavne podrške, obrazovni sustav ne može privući ni zadržati stručnjake iz tehničkih struka. Ciljano povećanje plaća deficitarnim nastavnicima, što uključuje i deficitarne nastavnike u STEM području, nije trošak – to je investicija u budućnost hrvatskog obrazovanja i gospodarstva.

GUBITAK ZA GOSPODARSTVO

Kako bi se osigurala pravednost, motivacija i kvaliteta nastave, umjesto linearnog povećanja, moguć je model stimulativnog nagrađivanja temeljen na konkretnim pokazateljima koje bi trebalo ipak jasno i temeljito definirati.

Strukovno obrazovanje u Hrvatskoj suočeno je s ozbiljnim kadrovskim izazovima koji zahtijevaju hitnu i sustavnu reakciju. Bez kvalificiranih nastavnika strukovnih predmeta, obrazovni sustav gubi sposobnost pripreme učenika za tržište rada, a gospodarstvo gubi temelj za inovacije i rast. Vrijeme je da se strukovni nastavnici prestanu tretirati kao nevidljivi dio sustava – jer bez njih sustav ne može funkcionirati.

UOČI EUROPSKOG DANA JEZIKA 26. RUJNA

ZAŠTO DRUGI STRANI JEZIK U HRVATSKOJ NIJE OBAVEZAN?

U osnovnim se školama nastavnici i dalje susreću s organizacijskim poteškoćama provođenja nastave drugog stranog jezika te posljedično tome sa sve češćim ispisivanjem djece

PIŠE

Marija Galović,
prof. njemačkog jezika i
književnosti i povijesti

//////

Europski dan jezika obilježava se 26. rujna, a tim povodom naglašava se očuvanje jezične raznolikosti Europe, ali i višejezičnost kao obrazovni standard. Poznavanje samo materinskog jezika više nije dovoljno za aktivno sudjelovanje pojedinca u suvremenom europskom društvu. Zbog toga Europska unija kontinuirano promiče višejezičnost kao jednu od temeljnih kompetencija potrebnih za obrazovanje, zapošljavanje, mobilnost i aktivno građanstvo.

Europsko vijeće je 2002. u Barceloni postavilo ambiciozan cilj poboljšanja osnovnih vještina europskih građana, pri čemu je posebno naglašeno poučavanje najmanje dvaju stranih jezika od vrlo rane dobi.

VAŽNOST VIŠEJEZIČNOSTI

Poznavanje engleskog jezika često je osnovni uvjet za međunarodnu komunikaciju, dok poznavanje dodatnog stranog jezika može predstavljati ključnu prednost na tržištu rada. Posebnu važnost višejezičnost ima u strukovnom obrazovanju, osobito u sektorima koji su izravno povezani s međunarodnim tržištem i mobilnošću ljudi. Turizam, ugostiteljstvo, promet, trgovina i različite uslužne djelatnosti pripadaju područjima u kojima je svakodnevna komunikacija sa stranim državljanima sastavni dio profesionalnog rada. U takvim zanimanjima poznavanje samo jednog stranog jezika može biti nedovoljno za kvalitetno obavljanje profesionalnih zadataka.

Nakon višegodišnjeg upornog upozoravanja kako drugi strani jezik treba postati sastavni dio obavezne nastave u osnovnim školama, ta je obaveza uvedena putem programa Cjelodnevne škole koji je trebao u cijeloj Hrvatskoj biti realiziran do početka sljedeće školske godine, no sada resorno ministarstvo već jasno komunicira da se to neće dogoditi, zbog neostvarenosti prostornih uvjeta, niti je približno moguće.

Što se tiče srednjih strukovnih škola, modularnom se nastavom hrvatsko školstvo po pitanju dvojezičnosti samo udaljava od europskog cilja, jer se broj sati smanjuje u nekim programima (primjerice zanimanja u turizmu) za otprilike 50 do 100 sati učenja jezika godišnje.

ORGANIZACIJSKI PROBLEMI

Učenje dva strana jezika u gimnazijama, osim u programu prirodoslovno-matematičke gimnazije, obavezno je; no zabrinjava činjenica da je u velikoj većini gimnazija zastupljen samo engleski kao prvi strani jezik. Čak niti neke jezične gimnazije ne nude mogućnost



Čak niti neke jezične gimnazije ne nude mogućnost učenja njemačkog, talijanskog ili francuskog kao prvog stranog jezika

■■■■■

učenja njemačkog, talijanskog ili francuskog kao prvog stranog jezika.

U osnovnim se školama nastavnici i dalje susreću s organizacijskim poteškoćama provođenja nastave drugog stranog jezika te posljedično tome sa sve češćim ispisivanjem djece.

U velikoj većini osnovnih škola drugi strani jezik je izborni predmet. To konkretno znači da ga mogu učiti učenici od 4. razreda nadalje, ali i ne moraju. Imam potrebu to još jednom naglasiti: učenici koji ne žele, ne moraju učiti drugi strani jezik. Tu već u startu nastaje problem, jer u istom razrednom odjeljenju imamo učenike koji uče i one koji ne uče drugi strani jezik, a za ove druge nisu u tom periodu predviđene organizirane aktivnosti. Posljedično, nastava drugog stranog jezika u osnovnoj školi ostavlja se za zadnje satove,



Marija Galović

kako bi učenici koji ga ne uče, a nisu putnici, mogli ići svojim kućama.

Međutim, tu je faktor učitelja koji ima svoju normu od 23 sata nastave tjedno i ako mu se u zaduženju stave samo tri zadnja sata nastave (peti, šesti i sedmi), on tijekom pet dana u tjednu može ostvariti samo petnaest sati.

ZADNJI SATOVI

Iz vlastitog iskustva, no iz iskustva brojnih kolega s kojima komuniciram, najčešće je rješenje ovog programa da se 5. i 6. nastave rezervira za manje, četvrte, pete i šeste razrede, dok se sedmašima i osmašima nastava drugog stranog jezika prolongira na 7., 8. i 9. sat. Naravno da je to učenicima previše. Posebni su problem putnici koji nakon 6. ili 7. sata imaju organizirani prijevoz te se bez uključivanja roditelja niti nemaju kako nakon nastave vratiti kući.

Čak i ako nisu putnici, sve se teže odlučuju na boravak u školi do 8. ili 9. sata i logična je posljedica sve veći broj ispisivanja s izborne nastave, pri čemu u 90% slučajeva roditelji kao razlog ispisivanja navode predugačak boravak u školi ili nemogućnost organizacije prijevoza djece.

U pravilu su to uvijek zadnji satovi kad su učenici već umorni, a druga je stvar nemogućnost ostvarenja kontinuiranog rasporeda, pa učitelji drugog stranog jezika često rade „dvokratno“, u istom danu imaju zadnje satove jutarnje i zadnje satove poslijepodnevne smjene s pauzom između koja traje i do četiri nastavna sata.

Ovo je zaista stvarnost učitelja drugog stranog jezika u osnovnim školama na koju se već godinama ministarstvu skreće pažnja i traže smjernice za bolja rješenja. U konačnici, ovakav pristup nije na dobrobit niti učenika, što rezultira sve većim ispisivanjem s nastave i krajnje vodi do toga da nam višejezičnost postaje utopija.

UPITNA VIŠEJEZIČNOST

Do prije desetak godina postojala je pozitivna praksa dodavanja dva boda prilikom upisa u srednje škole učenicima koji su učili dva strana jezika u osnovnoj školi. Ta je praksa ukinuta uz obrazloženje da nemaju svi učenici u Republici Hrvatsko jednake mogućnosti učenja drugog jezika.

Kada govorimo o upisima i prelasku u srednju školu, ovdje moram spomenuti još jednu nelogičnost koja opasno potkopava poticanje višejezičnosti. Naime, većina učenika koja je tijekom osnovne škole učila drugi strani jezik nema mogućnost nastavka učenja tog jezika u srednjoj školi. Djelomično je to zbog toga što većina srednjih škola ne nudi napredno učenje bilo kojeg stranog jezika osim engleskog. Drugi je razlog što resorno ministarstvo, očito svjesno upravo navedenog razloga, dopušta da učenik nakon pet godina učenja nekog jezika u osnovnoj školi ponovno kreće taj isti jezik u srednjoj školi učiti od samog početka.

U bilo kojoj drugoj zemlji ovakvi bi postupci potaknuli pitanje racionalnog trošenja financijskih resursa u obrazovanju, no kod nas se ovo „opetovanje“ tolerira bez ikakvih problema.

Iz navedenoga možemo zaključiti kako višejezičnost još nije prioritet našeg obrazovnog sustava. Posljedice ovakve jezične politike vidljive su već sada (primjerice, jedan od razloga male iskorištenosti financijskih resursa i potpora iz Europskih fondova također su jezične barijere), a u budućnosti će biti sve brojnije, ako se situacija ne krene mijenjati.

ASOO O NEDOUMICAMA REFORME STRUKOVNIH ŠKOLA

OSAM PITANJA I ODGOVORA O MODULARNOJ NASTAVI

Nastavnicima i školama najviše nedostaju novi prilagođeni udžbenici, premda im je na raspolaganju oko tisuću brojni digitalnih obrazovnih materijala. Muče ih i materijalna ulaganja te primjereno opremanje strukovnih škola kao i nastavak stručne podrške

RAZGOVARAO

Marijan Šimeg

/////

Od početka ožujka u Školskim novinama uveli smo stalnu rubriku u kojoj o promjenama vezanima za modularnu nastavu u strukovnim školama razgovaramo s ravnateljima strukovnih škola koje su i regionalni centri kompetentnosti te kao takve od prvoga dana uključene ne samo u teorijsku pripremu reforme strukovnog obrazovanja nego i u njezinu praktičnu, najprije eksperimentalnu, a od prošle jeseni i frontalnu provedbu u svim strukovnim školama u Hrvatskoj. Istodobno s priložima iz škola pitali smo i Agenciju za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih i tražili odgovore na pitanja i dileme koje dolaze iz strukovnih škola. Odgovore ASOO-a objavljujemo ovom prigodom objavljujemo.

1. Kako doskočiti problemu nedostatka prilagođenih udžbenika?

Kad smo pripremali reformu, bili smo svjesni da nove kurikule neće moći pratiti stari udžbenici. Iz tog smo razloga, paralelno s izradom kurikula, krenuli u izradu drugih obrazovnih materijala (DOM) koji prate sve skupove ishoda učenja i strukovne module u prvim razredima. Do sada je izrađeno 966 DOM-ova koji su objavljeni na platformi freeDOM odakle ih (naravno besplatno) mogu preuzeti učenici i nastavnici. Njih smo radili u suradnji s izdavačima koji su i prije izrađivali udžbenike. Do sada smo zabilježili više od 11.000 korisnika platforme.

2. Kada će škole za modularnu nastavu dobiti i primjerene udžbenike?

Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih pripremila je i objavila Druge obrazovne materijale za sve module u prvoj godini provedbe obrazovanja po novim kurikulumima. Oni su trebali upotpuniti prazninu nepostojanja dotadašnjih udžbenika. Trenutačno je dostupan 971 Drugi obrazovni materijal. Svjesni smo da njihova kvaliteta nije ujednačena pa smo od nastavnika tražili da nam istaknu i predlože promjene tamo gdje primijete manje kvalitetne materijale. Moramo priznati da se jako mali broj nastavnika javio s konkretnim prijedlozima. Zato se nadamo boljoj suradnji u budućnosti. Također napominjemo da su navedene materijale izradili izdavači koji su izabrani putem postupka javne nabave, a radi se o izdavačima koji su i prije izdavali udžbenike za strukovne škole. Jednako tako, 23. rujna 2025. godine Ministarstvo znanosti, obrazova-



Srednja škola Zabok:
Praktični rad

AGENCIJA
ZA STRUKOVNO
OBRAZOVANJE
PONUDILA JE
ODGOVORE VEZANE ZA
PROBLEME ŠKOLA ČIJA
ISKUSTVA S REFORMOM
OBJAVLJUJEMO U
SERIJALU ŠKOLSKIH
NOVINA

nja i mladih objavilo je Javni poziv za podnošenje prijave za odobravanje korištenja udžbenika u školi i uvrštavanje udžbenika u Katalog odobrenih udžbenika za šk. god. 2026./2027. Zato smo mišljenja da će sljedeća školska godina i u tom segmentu biti pripremljenija.

3. Kako riješiti problem financiranja?

Kada osuvremenjujemo kurikule, a kako bismo ih povezali sa stvarnim znanjima i vještinama potrebnima u svijetu rada, osuvremenjujemo i modele i pristupe u organizaciji obrazovanja. To sigurno znači da oni iziskuju i suvremeniju opremu i drukčije modele organizacije i pristupe poučavanju, a to onda znači i materijalna ulaganja u škole koje žele provoditi obrazovanje za pojedina zanimanja. U planiranju upisne politike sudjeluju županije (jedinice regionalne samouprave) koje su ujedno osnivači strukovnih škola. Za pretpostaviti je da su u komunikaciji sa školama u vezi s njihovim potrebama i da su, kao osnivači, svjesni svoje obveze da osiguraju potrebna sredstva svojim školama.

4. Je li učenje temeljeno na radu dovoljno zastupljeno u novim kurikulumima?

Za razliku od prethodnih planova i programa, gdje je stjecanje praktičnih vještina bilo odvojeno od nastavnih predmeta teorijske nastave i bilo jako malo zastupljeno, u novim smo kurikulumima nastojali da učenje temeljeno na radu bude zastupljeno u svim modulima s teorijskim sadržajima i ono se lako može prepoznati putem zapisanih ishoda učenja. S prelaskom iz razreda u razred raste i obujam učenja temeljenog

na radu. U početku se ono najčešće odvija u školskim radionicama i laboratorijima, ali je preporuka da se ono što prije počne odvijati kod poslodavaca u stvarnom radnom okruženju. Mnoge su škole već započele s takvom praksom organizacije pojedinih modula i to je ono što neprestano potičemo i kod škola i kod poslodavaca.

5. Zašto e-Dnevnik nije prilagođen modularnoj nastavi?

Sve funkcionalnosti e-Dnevnika primjenjive su i u modularnoj nastavi. Činjenica je da je modularna nastava donijela bitnu promjenu u načinu planiranja, praćenja i vrednovanja procesa učenja i poučavanja jer se napredovanje učenika prati prema skupovima ishoda učenja unutar pojedinog modula, a ne prema klasično organiziranim nastavnim predmetima. Takav pristup podrazumijeva kontinuirano praćenje ostvarivanja ishoda učenja putem različitih nastavnih, praktičnih i radnih situacija te detaljnijeg evidentiranja učenikova napretka tijekom procesa učenja. Upravo zbog takve organizacije modularne nastave određeni izazovi u korištenju e-Dnevnika postoje, ali oni nisu prepreka za kvalitetno evidentiranje bilješki o učenikovom napretku, interesima i motivaciji. O tome smo izdali upute za nastavnike, kako bismo pomogli u što kvalitetnijem praćenju postignuća i uspjeha učenika.

6. Moraju li učenici razumjeti nove pojmove?

Učenike nije potrebno opterećivati formalnim definicijama pojmova *modul*, *skup ishoda učenja* ili *ishod učenja*. To su prije svega stručni pojmovi važni za nastavnike i za način izrade novih

TRENUTAČNO JE DOSTUPAN 971 DRUGI OBRAZOVNI MATERIJAL (DOM). SVJESNI SMO DA NJHOVA KVALITETA NIJE UJEDNAČENA PA SMO OD NASTAVNIKA TRAŽILI DA NAM ISTAKNU I PREDLOŽE PROMJENE TAMO GDJE PRIMIJETE MANJE KVALITETNE MATERIJALE. MORAMO PRIZNATI DA SE JAKO MALI BROJ NASTAVNIKA JAVIO S KONKRETNIM PRIJEDLOZIMA

■■■■■

se posebno objašnjava. Novosti i promjene u pristupu učenici ne moraju učiti teorijski, one će im postati razumljive u svakodnevnom radu s nastavnicima.

7. Hoće li nastavnici i ravnatelji strukovnih škola i dalje imati podršku pri organizaciji i provedbi modularne nastave?

U tijeku je evaluacija provedbe modularne nastave u školskoj godini 2025./2026. Prikupljaju se informacije od ravnatelja, nastavnika i učenika. Na temelju prikupljenih informacija moći ćemo osmisliti i organizirati ciljane edukacije i stručna usavršavanja. Namjera nam je podijeliti ih na skupne i pojedinačne akcije, bilo da to radimo putem međuzupanijskih stručnih vijeća, konferencija ili novim oblikom podrške putem mobilnih timova. Svakako, podrška neće izostati.

8. Hoće li mobilni timovi posjetiti sve škole?

Što se tiče trećeg posjeta mobilnih timova, krenuli smo 30. siječnja 2026. i s današnjim danom ukupno je posjećeno 70 strukovnih škola. Dogovoreno je bilo još 30 posjeta s time da taj broj nije konačan jer su dogovori u tijeku za još 20 škola. Svakako ćemo u ovom polugodištu posjetiti sve škole, a posjeti će se nastaviti i u novoj školskoj godini.

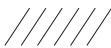
strukovnih kurikula. Za učenike je važno da na početku svakog modula jasno znaju što će naučiti i koje će vještine steći u nastavi sa svojim nastavnikom ili nastavnicima. Potom je važno da učenici znaju kako će se i na koji način to njihovo znanje i vještine vrednovati. S pojmom *modul* učenici će se susretati u praksi – kao s cjelinom nastave koju pohađaju, a u višim godinama obrazovanja i biraju (izborni moduli) – bez potrebe da im

MODULARNA NASTAVA U STRUKOVNOJ ŠKOLI VICE VLATKOVIĆA U ZADRU

NAJVAŽNIJA JE SPREMNOST ZA DRUGAČIJI PRISTUP NASTAVI

Modularni kurikuli korak su naprijed u smjeru boljeg strukovnog obrazovanja. To je uistinu velika šansa za kreativne i inovativne nastavnike. Naravno da sve nije idealno, da ima stvari koje treba mijenjati, ali napredak je definitivno tu

PIŠE
Marijan Šimeg



U novom prilogu našeg serijala *Reforma u pokretu*, o svojim iskustvima s modularnom nastavom govori Tihomir Tomčić, ravnatelj Strukovne škole Vice Vlatkovića u Zadru, koja izvodi nastavni proces u pet različitih sektora i 18 različitih trogodišnjih i četverogodišnjih strukovnih zanimanja i koja je regionalni centar kompetentnosti za sektor strojarstva.

Koje ključne promjene primjećujete od uvođenja modularne nastave?

– Kurikuli nam daju veću fleksibilnost i slobodu u definiranju broja sati s obzirom na postotke vođenog procesa učenja (VPU), učenja temeljenog na radu (UTR) i samostalnog rada učenika (SAP). I to je ono u čemu će se strukovne škole razlikovati tijekom izvođenja kurikula, što će naravno ovisiti o njihovoj opremljenosti, ali i preferencijama pojedine škole prema učenju temeljenom na radu u školskim radionicama te osobito u svijetu rada. Ne gledamo svi jednako na strukovno obrazovanje jer neki teže teorijskoj strukovnoj nastavi i učenju temeljenom na radu u školi, dok neki smatraju da se veći dio učenja temeljenog na radu realizira praktično i ne mogu zamisliti niti jedan kurikul, niti jednu kvalifikaciju koje se dijelom neće realizirati u svijetu rada. Ovo će osobito biti izraženo u 2., 3. i 4. razredu. Mi smo škola koja preferira praktičnu nastavu (UTR) pa su tako svi naši razredi razine 4.1 imali u prvom razredu oko 500 i više sati praktične nastave koje smo uglavnom realizirali u školskim radionicama. Mi smo Regionalni centar kompetentnosti i vrhunski smo opremljeni u automehatronici, ali unatoč tome naši drugaši ove će godine ići minimalno 560 sati u svijet rada.

Novina su moduli i skupovi ishoda učenja umjesto nastavnih predmeta, zatim dinamika izvođenja pojedinih modula od kojih neke izvodimo tijekom nastavne godine diskontinuirano, a neke kontinuirano. Realizaciju pojedinih modula usklađujemo s izvođenjem praktične nastave u školskim radionicama i to je važno jer potencira suradnju nastavnika „strukovno-teorijske” i praktične nastave. Iskreno rečeno, pritom ne „patimo” od postotaka VPU-a i UTR-a.

Budući da se modul sastoji od više skupova učenja koje često predaje više nastavnika, to zahtijeva timski rad u realizaciji ishoda učenja i zaključivanju ocjena. Dobro je što svaki modul sadrži određeni postotak učenja temeljenog na radu, što generira projektnu nastavu i primjenu inovativnih metoda



Dobro je što svaki modul sadrži određeni postotak učenja temeljenog na radu

RANO JE ZA ZAKLJUČKE

JESU LI UČENICI AKTIVNIJI U NASTAVI?

Na kraju nastavne godine anketirali smo učenike i oni su iskazali zadovoljstvo školom, ali to je tek populacija završenog prvog razreda. I do sada smo težili projektnoj nastavi i nastavi simulacije radnih procesa iz svijeta rada tako da modularnom nastavom nismo puno mijenjali. Težimo modelima nastave u kojima će nastavnik biti moderator nastavnog sata, a učenici su pritom maksimalno aktivni. Negdje to uspijevamo, negdje baš i ne.

Općenito, smatram da je rano za donošenje općenitih zaključaka o modularnoj nastavi jer treba sačekati završetak cijelog obrazovnog ciklusa pa tada donositi zaključke, procjene i ocjene učinjenoga.

Nije bila jednostavna izrada rasporeda jer nije lako uskladiti 13 novih različitih kurikula iz 5 različitih sektora. Naravno, tu su i „stari” kurikuli u višim razredima



poučavanja. Tu su najvažniji nastavnici te su ključni njihova inovativnost i spremnost za drugačiji pristup nastavi.

U kojim ste segmentima imali (ili imate) najviše poteškoća?

– Problem je bio u nepoznavanju Zakona o HKO-u, Registra HKO-a, standarda kvalifikacije, standarda zanimanja, činjenice da temeljna jedinica kurikula nije modul, već skup ishoda učenja. Nije bila jednostavna izrada rasporeda jer nije lako uskladiti 13 novih različitih kurikula iz pet različitih sektora. Naravno, tu su i „stari” kurikuli u višim razredima. Raspored se uistinu često mijenja, ali nastavnici i učenici polako se privikavaju na to. Javio se i problem s normama manjeg broja nastavnika općeobrazovnih predmeta, ali to smo za sada uspješno riješili. Na početku je bilo zbunjujuće kako uskladiti Pravilnik o ocjenjivanju sa skupovima ishoda učenja, što i kako s ocjenom modula koji su

ranije završili, ali sve to polako sjeda na svoje mjesto.

Nije poteškoća, ali se, recimo, u sektoru strojarstva u 1. razredu kurikula razine 4.1 veći broj modula realizira praktično u školskoj radionici pa više ocjena iz tih modula ima jak utjecaj na ocjenu općeg uspjeha na kraju nastave. Jasno je da će to u školama biti različito ovisno o načinu realizacije pojedinih modula. U drugom razredu imat ćemo situaciju da će ocjena mentora iz svijeta rada imati utjecaj na pet, šest, sedam pa i više modula odnosno na isto toliko ocjena u svjedodžbi. Na primjer, za kvalifikaciju automehatroničar obrtnik će sudjelovati sa svojom ocjenom u sedam, a za montera strojarskih instalacija čak u devet modula. I takve će situacije biti različite od škole do škole, što nastavnike koji organiziraju i prate praktičnu nastavu u svijetu rada stavlja u znatno složeniji položaj i iziskuje puno veći angažman.

Što se nastavnicima sviđa u novoj organizaciji rada, a što ne?

– Mislim da bi o tome trebalo pitati nastavnike, ali uvjeren sam da je sloboda u definiranju „puta učenja” nešto što se većini sviđa jer nitko ne voli kad mu kurikulum propišeš sve „od a do ž”. Sigurno je da bi dio nastavnika bio sretniji da se svi moduli realiziraju kontinuirano, ali tada modularna nastava gubi svoj smisao. Jasno je da nisu najsretniji čestim izmjenama rasporeda jer to znači čestu izmjenu termina informacija za roditelje, izvannastavnih aktivnosti, fakultativne nastave i slično.

Sada, tijekom provedbe novih kurikula trebamo biti logični, funkcionalni i nastavni proces organizirati po mjeri učenika, sukladno opremljenosti pojedine škole. Tako na primjer, cijelu našu nastavu iz „automehatroničarskih” modula, dakle i VPU i UTR, realiziramo u školskoj automehatroničarskoj radionici koja je sjajno opremljena.

Jeste li uočili bolju suradnju nastavnika?

– Bolja je između nastavnika koji predaju unutar istog modula i između nastavnika koji predaju strukovno-teorijske i praktične sadržaje, ali još uvijek je manjak suradnje nastavnika opće obrazovnih predmeta i strukovnih nastavnika.

Što biste voljeli promijeniti?

– Osobno smatram da svaki učenik tijekom svog obrazovanja treba osjetiti svijet rada i tamo svakako provesti određeni broj sati, za razinu 4.1 više, a 4.2 manje. To i učenici žele. No, formulacija u kurikulu „učenje temeljeno na radu provodi se naukovanjem kod licenciranog poslodavca, a može se provoditi i kod poslodavca, u Regionalnom centru kompetentnosti (gdje je primjenjivo) ili u ustanovi” omogućuje da učenici pojedinih škola svijet rada niti ne vide. Stoga bih obvezao škole da učenici svakako dio učenja temeljenog na radu provedu u svijetu rada.

KONFERENCIJA KAKO VODITI OBRAZOVNE USTANOVE

ODRŽAVANJE STANJA NIJE ISTO ŠTO I VOĐENJE ŠKOLE

Kako voditi odgojno-obrazovne ustanove u vremenu ubrzanih tehnoloških i društvenih promjena, kakvu ulogu u tome imaju organizacijska kultura i cjeloživotno obrazovanje te gdje povući granicu u primjeni umjetne inteligencije u školama, bile su neke od središnjih tema konferencije

PIŠU

Ivan Capković
i Mirela Lilek

/////

Ako bismo danas, u jednoj rečenici, opisali posao ravnatelja škola, ta bi rečenica vjerojatno glasila ovako: *Nosite odgovornost za sve, a ovlasti i podrška često kasne; radite u specifičnom sektoru, čiji su dionici iznimno zahtjevni – sve oči su uprte u vas, a često morate raditi poslove za koje niste osposobljeni i nemate izravnu podršku.*

Jer, ravnatelj više nije samo pedagoški voditelj ustanove: on je i krizni menadžer, poslodavac, komunikator, čuvar pravnog okvira i – sve češće – osoba koja mora zadržati kolektiv na okupu dok sustav šalje nove zahtjeve.

Ovim je uvodnim riječima prof. dr. sc. Božo Skoko, prorektor za poslijediplomske studije i popularizaciju znanosti Sveučilišta Algebra Bernays, otvorio konferenciju namijenjenu ravnateljima odgojno-obrazovnih ustanova, održanu na sveučilišnom kampusu.

OBRAZOVNI REZULTATI

Kako voditi odgojno-obrazovne ustanove u vremenu ubrzanih tehnoloških i društvenih promjena, kakvu ulogu u tome imaju organizacijska kultura i cjeloživotno obrazovanje te gdje povući granicu u primjeni umjetne inteligencije u školama, bile su neke od središnjih

ŠKOLSKENOVINE BILE SU
MEDIJSKI PARTNER
KONFERENCIJE KOJU JE
ZA VODITELJE
ODGOJNO-OBRAZOVNIH
USTANOVA ORGANIZIRALO
SVEUČILIŠTE ALGEBRA
BERNAYS



Konferencija na Sveučilištu Algebra Bernays

tema konferencije koju je pratilo oko 250 zainteresiranih djelatnika dječjih vrtića i škola.

U predavanju *Obrazovanje pod pritiskom promjena* rektor Sveučilišta prof. dr. sc. Mislav Balković analizirao je rezultate PISA testiranja i usporedio trendove u Hrvatskoj i drugim europskim zemljama s rezultatima obrazovnih sustava poput kineskog i japanskog. Posebno je upozorio na pad rezultata u području znanosti, matematike i čitalačke pismenosti, istaknuvši da obrazovni rezultati

nisu odvojeni od kulture društva i odnosa prema znanju.

– Kulturu obrazovne ustanove ne određuje ministarstvo, nego prije svega njezino vodstvo. Lideri moraju stvarati kulturu rada, mjerenja, povratne informacije i znanja jer, ako odluku ne donesemo sami, ona je na neki način već donesena za nas – poručio je Balković.

Upravo je kulturu rada, kulturu mjerenja, kulturu povratne informacije i kulturu znanja izdvojio kao četiri područja na koja

MISLAV BALKOVIĆ, REKTOR SVEUČILIŠTA I PREDSJEDNIK HRVATSKE UDRUGE POSLODAVACA

KAD GOTOVO SVI DOBIJU ODLIČAN, NITKO NE DOBIJE ISTINU

Svake godine u sustav ulazi manje djece. U 25 godina rodilo se 26 % manje djece. Godišnji upis danas je manji za 11.267 djece, odnosno oko 560 razreda. Manje učenika znači da svaki mora znati više. Što se mijenja – svake godine u sustavu ulazi manje djece, a za 20 godina iz njega izlazi manje ljudi koji rade i uplaćuju.

Bez produktivnosti nema gospodarskog rasta, bez znanja nema produktivnosti, a bez kulture rada i učenja nema znanja. Tehnologija tu može pomoći, ali

samo ako je koristimo dobro. Rezultati čitalačke pismenosti (PISA istraživanja) pokazuju što se dogodi kada je ne koristimo dobro. Problem pritiska na ocjene nije nov, samo je promijenio smjer, pa je nekada roditelj za 'grozne' ocjene krivio dijete, a danas za to krivi učitelja.

Problem je što u školi vrh raspodjele stoji na četvorci i petici, a na PISA-i na razini dva od šest. U srednjoj školi vrh pada na dvojku i trojku, uz 20 posto odličnih. No, kod državne mature vrh pada na

dvojku, samo viša razina engleskog drži četvorku, pa osim u engleskom gotovo da nema odličnih.

Isti učenik, tri različite istine o njegovu znanju iz matematike. Ukupno 1528 maturanata imalo je iz nekog predmeta peticu na kraju četvrtog razreda, a taj isti predmet na maturi (A razina) riješilo za dvojku. Škola ne griješi namjerno – ali mjeri drukčije od onoga što vanjski ispit pokaže.

Zaključak: kad gotovo svi dobiju odličan, gotovo nitko ne dobije istinu.





Branka Štefok Bojadžija, ravnateljica OŠ Borovje, Zagreb: Prenormirani smo svim mogućim procedurama i protokolima, preplavljeni različitim savjetovanjima, a u školi funkcionira jedan jedini protokol: „Zovi ravnateljicu!” Isti protokol vrijedi i za problem presoljene juhe i za problem unošenja noža u školu. Od nas se očekuje puno, sve pada na naša leđa



Ravnatelji su odgovorni za sve



Školske novine – medijski partner skupa

KRIZA NIJE SAMO ONO ŠTO SE DOGODILO, NEGO I ONO ŠTO LJUDI MISLE DA SE DOGODILO. ZATO JE VAŽNO KOMUNICIRATI ODMAH, ČAK I KADA JOŠ NEMAMO SVE INFORMACIJE



vodstvo obrazovne ustanove može i mora izravno utjecati.

PROBLEM UMJETNE INTELIGENCIJE

O odnosu obrazovanja, umjetne inteligencije i razvoja ljudskih kognitivnih sposobnosti govorio je prof. dr. sc. Robert Kopal, voditelj Zavoda za kreativnost i kritičko mišljenje, u predavanju *Obrazovanje 2035.: AI, mentalno zdravlje i budućnost ljudske kognicije*.

Kopal je upozorio na izazove s kojima se suočava generacija Z, koju je opisao kao prvu generaciju kod koje se bilježi pad određenih kognitivnih sposobnosti. Ocijenio je kako u osnovnoškolskom obrazovanju u ovom trenutku postoji ozbiljan rizik da nekritička i prerana uporaba umjetne inteligencije oslabi razvoj sposobnosti koje bi učenici najprije trebali samostalno izgraditi.

– Prije nego što djeci damo alate koji im omogućuju da trče, moramo biti sigurni da su naučila hodati. Umjetnu inteligenciju ne trebamo zaustavljati, ali moramo pronaći način kako je ukrotiti i staviti u službu razvoja ljudskih sposobnosti, umjesto da ih počne zamjenjivati – istaknuo je Kopal.

KRIZNO KOMUNICIRANJE

Nakon uvodnih predavanja održana je panel-rasprava, a jedna od tema bila je i krizna komunikacija u obrazovnim ustanovama, o



BOŽO SKOKO, PROREKTOR SVEUČILIŠTA I DOPREDSJEDNIK AKADEMIJE ODGOJNO-OBRAZOVNIH ZNANOSTI

POGREŠNA ODLUKA OSTAVLJA TRAG U RAZREDU I ZBORNICI

Administracija sužava prostor za pedagoško vodstvo; nedostatak nastavnika – osobito u STEM području, ali i u razrednoj nastavi – pretvara početak školske godine u kadrovsku operaciju. Raste broj učenika s kompleksnim problemima i izazovnim ponašanjima, a međuresorna podrška često nije pravodobna.

Kada govorimo o kadrovima, zamjene se teže nalaze. Bolovanja rastu, roditeljska očekivanja rastu. Odgovornost je, kako ravnatelji i sami kažu, golema. U takvom je okruženju lako pasti u zamku da se škola ‘održava’ umjesto da se vodi. Održavanje je važno, bez njega nema ni nastave ni mira. Ali održavanje nije vodstvo. Vodstvo počinje ondje gdje se postavlja pitanje: kamo ova ustanova ide i zbog koga?

Predanosti među ravnateljima ima, nedostaje vremena, alata i prostora za razvoj onih vještina koje se u drugim sektorima odavno tretiraju kao uvjet opstanka: strateško odlučivanje, upravljanje ljudima, krizna komunikacija, izgradnja povjerenja, vođenje promjena. Pogrešna odluka nije samo loš kvartalni rezultat. Pogrešna odluka ostavlja trag u razredu, u zbornici i u odnosu škole s lokalnom zajednicom.



PRIJE NEGO ŠTO DJECI DAMO ALATE KOJI IM OMOGUĆUJU DA TRČE, MORAMO BITI SIGURNI DA SU NAUČILA HODATI. UMJETNU INTELIGENCIJU NE TREBAMO ZAUSTAVLJATI, ALI MORAMO PRONAĆI NAČIN KAKO JE UKROTITI



kojoj se raspravljalo kroz prizmu nedavne tragične situacije u zagrebačkoj srednjoj školi. Panelisti su govorili o važnosti pravodobne, jasne i odgovorne komunikacije u kriznim okolnostima te o odgovornosti vodstva ustanove u situacijama u kojima se povjerenje učenika, roditelja, zaposlenika i javnosti može izgubiti u vrlo kratkom vremenu.

Nakon panel-rasprave, prof. dr. sc. Damir Jugo, predsjednik Upravnog vijeća Sveučilišta Algebra Bernays, održao je izlaganje *Krizna komunikacija koja čuva povjerenje*, u kojem je naglasio važnost pripreme. Istaknuo je kako se najveći dio kriznog upravljanja odvija prije same krize i nakon nje, uz pripremu procedura, podjelu odgovornosti i evaluaciju poduzetih koraka. – Kriza nije samo ono što se dogodilo, nego i ono što ljudi misle da se dogodilo. Zato je važno komunicirati odmah, čak i kada još nemamo sve informacije – istaknuo je.

VJEŠTINA KOJA MIJENJA KOMUNIKACIJU

KAD JE SUKOB PRILIKA ZA RAZGOVOR

Riječ je o procesu u kojem nepristrana treća osoba, medijator, pomaže ljudima u sukobu da bolje razumiju što se dogodilo, što im je važno i koja su moguća rješenja

PIŠE

Suzana Fugaj

/////

Sukob među učenicima koji treba razriješiti prije sljedećeg sata. Roditelj koji na razgovor dolazi uvjeren da je njegovu djetetu učinjena nepravda. Nesporazum među kolegama koji i nakon toga trebaju surađivati. Učenik koji kaže „nije mi ništa”, iako vidite da je drugačiji nego inače. Sve su to situacije u kojima mogu biti korisne vještine koje se uče i vježbaju u medijaciji.

Medijacija se još uvijek često povezuje ponajprije s pravnicima, sudovima i pravnim sporovima, iako je njezina primjena mnogo šira. Riječ je o procesu u kojem nepristrana treća osoba, medijator, pomaže ljudima u sukobu da bolje razumiju što se dogodilo, što im je važno i koja su moguća rješenja. Medijator ne presuđuje tko je u pravu, ne zauzima stranu i ne donosi odluku umjesto sudionika.

OBLICI MEDIJACIJE

U školama se mogu susresti različiti oblici medijacije. Kod vršnjačke medijacije educirani učenici kao medijatori pomažu drugim učenicima u rješavanju nesporazuma i sukoba. Primjer je Tehnička škola Virovitica. Školska medijacija uključuje širu školsku zajednicu, pa mogu biti uključeni i educirani učitelji, nastavnici i stručni suradnici. Primjer je Osnovna škola Ivana Gorana Kovačića Vrbovsko, koja je razvila školski medijacijski centar te educirala učitelje i učenike medijatore.

Postoji i šira razina: korištenje medijatorskih vještina bez preuzimanja uloge medijatora. Osoba tada ne vodi medijaciju nego koristi pojedine alate koji se u medijaciji uče i vježbaju, primjerice aktivno slušanje, otvorena pitanja, parafraziranje, prepoznavanje potreba i interesa, smanjivanje napetosti i poticanje dijaloga. Mogu se koristiti kada pomažemo drugima u sukobu, kada smo i sami uključeni u sukob ili preventivno, prije eskalacije nesporazuma.

Ta šira primjena bila je jedno od središnjih pitanja istraživanja „Više od formalne medijacije”, provedenog tijekom lipnja i srpnja 2026. među 102 osobe koje su završile najmanje 40 sati osnovne edukacije za medijatore. Među ispitanicima bili su i učitelji i nastavnici.

Čak 72,5 posto ispitanika nije provelo nijednu formalnu medijaciju, dok 86,3 posto medijacijske i srodne komunikacijske vještine koristi najmanje nekoliko puta tjedno, a 64,7 posto svakodnevno ili više puta dnevno. Njih 84,3 posto procjenjuje da je edukacija uglavnom ili u potpunosti promijenila njihov



ISTRAŽIVANJE „VIŠE OD FORMALNE MEDIJACIJE” PROVEDENO JE TIJEKOM LIPNJA I SRPNJA MEĐU 102 OSOBE KOJE SU ZAVRŠILE NAJMANJE 40

Cilj nije škola bez sukoba. Vrijedniji je cilj škola u kojoj djeca i odrasli imaju više alata za ono što mogu učiniti kada sukob dođe

■■■■■



Aktivno slušanje – najčešće korištena vještina koju navodi 92 posto ispitanika

način komunikacije i odnos prema sukobu. Za škole je posebno zanimljivo da je 23,5 posto ispitanika obrazovanje navelo kao jedno od područja u kojem primjenjuje stečene vještine.

„ON ME PROVOCIRA”

Najčešće korištena vještina bila je aktivno slušanje, koje navodi 92,2 posto ispitanika. Slijede empatija, otvorena pitanja, prepoznavanje osjećaja, parafraziranje, poticanje dijaloga i asertivno izražavanje. Ispitanici ih najčešće koriste radi boljeg razumijevanja druge osobe, očuvanja odnosa, smanjivanja napetosti, učinkovitije komunikacije i rješavanja sukoba.

Kako to može izgledati u praksi? Učenik kaže: „On me stalno provocira.” Razgovor se može usmjeriti na to tko je počeo i tko je kriv ili se može primijeniti medijatorski pristup: „Što se dogodilo iz tvoje perspektive?”, „Kako je to utjecalo na tebe? ili „Što ti je u toj situaciji bilo važno?” Takva pitanja ne znače opravdavanje neprimjerenog ponašanja ni odustajanje od granica. Razumjeti ne znači složiti se.

Slično je i u razgovoru s roditeljem koji kaže: „Okomili ste se na moje dijete.” Umjesto dokazivanja tko je u pravu, može se pokušati razumjeti što stoji iza tvrdnje: „Čujem da ste zabrinuti i da imate dojam da se prema vašem djetetu nije postupilo pravedno. Možete li mi reći što vas je dovelo do tog zaključka?” Time se ne prihvaća optužba, nego se otvara prostor za razgovor.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Medijacijske vještine mogu biti korisne i među kolegama. Rečenica „Uvijek sve ostane na meni” lako pokreće obranu. Pitanje „Kad kažeš da sve ostane na tebi, na što konkretno misliš?” može pomoći da se opća optužba

pretvori u konkretan problem o kojem je moguće razgovarati. Važno je razlikovati medijaciju od kvalitetne komunikacije. Aktivno slušanje, empatija ili otvorena pitanja sami po sebi nisu medijacija, nego šire komunikacijske i interpersonalne vještine koje se intenzivno vježbaju u edukaciji za medijatore. Nije ni svaki sukob prikladan za medijaciju. Kod nasilja, prijetnji, manipulacije ili ozbiljne neravnoteže moći potrebna je odgovarajuća stručna i institucionalna reakcija.

Rezultati istraživanja ne upućuju na to da bi svi učitelji i nastavnici trebali postati medijatori niti da se svaki školski problem može riješiti razgovorom. Pokazuju da se znanja stečena učenjem medijacije često koriste izvan formalnog postupka. Čak 67,6 posto ispitanika prvenstveno se vidi kao stručnjake koji medijacijske vještine koriste unutar vlastite profesije.

Te vještine mogu učiti i učenici, putem vršnjačke medijacije ili izvannastavnih aktivnosti, ali i u svakodnevnim situacijama. Komunikacijske obrasce ne usvajaju samo izravnim poučavanjem, nego i promatrajući kako odrasli u školi reagiraju na neslaganje, slušaju, postavljaju granice, razgovaraju pod pritiskom i traže rješenja. Način na koji odrasli komuniciraju zato može biti važan model postupanja u sukobu. I sudionici istraživanja među prijedlozima su navodili potrebu poučavanja komunikacijskih i medijacijskih vještina od djetinjstva i njihova snažnijeg uključivanja u škole.

Cilj nije škola bez sukoba. Vrijedniji je cilj škola u kojoj djeca i odrasli imaju više alata za ono što mogu učiniti kada sukob dođe.

(Autorica teksta je pravnica, sveučilišna specijalistica ljudskih prava, medijatorica i trenerica medijatora, CNVC trenerica nenasilne komunikacije)

MLAĐA DJECA PROMATRAJU STARIJU KAO MODELE PONAŠANJA

MONTESSORI SURADNJA RAZLIČITIH DOBNIH SKUPINA

Suradnja mješovitih dobnih skupina temeljna je odrednica Montessori filozofije jer odražava prirodnu društvenu zajednicu u kojoj djeca uče jedni od drugih

Montessori pedagogija polazi od pretpostavke da dijete uči aktivno, samostalno i putem odnosa s drugima. U dobi od prve do šeste godine dijete prolazi intenzivna osjetljiva razdoblja za razvoj pokreta, jezika, socijalnih odnosa i samostalnosti. Djeca mlađe jasličke dobi promatraju stariju djecu kao modele ponašanja, dok starija djeca pritom razvijaju empatiju, osjećaj odgovornosti i socijalne kompetencije. Takva interakcija je spontana, prirodna i podržana pažljivo osmišljenim okruženjem.

Pripremljeno okruženje, sloboda izbora unutar jasno postavljenih granica i osjetljivost odraslih na potrebe djeteta ključni su elementi ovog pristupa. Prijelaz iz jasličke u vrtićku skupinu nije samo organizacijska promjena, nego važan razvojni korak. Djeca u ranoj dobi posebno snažno reagiraju na promjene prostora, osoba i dnevne rutine, stoga međugrupna suradnja postaje važan alat koji se osigurava kontinuitet odgojno-obrazovnog procesa i emocionalna stabilnost djeteta.

„GOSTUJUĆA ZONA”

Povezanost jasličke i vrtićke skupine omogućuje postupne upoznavanje novog prostora i materijala, smanjenje stresa pri prijelazu, jačanje osjećaja pripadnosti zajednici, razvoj socijalnih kompetencija, učenje promatranjem i imitacijom te osnaživanje samostalnosti djeteta. Za zajedničke aktivnosti potrebno je definirati „gostujuću zonu” u vrtićkoj sobi – policu ili kutak s materijalima koji su sigurni za djecu sve dobi, ne zahtijevaju prethodnu demonstraciju te su dovoljno bogati da zainteresiraju i dvogodišnjaka i petogodišnjaka. Prostor mora odražavati red i strukturu.

Suradnju treba uvoditi postupno, a održavati tijekom cijele pedagoške godine. Aktivnosti na početku trebaju biti jednostavne i kratke, a s vremenom se produljuju. Odgojitelji iz jasličke i vrtićke skupine moraju biti usklađeni te zajednički planirati aktivnosti prema razvojnim mogućnostima djece. Njihova je zadaća pratiti dinamiku odnosa, osigurati emocionalno sigurno okruženje, poštovati individualni tempo uključivanja djeteta te dokumentirati proces.

SURADNJA S RODITELJIMA

Roditelji su ključni sudionici koji moraju razumjeti i podupirati proces. Potrebno ih je redovito informirati o planiranim aktivnostima te pružiti uvid u ostvarene aktivnosti putem portfolija djeteta i skupine.

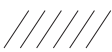
Iskustva iz prakse donijela je suradnja odgojnih skupina Lavići i Bubamare. Suradnja je započeta odmah nakon perioda prilagodbe djece jasličke skupine. Prvi susreti odvijali su se u jasličkoj sobi tijekom jutarnjeg kruga, kada je atmosfera mirnija, a djeca opuštenija. Aktivnosti su uključivale pjevanje poznatih pjesmica uz pokrete, što je djeci pružilo osjećaj sigurnosti uz rutinu koja im je već poznata. Djeca starije dobi od početka su aktivno sudjelovala. Mlađima je bilo potrebno nekoliko susreta da se prilagode novoj dinamici i postupno se uključe.



Starija djeca samoinicijativno preuzimaju ulogu pomagača

PIŠU

Marina Mešić,
Lana Tepić Jelavić,
Sandra Bižić Ceković
(Dječji vrtić Botinec)



ODGOJITELJI
IZ JASLIČKE
I VRTIČKE
SKUPINE
MORAJU BITI
USKLAĐENI TE
ZAJEDNIČKI
PLANIRATI
AKTIVNOSTI
PREMA
RAZVOJNIM
MOGUĆNOSTIMA
DJECE

Nakon faze upoznavanja, uslijedilo je uvođenje Montessori vježbi. Starija djeca birala su pribor i demonstrirala rad, dok su ih mlađi promatrali s velikim interesom. S porastom učestalosti zajedničkih aktivnosti, mlađa djeca postupno su se pridruživala u radu. Primijećen je znatno veći interes prema Montessori materijalu nakon promatranja druge djece u radu s njime.

Sljedeća faza bila je boravak djece jasličke skupine u vrtićkoj sobi. Ovaj korak predstavljao je bitan pomak zato što su djeca dobila priliku istražiti novo okruženje uz podršku starije djece. Starija djeca samoinicijativno su preuzimala ulogu pomagača – nudila su pomoć mlađima pri obuvanju papuča, pokazivali gdje se nalaze materijali i stvari te strpljivo čekali dok se mlađa djeca snalaze u novom prostoru. Nakon kratkog perioda prilagodbe, djeci su ponuđene vježbe po slobodnom izboru, a zatim i vježbe u sklopu projekta. Starija djeca pokazivala su mlađima što je ponuđeno, strpljivo čekala da izaberu i poticala ih na sudjelovanje.

RAZVOJNI UČINCI SURADNJE

Djeca su se u zajedničkim aktivnostima spontano povezivala i razvijala osjećaj pripadnosti skupini. Starija djeca preuzimala su ulogu modela ponašanja i pružala podršku mlađima, što je rezultiralo povećanjem spontanijih interakcija, dijeljenja materijala i zajedničkog rješavanja problema.

Mirnija i povučenija djeca pokazivala su veću otvorenost u izražavanju, češće su ponavljala riječi i stihove te aktivnije sudjelovala. Starija djeca prilagođavala su govor mlađima, razvijajući pritom vlastite komunikacijske kompetencije.

Starija su djeca svojim primjerom i podrškom pomagala mlađoj djeci da se osjećaju sigurnije, što je rezultiralo manjim strahom od novih situacija i većom spremnošću na istraživanje. Razvijala su empatiju prepoznajući potrebe mlađe djece te spontano pomagala, strpljivo čekala i prilagođavala vlastiti tempo potrebama mlađih.



PROJEKT „GLAZBENI INSTRUMENTI”

Glazba kao zajednička tema odabrana je na temelju spontanog interesa djece, koji se očitovao u njihovu eksperimentiranju sa zvukovima, ritmom i pokretom. Odlučeno je iskoristiti tu prirodnu radoznalost i stvoriti strukturirani projekt koji će obuhvatiti obje odgojne skupine. Unutar svake skupine odrađivale su se aktivnosti prilagođene dobi. Jaslička skupina uključila je roditelje pri izradi instrumenata, osnažujući partnerski odnos obitelji i vrtića.

Zajedničke glazbeno-pokretne aktivnosti omogućile su djeci upoznavanje različitih instrumenata i razvijanje osjećaja za ritam, slušnu pažnju i koordinaciju pokreta. U likovno-stvaralačkim aktivnostima izraživali su vlastite ritmičke instrumente, potičući kreativnost i razvoj fine motorike.

Kao kulminacija projekta, zajednički je pripremljena glazbena priredba za roditelje. Djeca vrtićke dobi izvodila su igrokaz s instrumentima, dok su ih djeca jasličke dobi pratila sviranjem vlastitih izrađenih instrumenata. Tijekom plesa, djeca starije dobi samoinicijativno su birala mlađu djecu kao partnere, što je bio dokaz dubine odnosa koji su razvili tijekom zajedničkih aktivnosti.

Međugrupna suradnja u Montessori okruženju važan je pedagoški alat koji podržava djetetov cjelovit razvoj. Povezanost jasličke i vrtićke skupine pridonosi osjećaju sigurnosti, kontinuitetu učenja i kvalitetnoj prilagodbi na izazove. Uz zajedničke aktivnosti, suradnju odgojitelja i uključivanje roditelja, stvara se poticajno okruženje u kojem dijete prirodno raste i razvija samostalnost.

POŠTOVANJE DJETETA

Praktična iskustva suradnje skupina Lavići i Bubamare pokazala su da postupno uvođenje aktivnosti, poštovanje potreba djece za prilagodbom te pažljivo planiranje odgojno-obrazovnog rada omogućuju stvaranje sigurnog okruženja u kojem djeca razvijaju socijalne, kognitivne, motoričke i komunikacijske vještine. Projekt „Glazbeni instrumenti” dodatno je obogatio suradnju te potvrdio važnost učenja uz iskustvo, igru i vršnjačku interakciju.

Takav pristup odražava temeljne vrijednosti Montessori pedagogije: poštovanje djeteta, povjerenje u njegov razvojni potencijal te stvaranje okruženja koje prati njegove stvarne potrebe.

/ PRAVO /

DOPUST TRUDNE RADNICE (1)

PIŠE

Olivera Marinković, dipl. jur.



U posljednje vrijeme u školstvu su učestali zahtjevi za dopust trudne radnice. No, s početkom podnošenja zahtjeva pojavile su se i nedoumice. Naime, riječ je o pravnom institutu koji nije vezan za komplikacije u trudnoći, što znači da se radi o zdravoj, urednoj trudnoći za koju nije potrebno bolovanje, već za to da je trudnica zaposlena na poslovima koji su štetni za njezino zdravlje. Zanimljivo je da je navedeni pravni institut propisan još 2008. godine Zakonom o roditeljskim potporama te Pravilnikom iz 2009. donesenim na temelju navedenog Zakona, a pravo na dopust trudne radnice u školstvu počelo se masovno primjenjivati tek desetak godina kasnije. Budući da radnica kojoj je odobren dopust trudne radnice ima pravo na naknadu u visini prosječne plaće isplaćene radnici u tri mjeseca koji prethode mjesecu u kojem je stekla pravo na ovaj dopust, nije neobično da su se zahtjevi za korištenje ovog pravnog instituta vrlo brzo proširili.

Propisi koji reguliraju ovo pravo su Zakon o roditeljskim potporama (Narodne novine broj 152/22, 34/25) i Pravilnik o uvjetima i postupku ostvarivanja prava na stanku za dojenje djeteta, prava na dopust trudne radnice, prava na dopust radnice koja je rodila i prava na dopust radnice koja doji dijete (Narodne novine broj 112/11). Članak 9. stavak 1. točka 7. Zakona o roditeljskim potporama uz druga prava vezana za roditelstvo propisuje i pravo na dopust trudne radnice.

U skladu sa člankom 24. stavkom 1. Zakona o roditeljskim potporama (u daljnjem tekstu: Zakon), trudna radnica koja radi na poslovima koji su štetni za njezino zdravlje ostvaruje pravo na zaštitu od štetnosti utjecaja poslova radnog mjesta na kojemu radi, sukladno propisima o radu i propisima o zaštiti na radu, od trenutka izvješćivanja poslodavca o svojem stanju trudnoće. Trudna radnica dužna je u roku od 30 dana od dana obavijesti poslodavcu o svojem stanju trudnoće dostaviti potvrdu izabranog liječnika zdravstvene zaštite žena iz obveznoga zdravstvenog osiguranja o svojoj trudnoći prema stavku 2. navedenog članka 24. Zakona.

U skladu sa stavkom 4. istoga članka 24. Zakona, ako trudna radnica radi na poslovima koji su štetni za njezino zdravlje ima pravo na dopust trudne radnice uz naknadu plaće u visini prosječne plaće isplaćene u posljednja tri mjeseca koja prethode mjesecu u kojem stječe pravo na ovaj dopust, na teret poslodavca, pod uvjetima iz ovoga Zakona. Trudna radnica ima pravo dopust koristiti od prvoga sljedećeg dana nakon dana kad je prema općem propisu o radu i propisima o zaštiti na radu utvrđeno da poslodavac nije osigurao raspoređivanje trudne radnice na druge odgovarajuće poslove do dana stjecanja prava na roditeljski dopust ili do dana s kojim je nadležno tijelo ili inspekcija utvrdila da je poslodavac mjerama zaštite na radu ili prilagodbom uvjeta rada otklonio štetne uvjete rada za njezino zdravlje ili ako je osigurao njezino raspoređivanje na druge odgovarajuće poslove u skladu sa člankom 24. stavkom 5. Zakona.

Ocjenu o poslovima koji mogu biti štetni za zdravlje trudne radnice utvrđuje ovlašteno izabrani specijalist medicine rada prema posebnom propisu te se pravo na dopust trudne radnice ostvaruje na temelju odluke poslodavca donesene na osnovi njezina pisanog zahtjeva i potvrde izabranog liječnika zdravstvene zaštite žena iz obveznoga zdravstvenog osiguranja da je trudna te mišljenja liječnika specijalista medicine rada o poslovima koji su štetni za zdravlje trudne radnice prema članku 25. stavcima 1. i 2. Zakona.

Odluku o pravu na dopust trudne radnice poslodavac je obavezan donijeti u roku od osam dana od dana zaprimanja zahtjeva, a ako u navedenom roku ne donese odluku, smatrat će se da je to pravo priznao od idućeg dana nakon što je taj rok istekao te je treba dostaviti radnici i nadležnoj ustrojstvenoj jedinici Zavoda u roku od osam dana od dana donošenja sukladno stavcima 3. i 5. članka 25. Zakona.

/ PSIHOLOGIJA //



PIŠE

Sanja Režek,
profesor psiholog

Umjetna inteligencija postaje dio naše svakodnevnice. Važno je stoga da razumijemo njezin učinak na obrazovanje i osposobljavanje, kako učitelja, stručnih suradnika tako i učenika. Iako je sve prisutnija u obrazovanju, ona izaziva različite reakcije među učiteljima i učenicima. Danas učenici imaju pristup brojnim obrazovnim sadržajima putem digitalnih platformi i alata za pretraživanje, koriste umjetnu inteligenciju i tehnologiju radi bržeg pronalaska informacija za potrebe nastave, za brže povezivanje i komunikaciju na društvenim mrežama. Ona im pomaže u razvoju novih vještina. S druge strane, učitelji i stručni suradnici s vremenom sve više postaju konzervativni i plaše se promjena, posebice noviteta koje ne razumiju te imaju otpor prema novim tehnologijama.

Bojazan je da će umjetna inteligencija biti alat koji će učenicima pomoći u pisanju lektire, domaće zadaće i sl. te postoji potencijalna mogućnost zloupotrebe tehnologije i umjetne inteligencije. Jer jednim upitom možemo dobiti gotov esej, riješenu zadaću ili sažetak cijele lektire za nekoliko sekundi. I tu se krije zamka koja može učeniku više naštetiti nego pomoći, jer lakši put nije uvijek pravi put. Kad AI za učenika napiše zadaću on dobije gotov rezultat ali ne i ono najvažnije, razumijevanje. Ocjena u dnevniku možda izgleda dobro, no znanje koje bismo trebali ponijeti sa sobom jednostavno ne postoji.

Problem se pokaže onog trenutka kad AI nije uz nas na pismenoj provjeri, na maturi, na razgovoru za posao ili u životnoj situaciji kada moramo sami donijeti odluku ili kada trebamo primijeniti naučeno

/ ZDRAV ŽIVOT //



PIŠE

dr. Ivo Belan

Može li se bez masnoća u prehrani? Premda bi većina od nas imala koristi od smanjenog unosa masnoća u organizam zbog rizika od koronarnog srčanog oboljenja povezanog s visokom razinom masnoća u krvi, mi ipak trebamo određenu količinu masnoća u prehrani, jer masnoće pružaju osnovne masne kiseline, a omogućuju iskorištavanje vitamina A, D, E i K koji su topivi u mastima. Preporučljivo je usmjeriti se na masnoće biljnog podrijetla i na masnoće koje sadrže manje zasićenih masnih kiselina, inače prisutnih u masnoćama životinjskog podrijetla.

Je li istina da bjelančevine ne debljaju? Nažalost, odgovor je negativan. Svi trebamo bjelančevine – proteine, ali većina od nas uzima bjelančevine ustvari dvostruko više nego što ih trebamo. Višak se ne pretvara u mišiće nego se ili izgubi u obliku tjelesne topline ili se pretvara u tjelesno masno tkivo. Bjelančevine sadrže isti broj kalorija po 1 gramu kao i ugljikohidrati, ali hrana bogata bjelančevinama sadrži i mnogo masti pa ima više kalorija nego mnoge namirnice bogate ugljikohidratima. Ribe i perad često sadrže manje kalorija, a istovremeno su vrlo dobri izvori bjelančevina.

Debljaju li kruh i krumpir? Kruh i krumpir obično se smatraju kao hrana koja deblja. Međutim, kako se oni uglavnom sastoje od ugljikohidrata i vode, sadržaj kalorija u njima nije toliko visok kao u masnoj hrani.

Zašto trebamo vlaknaste tvari u prehrani? Mnogi liječnici smatraju da je nedostatak vlaknastih tvari u našoj prehrani odgovoran za mnoge tegobe i bolesti kao što su začepljenost, hemoroidi, proširene vene, srčana bolest, dijabetes, pretilost. Vlaknaste tvari u

UMJETNA INTELIGENCIJA JE POMOĆNIK,
A NE ZAMJENA ZA ZNANJE

KAO ŠTO KALKULATOR NE UČI MATEMATIKU UMJESTO NAS, NEGO NAM POMAŽE BRŽE DOĆI DO REZULTATA KAD RAZUMIJE MO POSTUPAK, TAKO BI I AI TREBAO BITI POMOĆNO SREDSTVO ZA RAZUMIJEVANJE, A NE ZAMJENA ZA RAZMIŠLJANJE

na poslu. Ako smo navikli da netko (ili nešto) misli umjesto nas, u tom trenutku ostajemo praznih ruku. Kao što kalkulator ne uči matematiku umjesto nas, nego nam pomaže brže doći do rezultata kad razumijemo postupak, tako bi i AI trebao biti pomoćno sredstvo za razumijevanje, a ne zamjena za razmišljanje. Kad učenik prepíše gotov odgovor bez razmišljanja, ne vara učitelja nego samog sebe. Učenik je tada izgubio priliku da nešto stvarno nauči, da razvija vještinu rješavanja problema koja je potrebna daleko izvan školskih klupa.

Sposobnost analitičkog razmišljanja, strpljenje pri rješavanju složenog problema, snalaženje kad se nešto ne razumije iz prve, sve su to vještine koje se grade upravo procesom učenja, a ne kopiranjem gotovih rješenja. Umjetna inteligencija mogla bi pomoći i da što manje učenika rano napušta školovanje kompenzirajući poteškoće u učenju, pomoći učiteljima kod individualiziranog učenja putem aplikacija za učenje jezika, programa za pretvaranje teksta u govor, virtualnih mentora za učenike. U bliskoj budućnosti umjetna inteligencija mogla bi postati iznimno korisna u razvoju novih kurikula, priručnika, online tečajeva za učitelje i učenike i kao pomoć u učenju, prenošenju znanja, zajedničkom radu i učenju.

Uostalom, ideja škole nije skupljati ocjene, nego graditi znanje i vještine koje ćemo nositi cijeli život. AI nam može biti odličan saveznik na tom putu, ali odluku hoćemo li ga koristiti za rast ili za prečicu – tu odluku donosimo mi sami.

PREHRANA – ODVOJIMO
ČINJENICE OD ZABLUDA

MASNOĆE U PREHRANI NE TREBA IZBJEGAVATI; I BJELANČEVINE MOGU DEBLJATI; NAMIRNICE BOGATE VLAKNIMA KORISNE SU ZA NAŠE ZDRAVLJE; CRNI JE KRUH KVALITETNIJI I ZDRAVIJI OD BIJELOGA

hrani pomažu da se održavaju niže razine kolesterola u krvi i jedna su od dobrih prevencija raka i raznih upala debelog crijeva.

Je li svježe povrće bolje nego smrznuto? Povrće ubrano da bi se stavilo u duboko smrzavanje ubire se kad je u najboljem stanju i odmah se zamrzava. Zbog takvog postupka prisutan je mali, neznatan gubitak vitamina C jer kad je hrana zamrznuta, vitamini se više ne gube. Najviše se vitamina C gubi neodgovarajućim kuhanjem.

Je li crni kruh bolji od bijelog? Crni kruh je bogat vitaminima B, vitaminom E i mineralima. Dodatkom manjih količina mekinja zadovoljava se i potreba za vlaknastim tvarima. Neki mlinari u pšenično brašno za crni kruh dodaju i brašno od raži, ječma i kukuruza. U bijelom kruhu svega toga nedostaje ili je prisutno u znatno manjoj mjeri. Zato je crni kruh i zdraviji, a sadrži i više bjelančevina i željeza nego bijeli kruh.

Koje su razlike u hranjivosti između punomasnog, polumasnog i obranog mlijeka? Kod punomasnog mlijeka nije uopće odstranjena mliječna masnoća, ali je ipak sadržaj masnoća relativno nizak u usporedbi s nekom drugom hranom (meso, sir, maslac). Polumasno mlijeko sadrži otprilike polovinu masnoća i vitamina A i D sadržanih u punomasnom mlijeku. Kod obranog mlijeka je gotovo sva masnoća odstranjena i sadrži samo tragove vitamina A i D. Masnoće u mlijeku sadrže visok postotak zasićenih masnih kiselina pa ovo mlijeko ima i manje kalorija, što je prednost za one koji pokušavaju smanjiti tjelesnu težinu. No, sve vrste mlijeka sadrže sličnu količinu bjelančevina i kalcija.



Erasmus party

GORNJOGRADSKA GIMNAZIJA ZAGREB

IZDVAJAMO SE PONUDOM
STRANIH JEZIKA I
SPORTSKIH AKTIVNOSTI

////// PIŠE Marijan Šimeg



U ŠKOLI NIKADA NIJE
DOSADNO, JER NIJEDAN DAN
NIJE ISTI. TEŠKO SE MOŽE
ISPLANIRATI I PREDVIDJETI U
KOJEM ĆE SMJERU KRENUTI,
NO ZATO SMO SVI U KOLEKTIVU
SLOŽNI U ZAJEDNIČKOM
NAPORU DA UČENICIMA DAMO
NAJVIŠE ŠTO MOŽEMO I DA IM
GIMNAZIJSKE DANE ISPUNIMO
ZNANJEM, ZNATIŽELJOM,
VESELJEM I UGODOM

RAVNATELJICA ANITA PERIŠIĆ

N a Gradecu, današnjem Gornjem gradu u Zagrebu, osnovana je 3. lipnja 1607. godine prva zagrebačka gimnazija. Osnovali su je isusovci u napuštenom dominikanskom samostanu, a za opremanje i uzdržavanje pobrinula se gradska općina i darovatelj ban Ivan Drašković, zagrebački biskupi i velikaške obitelji. Zaslugom Filipa Kaušića, a poveljom cara Leopolda I. 1669. godine škola dobiva naslov Akademije i prava sveučilišta. Do 1773. godine Gimnaziju su vodili i njome upravljali isusovci po svojoj jedinstvenoj naučnoj osnovi „Ratio studiorum”. Nastavni jezik bio je latinski. U vrijeme carice Marije Terezije isusovački red je ukinut pa je upravu zagrebačke gimnazije preuzela državna vlast i tako je ostalo do 1850. godine.

GENERACIJA U PODSTANARSTVU

Nastavni jezik i dalje je latinski, ali se puno pažnje posvećivalo i materinskom jeziku. Po tom nastavnom planu učile su se i prirodne znanosti. Franjo Tkalec 1852. utemeljio je prirodopisne zbirke. Od 1850. do 1918. godine nastavni jezik je hrvatski, a u doba Bachova apsolutizma bio je njemački. U tom razdoblju bilo je čestih promjena naziva gimnazije, a u njoj je bilo učenika klasične i realne gimnazije. U razdoblju od 1918. do 1991. godine često se mijenja ime, ali i nastavni planovi škole. Tako od 1945. u zgradi djeluje VI. (ženska) gimnazija, a 1954. škola prerasta u VI. mješovitu gimnaziju koja je 1977. godine ukinuta i ulazi u sastav Ugostiteljsko-hotelijerskog centra, da bi se 1990. godine ponovo formirala gimnazija te godinu dana kasnije vraća stari naziv Gornjogradska gimnazija.

Školska zgrada više je puta pregrađivana jer je tijekom godina u njoj djelovala Kraljevska akademija i Kraljev-

ska sveučilište. Od 1969. godine zgrada škole je zaštićeni spomenik kulture. U školi su tijekom stoljeća radili, ali i stjecali obrazovanje mnogi akademici, sveučilišni profesori, znanstvenici, javni i politički djelatnici – August Šenoa, Miroslav Krleža, Vatroslav Lisinski, Vatroslav Jagić, Ivan K. Tkalčić, Ante Starčević, Janko Drašković, Ivan Kukuljević Sakcinski, Izidor Kršnjavi, Tituš Brezovački, Tade Smičiklas, Antun Gustav Matoš, Stjepan Radić, Dragutin Domjanić i mnogi drugi.

Stara školska zgrada držala se dobro sve do 2020. godine i razornog potresa koji je najprije pogodio Zagreb i okolicu. Kako se prisjeća ravnateljica Anita Perišić, samo tjedan dana nakon što su sve škole u državi početkom ožujka 2020. godine zbog epidemije COVID-19 prešle na online nastavu, Zagreb je doživio snažan potres u kojemu je stradala i zgrada Gornjogradske gimnazije koja je dobila crvenu oznaku, bila je preopasna za bilo kakvo korištenje i u nju se nije ulazilo.

– Nakon što je završio period nastave na daljinu, gimnazija je tri i pol godine bila podstanar XV. gimnazije. Cijela jedna generacija gimnazijalaca uopće nije bila u svojoj školskoj zgradi, a druga generacija maturanata u svojoj je školi bila nepuna tri mjeseca, u proljeće 2025. godine kad smo se konačno vratili u svoju obnovljenu školsku zgradu. No, brojni su učenici bili uključeni u aktivnosti oko preseljenja škole, selidbe didaktičkog materijala, knjižničnog fonda. I te generacije su bez obzira na sve nedaće Gimnaziju doživjele kao doista svoju školu – opisuje ravnateljica Perišić i nastavlja:

NOVO RUHO

– A u obnovi smo dobili novouređene prostore u podrumu gdje sad imamo i veliku dvoranu sa skoro 200 mjesta i još neke korisne prostore, uredili smo i

HRVOJE JAMBREŠIĆ, PROFESOR TJELESNE I ZDRAVSTVENE KULTURE

KROZ SPORTOVE OKUPLJAMO VIŠE OD 250 UČENIKA

Hrvoje Jambrešić, profesor tjelesne i zdravstvene kulture s kolegama Markom Kanglerom i Tomislavom Šantalabom vodi školsko Sportsko društvo Grič u kojemu učenicima nude bezbroj sportskih sekcija i, kako kaže profesor Jambrešić, od svih sportova jedino nemaju šah.

– Sudjelujemo na školskim, županijskim i državnim, ali i međunarodnim natjecanjima. Prošle godine tako smo bili na 17 županijskih natjecanja u muškoj i ženskoj konkurenciji te na desetak međunarodnih natjecanja. I po tome smo posebni jer kroz različite sportove okupljamo više od 250 učenika pa je u Zagrebu u području sportskih aktivnosti od nas jača jedino Sportska gimnazija. Sve se to odvija nakon redovne nastave. Među rijetkima smo koji imaju i veslače i veslačice. Djevojke su se javile da bi željele veslati i natjecati se. Nakon tri treninga na Jarunu bile su zadnje, ali nakon jednogodišnjeg rada jako su napredovale i na državnom natjecanju osvojile srebro. Imamo i ženski nogomet, rukomet na pijesku, organiziramo biciklijade, međurazredna natjecanja jer je važno da se mladi bave sportom ili bilo kakvom tjelesnom aktivnošću zbog vlastitoga zdravlja, druženja, socijalizacije. Međurazredna natjecanja služe nam da proglasimo najbolji sportski razred, a pohvalno je da u mnogim natjecanjima sudjeluju i profesori. Sportska postignuća i rezultati uvijek su dobrodošli, međutim nikad nam nisu u prvom planu – ističe Hrvoje Jambrešić.



U Europskom parlamentu u Strasbourgu



Gibonni u Gornjogradskoj



Biciklijada – Europski tjedan

potkrovlje u kojemu su kabineti za nastavnike i jedna učionica, dobili smo vanjski lift, veliku knjižnicu. Neke smo pregradne zidove pomaknuli pa smo tako dobili dodatni učionički prostor i sad možemo raditi u jednoj smjeni. Škola ima i sportsku dvoranu koja nije punoga formata jer je stvorena prenamjenom učioničkog prostora, ali za sada zadovoljava potrebe nastave tjelesne i zdravstvene kulture. Sve su učionice opremljene novim namještajem koji smo izabrali na Šumarskom fakultetom.

Kad sam prije nepune četiri godine postala ravnateljicom osnovni cilj mi je bio promijeniti atmosferu u zbornici, da se svi ugodno osjećaju, da im škola bude drugi dom, da se djelatnici druže, razgovaraju, podržavaju međusobno u svim aktivnostima i da se odradi naš temeljni posao. Vjerujem da smo uspjeli u tome i da se to reflektira i na naše učenike i njihove roditelje.

Imamo veliki izbor stranih jezika, iako smo opća gimnazija. Učenicima nudimo početni francuski i talijanski, početni i napredni njemački, kao i španjolski. I s tom ponudom drugog stranog jezika ističemo se među gimnazijama. Ove godine imamo čak tri prva razreda sa španjolskim jezikom. I to je naša posebnost. Profesori stranih jezika vrlo su aktivni, inovativni, prate ne samo svoju struku nego i reakcije učenika i njihove interese i potrebe.

U školi je nedavno svečano otvorena Bugarska učionica, prostor koji smo otvorili u znak zahvalnosti za donaciju od 56000 eura koju nam je dala bugarska vlada kao pomoć nakon potresa u kojemu je škola jako stradala. Veza Gimnazije i Bugarske seže još u 19. stoljeće kada su se u gimnaziji su s školovali bugarski učenici, a stipendirao ih je Josip Juraj Strossmayer. I ta veza s našom školom ostala je do danas.

VRIJEDNA ZBIRKA

Specifičnost je naše škole da godinama imamo fakultativnu nastavu plivanja na bazenu Mladosti gdje imamo i svoju traku koja naše učenike uvijek čeka. Posebni smo i po tome što smo jedna od rijetkih gimnazija koja ima prirodoslovnu zbirku koju je 1852. godine pokrenuo i osnovao Franjo Tkalec i koja i danas služi ne samo kao podsjetnik na prošlost nego i kao vrijedan didaktički materijal u nastavi biologije.

Otkako je škola preuređena i obnovljena nastavu izvodimo u jednoj smjeni za sva 24 razredna odjela. Poslijepodnevni turnus ostaje na raspolaganju svim zainteresiranima za brojne izvannastavne aktivnosti, programe, projekte. Mi smo opća gimnazija, ali projekti i programi su vrlo brojni. I to je važno jer učenici se i u svim tim programima i projektima povezuju međusobno, ali i na malo drukčiji način i sa školom. Recimo, osim školskog zbor i orkestra mi učenicima nudimo i glazbenu informatiku i robotiku. U današnje vrijeme kad su učenici otuđeni, premalo razgovaraju, jako je važno da komuniciraju, da se druže, a ne da vrijeme provode s mobitelima u rukama. I s roditeljima imamo dogovor da učenici kad su na terenskoj nastavi mobitel mogu kori-



stiti samo jedan sat dnevno. Konačno, sve te izvannastavne aktivnosti, fakultativni programi, projekti, sadržaji na kvalitetan način popunjavaju slobodno vrijeme učenika – objašnjava ravnateljica Perišić.

NAJBROJNIJI JEZIČARI

Među šezdesetak profesora kao najbrojnija populacija ističu se nastavnici stranih jezika jer u školi se poučava engleski, njemački, španjolski, francuski i talijanski. Naravno, aktiv engleskog jezika je najbrojniji, a kako objašnjava Nikolina Licitar, profesorica engleskog jezika, radi se jako puno s učenicima koji su komunikacijski vrlo jaki i zahtjevni.

– Organiziramo interna školska natjecanja, učenici idu na županijska i državna natjecanja, a lani smo prvi put sudjelovali u debati na Festivalu engleskog jezika koji je organizirao Filozofski fakultet u Zagrebu. Vodimo učenike na kazališne predstave i uskoro ćemo pogledati „Životinjsku farmu“ pa ćemo to iskoristiti da povećemo s lektinom na engleskom jeziku. Posjećujemo konferencije, puno se educiramo, a vrlo smo aktivni i u Erasmus+ projektima, *job shadowingu*, u posljednjih nekoliko godina puno putujemo, a uskoro ćemo u Bugarsku i Portugal. Vodimo učenike na putovanja, primamo goste iz inozemstva. Kolektiv škole je jako složan, a to vrijedi i za kolegice iz aktiva engleskog jezika tako da neprestano nešto smišljamo, nudimo učenicima, organiziramo različita događanja kako bismo im i školu i naš predmet učinili što zanimljivijim i životnijim i sve to ne bi bilo moguće bez podrške ravnateljice. I možemo se pohvaliti da na državnoj maturi učenici nemaju nikakvih problema, jer postižu sjajne rezultate iz engleskog – sa zadovoljstvom ističe profesorica Nikolina Licitar, a na nju se nadovezuje Ksenija Jurišić, profesorica latinskog jezika i povijesti koja svoje učenike motivira i potiče ne samo za pojačani



Državna smotra u simuliranju suđenja



čak i izrađujemo nakit po uzoru na rimski, koji se prodaje, a novac tako dobiven koristi se za plaćanje putovanja ili za neke potrebe učenika slabijeg materijalnog statusa. Uključujemo se i u Erasmus programe pa ću s grupom učenika uskoro putovati u Valenciju.

Vodim i posebnu izvannastavnu aktivnost „Vade me cum” odnosno *Pođi sa mnom*, a riječ je o grupi učenika s kojima putujem na različite destinacije u Hrvatskoj i izvan nje. Cilj je da oni putuju i uče. Jako su zainteresirani, ali ih ne možemo sve primiti. Uskoro s pedesetak učenika iz različitih generacija putujem u Ravenu, Rimini i San Marino i već znamo da će nam biti jako dobro. Po povratku učenici moraju napraviti izvješće u obliku videa ili prezentacije koju prikažu učenicima i roditeljima. Putovanja su prilika i da se upoznaju bolje budući da se svakodnevno nemaju priliku međusobno družiti – opisuje profesorica Jurišić.

Knjižničarka Zrinka Brigić prisjeća se vremena nakon potresa kad je trebalo i stručnog znanja, ali i organizatorskih sposobnosti, budući da je gimnazija bila gotovo četiri godine u podstanarstvu, mijenjali su smjene, živjeli i radili u školi koja nije njihova.

– Trebalo se nakon svega vratiti u svoju školu, ponovno seliti didaktičke materijale, arhivu, učila, sačuvati vrijedne zbirke u tim preseljenjima, trebalo je puno dobrovoljnog rada svih zaposlenika i nitko nikoga nije prisiljavao, a svi smo svoje slobodno vrijeme poklonili svojoj gimnaziji u želji da školu dovedemo u red, da razredi budu namješteni i da učenici uđu u prekrasno uređeno školsko zdanje.

IZVAN OKVIRA

Knjižnica je nakon potresa također obnovljena i učenici vole boraviti u njoj. Puno je knjižnog fonda, a osim bavljenja knjižnom građom, nastojim biti dio stručno-razvojne službe i ponuditi učenicima različite sadržaje koji su njima zanimljivi. Održavamo i književne susrete, ugošćujemo glazbenike, pisce, glumce i nedavno nam je gost bio Gibonni, zatim Robert Knjaz, Goran Višnjić... Dakle, nismo usmjereni isključivo na nastavu i predmetne kurikule već učenicima nudimo i puno više izvan tih zadatakih okvira. Puno vodimo učenike po Zagrebu i nekim njima nepoznatim lokacijama, naši učenici sudjeluju u pošumljavanju, imamo vrlo produktivnu fotografsku grupu – ističe stručna suradnica knjižničarka Zrinka Brigić.

– Škola je i danas vrlo kvalitetna, ali mi ne prestano osluškujemo naše učenike i razmišljamo što im još ponuditi osim redovnih predmetnih kurikula. Još ima prostora i u izbornoj, i u fakultativnoj nastavi, i u izvannastavnim aktivnostima, školskim i europskim projektima. Želimo da se u školi svi osjećaju ugodno i da gimnaziju doživljavaju kao svoj drugi dom. Upisuju se kod nas učenici s odličnim uspjehom iz osnovne škole, uglavnom i zadržavaju tu visoku razinu postignuća, ali ne inzistiramo na ocjenama nego propitujemo, prepoznajemo sklonosti svakog učenika i nastojimo svakome pomoći da razvije svoje potencijale do vlastitog maksimuma. Ako je netko dobar glumac,

angažman u predmetima koje im predaje nego i za putovanja i brojne druge aktivnosti.

POVEZIVANJE SA SVAKODNEVICOM

– Drago mi je da sam dugogodišnja djelatnica u gimnaziji koja će nagodinu proslaviti 420. obljetnicu svog postojanja, a to ćemo među ostalim obilježiti i znanstvenim skupom koji već sada polako pripremamo. Ni latinski ni povijest nisu među omiljenim predmetima kod naših učenika, ali nastojim im oba predmeta približiti putem raznih aktivnosti. Recimo, odlazimo na različite povijesne lokalitete kako bi osim onoga što pronađu u udžbeniku neka znanja stekli i na mjestima događanja. Primjerice, idemo u zoološki vrt pa tamo proučavamo latinske nazive životinja, povezujemo sa svakodnevicom. Na Svjetski dan hrane, 16. listopada, učenici će kod kuće pripremati jela po starorimskim receptima pisanim na latinskom. I momci tada svoja jela donose u školu jer ih sve više voli kuhati. Na latinskom

MAJA VULIĆ, PEDAGOGINJA

ŠKOLA KAO VELIKA SLOŽNA OBITELJ

Prije mnogo godina pedagozi su u školama bili stručnjaci kojima su učenici išli jedino zbog neke nepodopštine pa su pedagozi bili sudci za prekršaje. Borim se stalno protiv takvog gledanja na stvari pa kad nam dođu prvaši moram im objašnjavati da sam tu kao podrška i pomoć, a ne kao osoba koja učenicima utjeruje strah u kosti. Mislim da u tome u školi općenito uspijevamo, jer se tu temeljnu postavku trudimo osvijestiti i kod roditelja na roditeljskim sastancima i različitim tematskim predavanjima kojima im nastojimo pomoći i podržati ih u njihovim odgojnim metodama te ih osnažiti u ulozi roditelja, ali i objasniti što mi kao škola očekujemo od njih i od njihove djece. Uvijek želimo otvorenu suradnju s roditeljima jer moramo biti na istoj strani i zajednički raditi sve na dobrobit njihove djece koja su naši učenici.

Više od 30 godina radim u gimnaziji i mogu reći da smo mi djelatnici jako dobra ekipa, dobro uigran tim u kojemu sjajno surađujemo i uspješno rješavamo bilo koji problem koji nastane u nekom trenutku. Moram pohvaliti i roditelje koji su jako uključeni u školski život, a ako nešto i zaškripi ili zaštekta, oni se odmah odazovu na naš poziv i svaka i najmanja sitnica se riješi na zadovoljstvo svih nas. I to je najbolja prevencija bilo kakvih nepoželjnih ponašanja. Naši učenici nemaju problema s učenjem i ocjenama, ali generacije se mijenjaju i mi u školi moramo na primjeren način odgovoriti svim izazovima s kojima se susrećemo. I moramo istaknuti da se zajednički trud obilato vraća. Nakon četiri i pol godine izbjivanja iz zgrade koja je 2020. godine stradala u potresu i koja je do veljače prošle godine bila u obnovi, a mi u podstanarstvu u XV. gimnaziji, koja nas je prihvatila i zahvalni smo na tome svim djelatnicima na čelu s ravnateljem. Vratili smo se u prekrasnu školu, sređenu, uglancanu, opremljenu novim namještajem i naši učenici to cijene i čuvaju. Njima smo i mi učitelji i stručni suradnici i svi zaposlenici prijatelji, kao što im je prijatelj i njihova obnovljena škola koja blista i koju oni čuvaju kao prijateljsko okruženje i mjesto ugone. Njima puno znači kad profesor ili netko drugi uđe u razred i pita ih kako su, a ravnateljica i ja svako jutro prije 8 sati dočekujemo učenike na ulazu u školu. Pozdravimo se međusobno, a oni znaju da su dobrodošli, da se svi mi brinemo o njima, da ih poznajemo i da smo tu za njih.



Ženska veslačka ekipa

sportaš, matematičar, glazbenik, onda ga „guramo” u takve aktivnosti i sadržaje kojima će se usavršavati u onome što ga veseli i u čemu se svaki učenik vidi u budućnosti.

Kad razmišljam o radu u školi, sigurno je da nikada nije dosadno, jer nijedan dan nije isti. Teško se može isplanirati i predvidjeti u kojem će smjeru krenuti, no zato smo svi u kolektivu složni u zajedničkom naporu da svojim učenicima damo najviše što možemo i da im gimnazijske dane ispunimo znanjem, znatiželjom, veseljem i ugodom – zaključuje ravnateljica Anita Perišić.



OSOBNNA KARTA ŠKOLE

Broj učenika: 602
Broj razrednih odjela: 24
Broj djelatnika: 69
Poznate osobe, bivši učenici škole: Dragutin Domjanić, Antun Gustav Matoš, Tituš Brezovački, August Šenoa, Miroslav Krleža, Vatroslav Lisinski, Stjepan i Antun Radić, Alojzije Stepinac, Antun Mihanović,

Pavao Štoos, Antun Heinz, Vlatko Maček, Franjo Bučar, Vladimir Vidrić, Ivo Vojnovića i mnogih drugih. Kao profesori u školi su radili Maksimilijan Vrhovac, Antun Mažuranić, Milan Šenoa, Franjo Bučar, Ferdo Šišić, Gjuro Szabo i mnogi drugi
Broj mentora: 9

Broj savjetnika: 4
Sportska dvorana: da
Broj smjena: 1
Ponos škole: Zajedništvo učenika i djelatnika!
Moto, ideja vodilja škole: „Škola jednakih mogućnosti, u kojoj učenici mogu i vole učiti te škola u kojoj se svi dobro osjećamo.”

NIZOZEMSKA IZMEĐU DVAJU JEZIKA I DVIJU DOMOVINA

VIKENDIMA GOVORIMO HRVATSKI!

U Nizozemskoj volimo tulipane, klompe i vafle, ali volimo i hrvatsko more, pjesme, običaje i priče svojih obitelji. Nizozemska je zemlja u kojoj živimo i odrastamo, ali nema nikakve dvojbe za koga navijamo

PIŠE

Ksenija Adamović

/////

Naš prvi sveti Nikola dolazi već sredinom studenoga. Zovemo ga Sinterklaas, a u Nizozemsku doputuje velikim parobrodom iz Španjolske, sa svojim pomagačima i vrećama punim darova. Njegov se dolazak svečano dočekuje u nizozemskim gradovima. Tisuće djece dođu ga pozdraviti, a oni koji nisu ondje njegov dolazak prate na televiziji. Tada počinje odbrojanje do večeri darivanja.

Sinterklaas ima konja koji se zove Ozosnel. Na njemu, prema priči, jaše preko krova i obilazi kuće. Navečer ostavljamo svoju cipelu, a uz nju mrkvu za Ozosnela. Pjevamo pjesmice i nadamo se da će nas ujutro u cipeli dočekati slatkiš ili mali dar. Dana 5. prosinca slavimo *pakjesavond*, večer u kojoj se obitelji okupljaju, otvaraju darove i zajedno se vesele.

Ali time naša priča o svetom Nikoli još nije završena.

DOLAZI DRUGI SINTERKLAAS

U noći na 6. prosinca posjećuje nas još jedan sveti Nikola – onaj kojega poznaju djeca u Hrvatskoj. Tada ponovno pripremamo obuću, ali ovoga puta čistimo svoje čizmice i stavljamo ih pokraj prozora. Ujutro u njima pronalazimo slatkiše i male darove, baš kao i naši vršnjaci u Hrvatskoj.

Možda se sada pitate tko smo mi, djeca koju posjećuju i nizozemski Sinterklaas i hrvatski sveti Nikola. Mi smo učenici Hrvatske škole u Nizozemskoj.

Mnogi od nas rođeni su ovdje, a nekima su i roditelji rođeni u Nizozemskoj. Volimo tulipane, klompe i vafle, ali volimo i hrvatsko more, hrvatske pjesme, običaje i priče svojih obitelji. Nizozemska je zemlja u kojoj živimo i odrastamo, ali mi smo i Hrvati. A kada se na sportskom terenu susretnu Hrvatska i Nizozemska, nema nikakve dvojbe za koga navijamo – svim srcem za Hrvatsku!

Naši su životi ispunjeni dvama jezicima i dvjema kulturama. U nizozemskoj školi učimo, pišemo i razgovaramo na nizozemskom jeziku. Hrvatski najčešće govorimo kod kuće, s roditeljima, bakama, djedovima i drugom rodbinom. Hrvatsku upoznajemo iz obiteljskih priča, pjesama, hrane, blagdanskih običaja i ljetnih putovanja.

ŠKOLA VIKENDOM

Tijekom praznika mnogi odlazimo u Hrvatsku. Posjećujemo Zagreb, Slavoniju, Dalmaciju, Istru, Liku ili neki drugi kraj iz kojega potječu naše obitelji. Tada hrvatski više nije samo jezik subotnje ili nedjeljne nastave. To je jezik kojim razgovaramo s bakama i



Učenici imaju različite jezične sposobnosti

U istoj se učionici mogu naći djeca koja tek uče hrvatska slova i učenici koji već samostalno čitaju, pišu sastavke i razgovaraju o složenijim temama



djedovima, naručujemo sladoled, igramo se s rođacima i upoznajemo nove prijatelje. Po povratku u Nizozemsku donosimo fotografije, priče, uspomene i nove hrvatske riječi.

Na hrvatsku nastavu dolazimo vikendom, nakon tjedna provedenog u nizozemskoj školi. Dok se naši prijatelji možda odmaraju, igraju, bave sportom ili odlaze na izlete, mi ponovno sjedamo u školske klupe. Ponekad smo umorni, ali ovdje nas čekaju prijatelji s kojima možemo govoriti hrvatski, učiti i družiti se.

Iza toga dječjeg 'mi' krije se vrlo raznolika skupina učenika. Nisu svi jednake dobi niti

KAKO UČIMO HRVATSKI JEZIK

Učiteljica mora pronaći ravnotežu između učenja i igre. Djeca na nastavu dolaze u svoje slobodno vrijeme pa hrvatska nastava ne bi trebala biti samo još jedan školski dan ispunjen radnim listovima i pravilima. Istodobno, ona ima jasne obrazovne ciljeve. Potrebno je razvijati govor, čitanje, pisanje i razumijevanje, ali tako da aktivnosti budu povezane s dječjim iskustvom i da potiču njihovu znatiželju.

Zato se hrvatski ne uči samo iz udžbenika. Na nastavi se razgovara, prepričava, glumi, pjeva, crta, čita i istražuje. Učenici izrađuju plakate, pišu čestitke, rješavaju kvizove, igraju jezične igre i predstavljaju krajeve iz kojih potječu njihove obitelji. Razgovaraju o hrvatskim gradovima, rijekama, planinama i otocima, poznatim Hrvatima, izumima, sportu, književnosti, blagdanima i tradicionalnim jelima.

Priprema takve nastave zahtijeva mnogo vremena. Udžbenik može biti polazište, ali rijetko može odgovoriti na potrebe cijele skupine. Učiteljica zato traži i prilagođava tekstove, izrađuje kartice, prezentacije, kvizove i radne listove te osmišljava zadatke različite težine. Pritom treba voditi brigu da sadržaj bude jezično primjeren, zanimljiv i povezan s hrvatskom kulturom, ali i sa svakodnevnim životom djece u Nizozemskoj.

Osim izvođenja nastave, učiteljica prati napredovanje svakoga učenika, razgovara s roditeljima, priprema priredbe i radionice te sudjeluje u organizaciji izleta i zajedničkih susreta. Ponekad treba biti učiteljica hrvatskoga jezika, ponekad povijesti, geografije ili glazbene kulture, a vrlo često i organizatorica, scenaristica, voditeljica radionice i osoba koja će pronaći način da se povučeno dijete uključi u zajednički rad.

jednako dobro poznaju hrvatski jezik. Neki ga svakodnevno govore kod kuće i lako se izražavaju, ali im je potrebno više pomoći pri čitanju i pisanju. Drugi hrvatski dobro razumiju, ali na pitanja odgovaraju na nizozemskom. Neki poznaju samo osnovne riječi, dok pojedini učenici tek započinju svoje upoznavanje s hrvatskim jezikom.

U istoj se učionici tako mogu naći djeca koja tek uče hrvatska slova i učenici koji već samostalno čitaju, pišu sastavke i razgovaraju o složenijim temama. Razlikuju se njihove jezične sposobnosti, dob, interesi, koncentracija i obiteljske prilike u kojima se hrvatski jezik upotrebljava. Upravo je ta raznolikost istodobno najveće bogatstvo i jedan od najvećih izazova hrvatske nastave.

POSAO UČITELJICE

Zadatak učiteljice stoga je mnogo složeniji od običnog prenošenja nastavnog sadržaja. Za jedan nastavni susret često treba pripremiti ne-

koliko različitih vrsta zadataka. Dok najmlađi učenici uče s pomoću slika, pokreta, pjesme i igre, stariji čitaju tekstove, vježbaju pravopis i gramatiku, pišu sastavke te upoznaju hrvatsku povijest, geografiju i kulturu. Svaki učenik treba dobiti zadatak koji može razumjeti, ali koji ga istodobno potiče da učini korak dalje.

Nastava najčešće počinje razgovorom. Učenici pričaju što im se dogodilo tijekom tjedna, kako im je bilo u nizozemskoj školi, kamo su putovali ili kako su proveli praznike. Takav razgovor možda izgleda jednostavno, ali ima važnu ulogu. Djeca vježbaju spontano izražavanje, uče slušati jedni druge i postupno stječu sigurnost u govoru.

Ponekad učenik započne rečenicu na hrvatskom, a onda zastane jer se može sjetiti samo nizozemske riječi. Katkad u hrvatskoj rečenici primijeni nizozemski red riječi ili doslovno preveđe nizozemski izraz. Učiteljica tada mora procijeniti kada treba ispraviti pogrešku, a kada je važnije pustiti dijete da dovrši misao. Ako se učenika neprestano prekida, može izgubiti sigurnost i želju za govorom. Cilj nije samo pravilna rečenica nego i dijete koje se usuđuje hrvatskim jezikom služiti.

Iako iza sebe imam dvadeset i pet godina učiteljskog iskustva, rad u hrvatskoj nastavi u inozemstvu donio mi je nove profesionalne izazove. U Hrvatskoj sam uglavnom poučavala učenike iste dobi koji su hrvatski jezik svakodnevno slušali u školi, kod kuće i u svojoj okolini. U Nizozemskoj hrvatski nema jednako mjesto u životu svakoga djeteta. Zbog toga se nastavne metode, očekivanja i materijali moraju stalno prilagođavati.

ODABIR TEMA

Važno je dobro upoznati svakoga učenika: saznati koliko govori hrvatski, čita li hrvatske knjige, s kim kod kuće razgovara na hrvatskom i što ga zanima. Nekoga će na razgovor potaknuti nogomet, nekoga glazba, životinje, putovanje ili priča o obitelji. Kada se pronađe tema koja je djetetu bliska, lakše se razvijaju jezične vještine.

Učiteljica pritom ne može sama ostvariti sve ciljeve. Nekoliko sati hrvatske nastave ne može zamijeniti svakodnevnu upotrebu jezika. Veliku ulogu imaju roditelji koji djecu vikendom dovode na nastavu, pomažu u organizaciji aktivnosti i kod kuće stvaraju prilike za razgovor na hrvatskom. Čitanje priče, telefonski razgovor s bakom, gledanje hrvatskoga filma ili zajedničko pripremanje tradicionalnoga jela također su važni dijelovi učenja.

Suradnja s roditeljima posebno je važna kada dijete razumije hrvatski, ali ga ne želi govoriti. Umjesto pritiska i stalnog ispravljanja, potrebno je stvarati situacije u kojima će hrvatski imati stvarnu svrhu. Dijete treba osjetiti da mu taj jezik omogućuje razgovor s rodbinom, sklapanje prijateljstava i bolje razumijevanje vlastite obiteljske priče.

Nastavnu godinu završavamo svečanošću na kojoj se ponovno okupljaju učenici, roditelji i učiteljica. Učenici predstavljaju svoje radove, recitiraju, pjevaju ili izvedu kratke igrokaze. Završna svečanost nije samo nastup nego i prilika da se osvrnemo na cijelu godinu. Tada se najbolje primjećuju promjene koje tijekom pojedinačnoga sata možda nisu toliko vidljive.

CILJ NASTAVE

Netko je naučio pročitati svoj prvi tekst na hrvatskom, netko je postao sigurniji u razgovoru, a netko je prvi put samostalno napisao sastavak ili nastupio pred publikom. Važno je prepoznati svaki napredak, neovisno o tome koliko se malen činio u usporedbi s postignućima drugih učenika.

Hrvatska nastava u Nizozemskoj povezuje obrazovanje, kulturu i druženje. Njezin cilj nije da hrvatski ostane samo jezik udžbenika i nekoliko sati vikendom, nego da ga djeca mogu upotrebljavati u razgovoru sa svojom obitelji i prijateljima te tijekom boravka u Hrvatskoj.



Životi ispunjeni dvama jezicima i dvjema kulturama



Važno je dobro upoznati svakoga učenika



Nisu svi jednake dobi niti jednako dobro poznaju hrvatski jezik

SUSRETI HRVATSKIH OBITELJI

Hrvatska škola nije samo mjesto učenja. Ona je i mjesto susreta hrvatskih obitelji koje žive u Nizozemskoj. Djeca koja možda u svojoj redovnoj školi nemaju prijatelje hrvatskoga podrijetla ovdje upoznaju vršnjake sa sličnim iskustvima. Razumiju kako je to odrastati uz dva jezika, slaviti i nizozemske i hrvatske blagdane te imati bliske članove obitelji u drugoj državi.

Tijekom godine organiziramo zajednička druženja i prigodne radionice. Posebno mjesto zauzimaju adventska druženja i božićne svečanosti. Tada učionica postaje mala pozornica. Učenici recitiraju, pjevaju hrvatske božićne pjesme, glume i predstavljaju roditeljima dio onoga što su naučili. Pripreme za nastup važne su koliko i sama svečanost jer djeca zajedno uvježbavaju tekstove, pomažu jedni drugima i uče odgovorno sudjelovati u zajedničkom programu.

Važan dio našega rada čine i izleti. Na njima hrvatski jezik izlazi iz učionice i postaje jezik spontanoga razgovora, igre i druženja. Djeca zajedno otkrivaju nova mjesta, postavljaju pitanja, dogovaraju se i prepričavaju doživljaje. Izlet pruža i priliku roditeljima da se bolje upoznaju, razmijene iskustva o životu u Nizozemskoj te zajednički sudjeluju u radu škole.

„Iako iza sebe imam dvadeset i pet godina učiteljskog iskustva, rad u hrvatskoj nastavi u inozemstvu donio mi je nove profesionalne izazove”

Ksenija Adamović



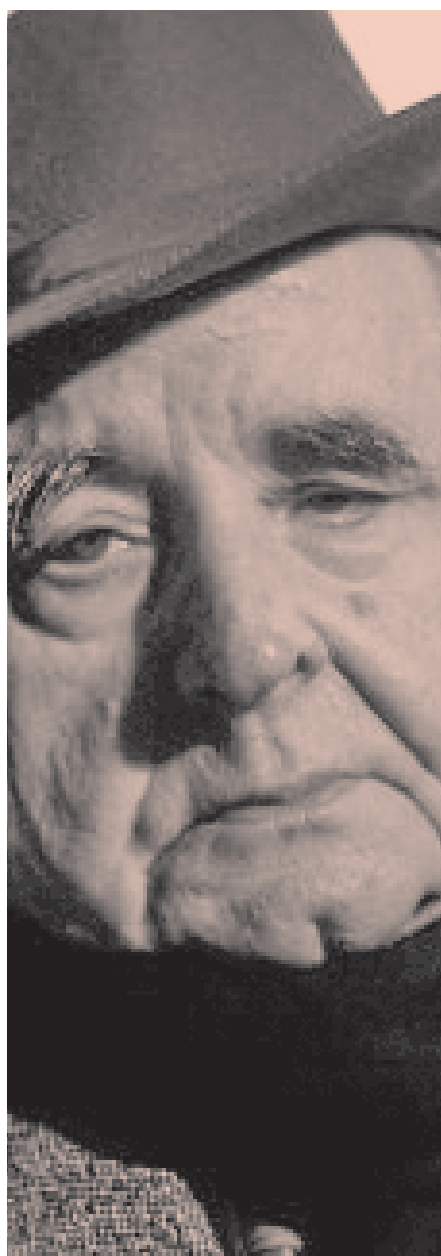
Prepoznaje se svaki napredak

Naši učenici odrastaju u Nizozemskoj, govore nizozemski i dobro poznaju nizozemske običaje. Istodobno, u Hrvatskoj školi upoznaju i čuvaju hrvatski jezik, kulturu i obiteljsko nasljeđe. Ne moraju birati između dviju zemalja i dviju kultura. Za oba dijela njihova života ima dovoljno mjesta – baš kao što u prosincu ima mjesta i za nizozemskoga Sinterklaasa i za hrvatskoga svetog Nikolu.

(Autorica teksta je učiteljica razredne nastave iz Zagreba koja u nastavi hrvatskog jezika u Nizozemskoj radi dvije godine)

UZOR-LIČNOSTI U NAZIVIMA OBRAZOVNIH USTANOVA – KNJIŽEVNICI (2)

TKO JE (NAJ)VEĆI: KRLEŽA, NAZOR ILI BRLIĆ-MAŽURANIĆ?



Po umjetničkom kriteriju Miroslav Krleža najveći je hrvatski književnik, a po njemu se nazivaju samo dvije škole u Hrvatskoj. Ime Vladimira Nazora nosi čak 38 obrazovnih ustanova i po tome je na samom vrhu omiljenih pisaca, višestruko iznad Krleže. Ivana Brlić-Mažuranić na vrhu je liste dječjih pisaca, ali je nema među 20 umjetnički najvećih

U prošlom smo broju iznijeli rezultate istraživanja po kojima 484 obrazovne ustanove (vrtići, osnovne i srednje škole, visoko školstvo), ili njih ukupno 24 posto, nosi ime po nekoj značajnoj ličnosti. Ličnosti smo, radi daljnjeg istraživanja, razvrstali u šest skupina od kojih su najbrojniji književnici. Sada ćemo pokazati o kojim je književnicima riječ te kakav je odnos tog spontanog izbora u odgojno-obrazovnom sustavu, prema rang-listi književnika načinjenoj po književnoumjetničkim kriterijima. Pritom polazimo od podjele umjetničke književnosti na tzv. visoku (ili veliku) književnost za odrasle (niže su razine književnosti zabavna, trivijalna i dr.) i književnost za djecu i mlade.

Neki književnici pripadaju u obje skupine. Kako ne postoji neka općeprihvaćena rang-lista književnika po razini estetske vrijednosti njihova djela ni za visoku ni za

PIŠE
Ante Bežen

//////

dječju književnost, tražili smo od umjetne inteligencije (Chat GPT) da složi takvu listu što objektivnije, a na temelju reprezentativnih književnoestetskih i književnopovijesnih prosudbi vodećih povjesničara književnosti.

VISOKA I DJEČJA KNJIŽEVNOST

Umjetna inteligencija svoje je rangiranje za visoku književnost objasnila ovako:

„Rangiranje književnika prema estetskoj vrijednosti književnog opusa nije objektivno mjerljivo, ali među povjesničarima hrvatske književnosti postoji prilično širok konsenzus o tome koji autori pripadaju samom vrhu hrvatske književnosti. U obzir sam uzeo reprezentativne prosudbe povjesničara i književnih kritičara poput Miroslava Šicela, Ive Frangeša, Dubravka Jelčića, Slobodana Prosperova Novaka, Krešimira Nemeca, Cvjetka Milanje, Viktora Žmegača i drugih autora sintetskih povijesti hrvatske književnosti.”

Slijedi objašnjenje za dječju književnost: „Danas u književnoj teoriji prevladava stajalište da dječja književnost nije ‘niži’ oblik književnosti, nego poseban umjetnički sustav koji se obraća dječjem čitatelju, ali može dosegnuti jednaku estetsku vrijednost kao i književnost za odrasle. Najznačajniji povjesničari i teoretičari dječje književnosti (npr. Peter Hunt, Zohar Shavit, Maria Nikolajeva te u Hrvatskoj Milan Crnković, Dubravka Težak i Stjepan Hranjec) polaze od toga da se vrijednost dječje književnosti procjenjuje istim temeljnim estetskim kriterijima kao i svaka druga književnost.”

Tražili smo rang-listu od 20 najznačajnijih naših književnika velike i dječje književnosti i prihvatili one za koje umjetna inteligencija navodi da povezuju estetski, povijesni i jezični kriterij važnosti pojedinog pisca. Potom smo te liste usporedili s rang-listom koja je proizašla primjenom pedagoškog kriterija.

Umjetnička i pedagoška rang-lista najvećih hrvatskih književnika				
Rang	Visoka književnost –po umjetničkom kriteriju	Dječja književnost – po umjetničkom kriteriju	Visoka i dječja (školska) književnost – po pedagoškom kriteriju	Broj vrtića i škola nazvanih po piscima
1.	Miroslav Krleža	Ivana Brlić-Mažuranić	Vladimir Nazor	38
2.	Ivan Gundulić	Vladimir Nazor	Ivan Goran Kovačić	22
3.	Antun Gustav Matoš	Mato Lovrak	Ivana Brlić-Mažuranić	11
4.	Tin Ujević	Grigor Vitez	Josip Kozarac, A. G. Matoš	9
5.	Marin Držić	Dragutin Tadijanović	Tin Ujević	8
6.	Ivan Mažuranić	Nikola Pulić	B. Mihanović, M. Lovrak, G. Vitez	7
7.	Ivan Goran Kovačić	Ivan Kušan	Ivan Mažuranić, Eugen Kumičić	6
8.	Petar Preradović	Ratko Zvrko	M. Marulić, M. A. Reljković	5
9.	Vladimir Nazor	Zvonimir Balog	A. Kačić Miošić, Katarina Zrinski, A. Šenoa, S. S. Kranjčević, K. Š. Đalski, A. Cesarec, D. Tadijanović	4
10.	Ranko Marinković*	Nada Iveljić	M. Držić, P. Preradović, A. Kovačić, D. Cesarić, F. Galović, M. Balota, V. Novak, P. Zoranić	3
11.	August Šenoa	Sunčana Škrinjarić	Ivan Gundulić, M. J. Zagorka, M. Krleža, V. Car Emin, D. Domjanić, M. P. Miškina, S. Kolar, A. Harambašić, T. Brezovački, I. Trnski, J. Kaštelan, J. Baraković	2
12.	Ivan Kozarac	Mladen Kušec	1 škola: P. Hektorović, J. Šišgorić, P. Kanavelić, T. Goričanec, A. Nemčić, A. Palmović, E. de Amicis, R. Katalinić Jeretov, K. Kuten, D. Gervais, J. Turić, L. Perković, V. Korajac, H. Badalić, M. J. Zagorka, I. Cankar, B. Tadijanović, M. Petar Katančić, A. Kanižlić, Đ. Deželić, J. Habledić, L. Botić, I. Perkovac, J. Leskovar, P. Štoos, F. Horvat Kiš, V. Vidrić, A. B. Šimić, M. Begović, I. Kozarčanin, S. Košutić, J. Benešić, I. Andrić, I. Poljak, V. Gotovac, J. Horvat, Zvane Črnja, Petar Šegedin, V. Kaleb , M. Švel – Gamiršek, F. Koncelak, A. Masle (novinar), L. Paljetak	
13.	Silvije S. Kranjčević	Tito Bilopavlović		
14.	Janko Polić Kamov	Stanislav Femenić		
15.	Antun Branko Šimić	Luko Paljetak		
16.	Dobriša Cesarić	Anto Gardaš		
17.	Vesna Parun	Jagoda Truhelka svrstana i u pedagoge		
18.	Petar Hektorović	Milan Taritaš		
19.	Marko Marulić	Joža Horvat		
20.	Dragutin Tadijanović	Vjekoslav Kaleb		
	Bez škole: 4 pisca	Bez škole: 12 pisaca		Ukupno 116 vrtića i škola nazvano je po piscima.

*Podebljana su imena pisaca po kojima nije nazvana nijedna škola.

Rang-listu književnika po pedagoškom kriteriju napravili smo prema broju obrazovnih ustanova koje nose ime nekog književnika, i to prema službenim popisima obrazovnih ustanova objavljenima na internetu. Obje liste povezali smo u tablici *Umjetnička i pedagoška rang-lista najvećih hrvatskih književnika* (vidi tablicu) u kojoj je i stupac s brojem vrtića i škola koje nose ime pojedinog pisca. Usporedba umjetničke i pedagoške liste pisaca iznimno je zanimljiva jer otkriva velike raskorake, ali i podudarnosti, između književnoumjetničke i pedagoške pozicije pojedinih književnika i otvara pitanja zašto je to tako te što se iz toga može zaključiti o stvarnom ugledu pojedinog pisca. Da bi odgovor bio što uvjerljiviji, uzeli smo u obzir i lektiru za osnovnu i srednju školu iz nacionalnog kurikula za Hrvatski jezik. Nastava hrvatskog jezika i književna djela lektire nedvojbeno utječu na poznavanje i popularnost pojedinih pisaca među učenicima, a po tome, generacijskim prijenosom, i u starijim naraštajima i cijelom društvu. U nazivima su obrazovnih ustanova, kao i u kurikulu Hrvatskoga jezika, zastupljeni pisci i velike i dječje književnosti.

METODIČKI KOMPROMIS: ŠKOLSKA KNJIŽEVNOST

U kurikulu za osnovne i srednje škole nalazi se svih 20 pisaca iz rang-liste Chat GPT-ja, osim Ivana Kozarca. U kurikulu se nalaze 54 pisca s obveznim i preporučenim djelima koje bi učenici trebali pročitati i interpretirati s učiteljima u nastavi hrvatskoga jezika.

Od tih 20 najvećih pisaca visoke književnosti u nazivima škola nema Ranka Ma-

rinkovića, Ivana Kozarca, Janka Polića Kamova i Vesne Parun. Od pisaca iz kurikula koji nisu živi (po živima se škole ne nazivaju) nema ovih imena: Ivan Bunić Vučić, Stanko Vraz, Dimitrija Demeter, Dinko Šimunović, Slobodan Novak, Vesna Parun, Ivan Slamnig, Antun Šoljan, Ivo Brešan, Ivan Kušan, Zvonimir Balog i Sunčana Škrinjarić, što je oko 20 posto

pisaca zastupljenih u kurikulu. Kurikul se dakle ravna po umjetničkom kriteriju i za veliku i za dječju književnost. Glavna specifičnost pedagoškog kriterija upravo je u tome što obuhvaća ne samo pisce tzv. velike književnosti, odnosno književnosti za odrasle, nego i autore dječje književnosti od kojih neki ne mogu izdržati stroge estetske kriterije visoke književnosti. Iz toga se može zaključiti da su književnost za odrasle i književnost za djecu i mlade ipak dva književna kanona usprkos tvrdnji više teoretičara da postoji samo jedna književnost. Ta dva književna korpusa nisu posve odvojena jer ima dosta vrhunskih pisaca visoke književnosti koji su i dječji pisci. No vrlo je mali broj pisaca dječje književnosti u kanonu visoke književnosti, poput Ivane Brlić-Mažuranić, koje međutim ipak nema u popisu umjetne inteligencije najvećih književnika visoke književnosti. Ma koliko ti uradci bili nepouzđani, moglo bi se reći da ukupnu nacionalnu književnost vrijednosno ipak ponajprije predstavlja korpus visoke književnosti, dok je domet dječje književnosti ograničen njezinom dječjom publikom.

Književnost koja se uči u školi u metodici se stoga kompromisno naziva *školska književnost*, a ona se formira tzv. didaktičkim

TKO (NI)JE PROROK U SVOM ZAVIČAJU

Imenovanje neke škole po poznatoj ličnosti značajan je čin. To je znak da škola odaje toj ličnosti javnu počast za zasluge i da se njome ponosi. Veliko je to moralno priznanje toj ličnosti jer ona na taj način postaje uzor-ličnost u jednoj od najvažnijih ljudskih djelatnosti – odgoju i obrazovanju mladih naraštaja te i na taj način ulazi u javnu memoriju. Očekuje se, u tom duhu, da se svako mjesto ponosi velikanima u njemu rođenima te da po njima nazove neku svoju školu ili drugu javnu ustanovu, ulicu ili trg. No, nije uvijek tako.

Od 20 navedenih najvećih hrvatskih pisaca „svoje” škole u rodnim gradovima i selima imaju: Krleža u Zagrebu, Gundulić u Dubrovniku, Matoš u Tovarniku, Ujević u Vrgorcu, Goran Kovačić u Lukovdolu, Preradović u Pitomači (rođen u nedalekoj Grabrovnici), Ivan Mažuranić u Novom Vinodolskom, Nazor u Postirima na Braču, Šenoa u Zagrebu, Kranjčević u Senju, A. B. Šimić u Drinovcima (BiH), Petar Hektorović u Starom Gradu na Hvaru, Marko Marulić u Splitu, Dobriša Cesarić u Požegi.

No ima mjesta koja nisu na taj način počastila svoje velike sinove i kćeri. „Proroci u svome zavičaju” nisu Ranko Marinković, Vesna Parun, Dragutin Tadijanović i Janko Polić Kamov koji nemaju škole sa svojim imenom u rodnom mjestu, iako su u samom vrhu hrvatske književnosti. Za neke postoje razumljivi razlozi. Tadijanović je rođen u malom selu Rastušju u kojemu već odavno nema škole, nego djeca odatle idu u selo Pocrkavlje gdje je područna škola OŠ „Blaž Tadijanović” iz Slavonskog Broda. No zato ime Dragutina Tadijanovića nosi jedna Osnovna škola u Slavonskom Brodu, gradu koji se i na brojne druge načine ponosi tim svojim zavičajnim pjesnikom koji je pokopan u Zagrebu.

Ranko Marinković, uz Krležu po mnogima najveći naš književnik 20. stoljeća, rođen je i pokopan u rodnoj Komiži na otoku Visu, no osnovne škole u Komiži i u Visu nemaju ime ni po kojoj ličnosti, nego samo po tim mjestima. Srednja škola u Visu naziva se po Antunu Matijaševiću Karamanu, mjesnom zaslužniku iz 17. st., istaknutom povjesničaru i arheologu, važnom za povijest Visa i Dalmacije. Po Marinkoviću se naziva mjesna knjižnica u Komiži, amatersko kazalište i jedna memorijalna zbirka, no ne i škola, što svakako nije na razini njegove nacionalne važnosti. Složen je memorijalni slučaj Vesne Parun, vjerojatno najveće hrvatske pjesnikinje uopće. Po njoj se ne zove osnovna škola u rodnom Zlarinu (to je područna škola OŠ „Faust Vrančić” u Šibeniku), možda zato što je tamo rođena „slučajno”, u vrijeme privremenog službovanja svog oca. Pokopana je u Grohotama na otoku Šolti, u obiteljsku grobnicu svoje majke, a nije posebno vezana ni za koje drugo mjesto pa se valjda nitko ne osjeća pozvanim da joj iskaže zasluženu počast. Po njoj bi se doista mogla nazvati barem područna škola u Zlarinu, što doduše ne odgovara njezinu umjetničkom rangu, no ne bi bilo unikatno s obzirom na to da se neke područne škole u Hrvatskom zagorju nazivaju po Matošu u Ujeviću, a jedna čak po Nikoli Tesli u Gorskom kotaru.

Usporedna analiza pozicije vodećih književnika po umjetničkom i pedagoškom kriteriju otkriva i brojne druge zanimljivosti i kontradikcije o njihovoj stvarnoj prihvaćenosti u kulturnoj i obrazovnoj stvarnosti. O tome će biti riječi u sljedećem broju Školskih novina.

prijenosom ukupnog književnog stvaralaštva, tj. visoke i dječje književnosti, u nastavni kurikulum. Taj prijenos vodi brigu o umjetničkom, ali i odgojnom kriteriju te načelu primjerenosti književnog teksta dobi učenika.

IDEMo u novi zvuk

BUDI ONO ŠTO ŽELIŠ ČUTI

Uspon benda IDEM smatra se jednim od najbržih uzleta na hrvatskoj glazbenoj sceni u posljednjem desetljeću. Antun Aleksa, zagrebački glazbenik koji stoji iza toga ne baš nepoznatog glazbenog projekta, dao nam je recept koji ne jamči siguran uspjeh na glazbenoj sceni, već siguran osjećaj ispunjenosti i zadovoljstva

PIŠE

Franka Redžić,
Gimnazija
Nova Gradiška

SNIMILA

Ivana Grgić

/////

Umjetnost je sve više pod utjecajem filtera i formi – film, glazba, književnost; sve što nas okružuje postaje uobičajeno i na isti kalup. Glazba, koja je najviše dijelom naše svakodnevice, postaje sve manje umjetnička. Sve smo više okruženi komercijalnom glazbom, onom koja se prodaje i doista je postalo vrlo neobično čuti originalan i istinski autentičan zvuk. Upravo zbog toga, projekt IDEM jedan je od najaktualnijih primjera benda s potpuno neponovljivim, unikatnim pjesmama i pojavom, praćenih strelovitim usponom. Stil benda opisan je kao kombinacija indie-popa, punka i tzv. bedroom popa, no svakako ima svoj prepoznatljiv zvuk. Uz bend IDEM povezani su i bendovi Porto Morto i Trophy Jump, čiji je Antun Aleksa član. Debitantskim albumom poyy bend je javnosti donio nešto potpuno novo, a drugim albumom CIAO potvrdili su ono što se već znalo: činjenicu da su potpuno jedinstveni i nezamjenjivi na današnjoj glazbenoj sceni.

IMATI POČETNI TON

Počeci benda uobičajena su tema u svakom razgovoru s izvođačima, ali ipak može otkriti mnogo toga. Otkriva koliko su sami izvođači kreativni, a koliko se oslanjaju na uzore, pa sam to upitala i Aleksu, a njegov je odgovor zapravo vrlo jednostavan: Te pjesme s akustičnom gitarom i drum-beatom nastale su inspirirane nekim pjesmama benda Fidler, pogotovo u ranom razdoblju našeg benda, ali je na kraju ispalo totalno drugačije. Imati uzor očito znači i imati početni ton iz kojega će nastati nešto potpuno unikatno i potpuno vaše.

U novije vrijeme glazbenici eksperimentiraju miješanjem različitih žanrova i glazbenih značajki, što dovodi do potpuno novih stilova i posebnog zvuka. Aleksa je član jednog takvog ansambla čije je puno ime malo kontroverzno, ali ću reći da uključuje tonove i glagol (JeboTon Ansambl). U počecima je scena žanrovski bila dosta podijeljena. Činilo mi se, kao klincu, da glazbena scena nije baš bila inkluzivna kao što je danas. Tada smo zapravo napravili JeboTon Kolektiv koji okuplja više bendova različitih žanrova, ali sličnih afiniteta da bi svirali, želje za dijeljenjem muzike, proba, svirki... S vremenom



Antun Aleksa

su se počele brisati te neke granice. govori Antun. Doista, različiti žanrovi i stilovi ne moraju biti prepreka, već otvorena vrata koja vode do novih ideja i mogućnosti.

GLAZBA SE ŽIVI

Na pitanje zašto se bavi glazbom odgovorio je: U glazbene vode sam ušao jer sam se uvijek imao potrebu izražavati na taj način, glazba mi je bila užasno bitan dio života, oduševljavao me otkrivati novu muziku, zaljubljavao sam se u bendove. Sama ideja da mogu nekome izazvati emociju kao ona koju ja osjećam kad slušam neki bend bila mi je nešto najbolje. Glazba meni znači neki release, otpuštanje nečega što imaš u sebi, to je neka vrsta komunikacije s ljudima oko sebe. Da se zaključiti – bez ljubavi i strasti prema onome što radiš nikako ne ide; bilo to glazbeno, likovno, književno izražavanje ili pak nekakav administrativni posao. No, sama ljubav nije dovoljna, potrebne su upornost, strpljivost i svijest da će ponekad biti naporno. Tako je nekad i Antunu: Nekad mi je teško i zahtjevno jer mi je stalo, a nekad se ježim od glave do pete, no svaki sam puta 1000% u tome i živim za to. Nakon koncerta mi uvijek treba malo da se smirim od adrenalina, ali najčešće sam zadovoljan svirkama.

OSTANI SVOJ, MAKAR BIO SAM

Važno je znati što to ima najveću važnost u glazbenom stvaralaštvu i izražavanju; jesu li to instrumenti, vokali, tekstovi ili nešto drugo? U svega tri rečenice Antun je sročio sve što trebamo znati: Mislim da je autentičnost u glazbi daleko najvažnija stvar. Ako se to što radiš ne sviđa tebi, nekako nema smisla. Autentičnost ne može baš doći iz potrebe da se sviđiš svima. Autentičnost.

Originalnost. Jedinstvenost. Sve su to riječi s istim značenjem: biti svoj.

Ipak, u današnjem svijetu vrlo je teško iznijeti svoje ideje zbog straha od osuđivanja ili osjećaja odbačenosti. Strah je neizbježan, ali ne treba biti kočnicom. Čak su i članovi benda IDEM bili u takvoj situaciji, potvrđuje moj sugovornik: Na samom početku benda smo se osjećali kao outcasti među full punk, full rock, full pop glazbenicima.

Iako ne voli davati savjete, Antun bi mlađem sebi rekao: Nemoj odustati od onog što radiš. Budi ustrajan i ulazi u sve s dobrom namjerom. Slušaj samog sebe! Ako vjeruješ da si osoba koju TI želiš čuti i ako misliš da imaš nešto što želiš podijeliti, nemoj raditi kompromise za ljude kojima se to ne sviđa. Tak je nebitno kaj drugi ljudi misle.

U SVAKOM BROJU ŠKOLSKIH NOVINA OBJAVLJUJEMO NAJBOLJE NOVINARSKÉ RADOVE UČENIKA OSNOVNIH I SREDNJIH ŠKOLA S DRŽAVNE SMOTRE LIDRANO. OBJAVOM NAJBOLJIH NOVINARSKIH RADOVA ŠKOLSKÉ NOVINE PROMOVIRAJU MLADE NOVINARE, POTIČUĆI ISTOVREMENO VRIJEDNOSTI KVALITETNOG NOVINARSTVA

CIRKUSANTI – ZABAVLJAČI ILI UMJETNICI

TINEJDŽERICA ULIANA ŽIVI ZA CIRKUS

Ne plešem sa sigurnosnom mrežom jer mi smeta kada vidim da se ispod mene ne nalazi samo pozornica. Također, izazovnije je i blagi mi osjećaj opasnosti daje poticaj da se što bolje koncentriram, zbog čega je u konačnici i nastup bolji

PIŠE

Ema Jalšovec,
Gimnazija Josipa
Slavenskog Čakovec

//////

Kroz zamračenu se cirkusku arenu probijaju jaka svjetla reflektora usmjerena na nju, a glazba najavljuje uzbudljiv trenutak. Zračne gurtne počinju se spuštati, ona se s lakoćom „zalijepi” za njih i počinje graciozno izvoditi vratolomije koje zastrašuju publiku. Opet se spušta na tlo i sada stavlja povez na oči kao da joj je bez njega sve bilo prejednostavno. Uz-dasi nevjerice i zaustavljanje daha jedini su zvukovi koji remete tišinu. Uspinje se do vrha šatora, naglo se spušta izvođeći okrete i špage, bez zaštitne mreže koja je može spasiti ako nešto pođe po zlu. I, ponovno se počinje spuštati, ali ovoga puta završi u školskoj klupi, pokraj mene. Onakva kakvu ju poznajem: smirena i nasmijana obična tinejdžerica.

Uliana Nazarenko učenica je drugog razreda čakovečke Gimnazije koja se, kad je imala 13 godina, zbog rata iz Kijeva preselila u Hrvatsku sa svojom majkom i bakom. U Čakovcu je nastavila svoj život iako su se njezini bezbrižni tinejdžerski dani zamijenili neizvjesnom budućnošću i snovima o povratku kući. Osim što je zbog ratnih strahota prerano sazrela, od svojih se vršnjaka razlikuje i zbog „posla” kojim se bavi – u cirkusu nastupa kao zračna akrobatkinja.

CIRKUS KAO UMJETNOST

„Za mene cirkus nije samo nastup. To je moj život, moja svakodnevica. Svoje nastupe i zračnu gimnastiku ne doživljavam kao ekstremni sport, već kao umjetnost. Kontaktirala sam Cirkus Grande Colloseum iz Zagreba u kojemu nastupam, a sljedeće godine planiram se okušati na Internacionalnom cirkuskom festivalu u Budimpešti gdje nastupaju najbolji cirkusanti i imaju priliku pokazati svoj talent. Nadam se da će i moj prepoznati i pozvati me u neki veći cirkus. Trenutno mi je to najveća želja”, kaže Uliana.

Riječ cirkus potječe od latinske riječi circus i znači krug, обруч. Također, to je i naziv rimskog amfiteatra u kojem su se održavale gladijatorske borbe i konjske utrke. Danas se cirkus definira kao mjesto pod šatorom u kojem se predstavljaju razne vještine ili, u prenesenom značenju, bučan i šaljiv prizor ili, jednostavno, buka i zbrka. Cirkusantima



Ilustracija

se nazivaju oni koji nastupaju u cirkusu, ali u prenesenom značenju, često pogrdnom, i oni koji od svega prave šalu ili neozbiljne osobe. Tako su nastale predrasude da je cirkus samo zabava bez umjetničke vrijednosti, da u njemu rade samo neobrazovane osobe, a u svakodnevnom se životu svaka neprimjerena situacija naziva cirkusom, primjerice u politici, sportu ili umjetnosti. No, je li cirkus uvijek samo velik crveni šator s bijelim prugama i smiju li se cirkusantima nazivati neozbiljne osobe?

OD ŠKOLE DO ARENE

Prema Ulianinim riječima u rodnoj Ukrajini, ali i nekim zemljama bivšega Sovjetskoga Saveza, posebice Rusiji, cirkus je nešto posve drugo: ima status umjetnosti. U Kijevu se nalazi Kijevska gradska akademija estradne i cirkuske umjetnosti koju je Uliana željela pohađati prije preseljenja, ali je bila premlada jer škola upisuje učenike s navršenih 16 godina. Škola ima dugogodišnju tradiciju i nudi različite programe, primjerice ko-reografiju, vokalnu obuku, pantomimu, lutkarstvo, glumu, režiju, gimnastiku... Školovanje traje četiri godine: ujutro se održava redovna nastava, a popodne je posvećeno treninzima. Nakon završetka učenici mogu nastaviti obrazovanje na Umjetničkoj akademiji ili tražiti posao u cirkusu.

„Ako si završio srednju školu za cirkus, veća je šansa da se u jednom i zaposliš. Nažalost, plaća u cirkusu nije dovoljna za život pa je to nestabilan posao”, kaže Uliana. To ne osporava činjenicu da su

u Ukrajini svi koji rade u cirkusu vrlo cijenjeni pa Uliana kao problem ističe previše školovanih osoba zainteresiranih za rad u cirkusu, stoga je konkurencija velika: „Kao što je nogomet popularan u Hrvatskoj, tako je s cirkusom u Ukrajini. Kako se u Hrvatskoj nalazi velik broj nogometnih stadiona, tako je u Ukrajini velik broj cirkusa.”

TRI UMJETNICE

Uliana potječe iz obitelji u kojoj je umjetnost svakodnevica. Sa šest se godina počela baviti baletom, a potaknula ju je njezina baka Natalia Nikitina, inače prestižna ukrajinska balerina, koja je u Čakovcu svojevremeno osnovala osnovnu baletnu školu, umirovila se i vratila u Kijev. Ratna previranja natjerala su baku da sa svojom kćeri i unukom potraži utočište u gradu koji je zadužila umjetničkim radom. Osim bake baletom se bavila i Ulianina majka. U sedmoj godini Uliana je počela trenirati zračnu gimnastiku – vrstu sporta u kojem akrobati, na velikim visinama, izvode različite akrobacije pomoću raznovrsnih rekvizita, npr. gurtne ili kolute. Uliana je u Kijevu trenirala šest puta tjedno, po 2-3 sata, s osobnom trenericom Oleg-sandrom Gregori ili u skupini s ostalim gimnastičarima.

Danas Uliana samostalno trenira u gimnastičkom centru Aton u Nedelišču i sama osmišljava koreografije koje izvodi u cirkusu. Pleše na kolutu i zračnim gurtinama na visini od 8 metara, a planira doći i do 15 metara, ovisno o fleksibilnosti cirkusa. Unatoč velikim visinama Uli-

ana nikada nije zadobila ozljedu tijekom nastupa. Naravno, za njezin je nastup vrlo bitna koncentracija i savladavanje treme. „U početku sam imala tremu prije svakog nastupa, no ona bi nestala čim bih izašla na scenu”, dodaje Uliana.

NASTUP BEZ MREŽE

Mogućnost Ulianina koncentriranja pred gledateljima i u opasnosti impresivna je. Ističe da u zraku ne razmišlja ni o čemu, fokusira se na ono što izvodi jer je svjesna da i najmanja pogreška može dovesti do najgoreg, a to je pad. Usprkos toj opasnosti Uliana ne želi nastupati uz sigurnosnu mrežu. „Ne plešem sa sigurnosnom mrežom jer mi smeta kada vidim da se ispod mene ne nalazi samo pozornica. Također, izazovnije je i blagi mi osjećaj opasnosti daje poticaj da se što bolje koncentriram, zbog čega je u konačnici i nastup bolji”, objašnjava.

Ulianu na svakom nastupu prati majka koja nosi veliku odgovornost jer je ona ta koja je podiže u zrak za ples na gurtinama. Uza sve to, gleda cijeli nastup u kojem joj kći izvodi uzbuđljive vratolomije. „Mama se više ne boji da ću pasti jer ima povjerenja u mene. Već se naviknula, gledala me stotinu puta kako nastupam, pa joj to i ne predstavlja toliko stres. Jako mi je drago da je ona ta koja me podiže u zrak na nastupu jer mi daje osjećaj sigurnosti. Velika mi je podrška na nastupu, a i općenito u životu”, govori Uliana.

RAT RUŠI SNOVE

Cijeli se Ulianin život vrti oko cirkusa, nastupa i umjetnosti. Više od svega željela bi nastaviti baviti se zračnom gimnastikom i raditi u cirkusu te se usavršiti. No, otkada je počeo rat u Ukrajini, to je na neki način postao neizvjestan san. Naime, već je u 2022. godini Ukrajinu zbog rata napustilo 6,5 milijuna stanovnika, a do 2025. taj je broj porastao i došao do katastrofalnih 8 milijuna. U tih su 8 milijuna i Uliana i njezine baka i majka. Brojnoj je djeci, poput Uliane, djetinjstvo otišlo u neželjenom smjeru i rat im određuje budućnost: svoj su dotadašnji život bili prisiljeni ostaviti iza sebe i početi na snove gledati samo kao snove. I Ulianin se tijekom života promijenio: došavši u novu sredinu, morala se prilagoditi, naučiti novi jezik, upisati novu školu i pronaći način da se nastavi baviti onim što voli. Usprkos nepredvidljivoj budućnosti u Uliani nije nestala ona iskra optimizma koja nas pokreće – nada se da će se jednog dana moći vratiti u Ukrajinu, nastaviti usavršavati svoj talent i da njezin san više neće biti samo san.

NORVEŠKA NOVA PRAVILA

OSLO ZABRANIO PAMETNE NAOČALE U ŠKOLAMA

Gradske vlasti upozoravaju na mogućnost neprimjetnog snimanja i prikupljanja podataka, dok Norveška tek razmatra šire reguliranje te tehnologije



Glavni grad Norveške, Oslo, objavio je zabranu korištenja pametnih naočala u školama, obrazloživši odluku nastojanjem da se djecu zaštiti od toga da postanu „statisti u Metinu prikupljanju podataka“. Zabrana vrijedi tijekom cijeloga nastavnog dana i odnosi se na sve razine obrazovanja, priopćila je gradska uprava.

– Mi političari moramo imati hrabrosti otvoreno reći o čemu je zapravo riječ: jedna od najbogatijih kompanija na svijetu izbacila je proizvod čiji se poslovni model u potpunosti temelji na tome da je nemoguće znati kada vas netko snima. U Oslu stoga odbijamo dopustiti da naša djeca postanu statisti u Metinu prikupljanju podataka – rekla je zamjenica gradonačelnika Osla za obrazovanje Julie Remen Midtgarden.

Konzervativna političarka kritizirala je i norvešku lijevu vladu, koja je najavila osnivanje stručne skupine dok razmatra reguliranje takvih uređaja i korištenja tehnologije prepoznavanja lica u javnosti.

– Naočale se danas prodaju u Norveškoj, već se koriste u norveškim školskim dvorištima, dakle problem je upravo prisutan. Razmatranje problema nije isto što i poduzimanje mjera – dodala je Midtgarden.

Pametne naočale korisniku omogućuju snimanje fotografija i videozapisa, slušanje glazbe, telefoniranje, prevođenje natpisa na stranom jeziku, prikazivanje teksta ili karte u vidnom polju te komunikaciju s integriranim AI asistentom. Meta je, prema dostupnim informacijama, razvila funkciju prepoznavanja lica spremnu za integraciju u svoje pametne naočale.

Zabrana u školama u Oslu stupila je na snagu 27. kolovoza, ali je najavljena nekoliko dana kasnije, zbog političkog primirja koje su norveške stranke dogovorile nakon smrti kralja Haralda V. 28. kolovoza. (iČ)

Prema Daily Sun

<https://www.daily-sun.com/world/897261/oslo-bans-smart-glasses-in-schools>

UKRAJINA RAT PROTIV KULTURE

U RUSKIM NAPADIMA UNIŠTENO 12 MILIJUNA KNJIGA

U posljednjim mjesecima pogodeno je više od 35 objekata povezanih s nakladništvom, a ugrožen je i cijeli ukrajinski izdavački sektor. Na meti su i muzeji, knjižnice te drugi objekti kulturne baštine

Ruski napadi na tiskare i nakladničke kuće diljem Ukrajine posljednjih su mjeseci uništili oko 12 milijuna knjiga, a ugrožen je i cijeli ukrajinski nakladnički sektor. Lokalni mediji izvještavaju da je ove godine uništena trećina svih knjiga tiskanih u zemlji.

Jedna od posljednjih meta bila je tiskara na rubu Kijeva, koju je tijekom noći pogodio ruski projektil dok se pripremala proizvodnja za novu školsku godinu. Tiskara je trebala isporučiti 1,3 milijuna knjiga, odnosno deset posto svih ukrajinskih školskih knjiga. U požaru su uništeni gotovo svi materijali, dok su preživjele stranice oštećene vodom tijekom gašenja požara ili urušavanjem krova.

– Vjerujem da je to namjerno učinjeno s ruske strane – rekla je Viktorija Haidai, komercijalna direktorica nakladničke tvrtke Konvi. Dodala je da su u posljednja dva mjeseca neke od najvećih ukrajinskih nakladničkih kuća ostale bez logističkih skladišta s velikim količinama knjiga.

U kolovozu je pogodeno više od 35 objekata povezanih s nakladništvom. U jednom od napada pogodena je i kijevska tržnica rabljenih knjiga Pochaina, pri čemu su uništene stotine štandova i velik broj knjiga. Ruski napadi teško su oštetili i druge dijelove ukrajinske kulturne baštine, uključujući muzeje, galerije, filmske studije, knjižnice i operne kuće.

Glavni direktor UNESCO-a Khaled El-Enany nedavno je posjetio Kijev te obišao oštećene i uništene lokalitete koji su na popisu svjetske baštine.

– UNESCO čvrsto osuđuje sve napade na kulturna dobra zaštićena međunarodnim pravom – rekao je El-Enany okupljenima, među kojima je bio i ukrajinski predsjednik Volodimir Zelenski.

Ukrajinska ministrica kulture Tetjana Berežna upozorila je da kulturne i vojne posljedice rata ne treba promatrati odvojeno:

– Ovo je egzistencijalni rat, Rusija nas želi uništiti kao naciju, izbrisati, kao da nikad nismo postojali. Zato napada našu kulturnu baštinu, simbole naše dugogodišnje prisutnosti.



Prema podacima ministrice Berežne, Rusija je napala više od 1900 elemenata ukrajinske kulturne baštine i više od 2000 kulturnih institucija. Digitalizacija je zato postala dio strategije zaštite umjetnosti i književnosti te omogućavanja djeci da nastave učiti unatoč uništavanju fizičkih primjeraka knjiga. Ukrajinski nakladnički sektor upozorava da mu je potrebna međunarodna potpora kako bi ostao održiv.

Napadi na kulturnu baštinu odvijaju se u širem kontekstu ruskog odnosa prema ukrajinskom identitetu. U eseju „O povijesnom jedinstvu Rusa i Ukrajinaca“ iz 2021. godine ruski predsjednik Vladimir Putin tvrdio je da su Ukrajinci i Rusi jedan narod te doveo u pitanje legitimnost neovisne ukrajinske države i kulture.

Rusko veleposlanstvo u Ujedinjenom Kraljevstvu za štetu nanесenu kulturnoj baštini okrivilo je ukrajinsku vladu, tvrdeći da su spomenici uklanjani, ulice preimenovane, a kulturni objekti korišteni za prikrivanje vojnih postrojenja. Kremlj je pak više puta zanijekao da namjerno napada civilne ciljeve tijekom invazije na Ukrajinu. (Ivana Čavlović)

Prema BBC

www.bbc.com/news/articles/cly5v8qmy64o

UJEDINJENO KRALJEVSTVO ZDRAVLJE UČENIKA

BRITANSKE ŠKOLE IZBACUJU PRŽENU HRANU S JELOVNIKA

Mjera je dio novih pravila o školskoj prehrani, a stručnjaci upozoravaju na povezanost pržene hrane s nizom zdravstvenih rizika

Ministarstvo obrazovanja Velike Britanije uvelo je nova pravila za školsku prehranu, među kojima je i zabrana pripreme pržene hrane za djecu. Mjeru podržava Stefan Kabisch, liječnik i stručnjak za prehranu iz berlinske klinike Charité i Njemačkog centra za istraživanje dijabetesa. Prema njegovim riječima, problem s prženom hranom nije samo u načinu pripreme nego i u masnoćama koje se pritom koriste. Rafinirane biljne masti, koje mogu podnijeti vrlo visoke temperature, često sadrže veći udio zasićenih masnih kiselina. One mogu pridonijeti upalnim procesima u organizmu, inzulinskoj rezistenciji i razvoju pretilosti te dijabetesa tipa 2.

Pržena hrana često sadrži i mnogo soli, što može povisiti krvni tlak i povećati rizik od kardiovaskularnih bolesti. Pri prženju škrobnih namirnica, poput krumpira, može nastati i akrilamid, tvar koja se sma-

tra potencijalno kancerogenom, a veće količine nalaze se u pomfritu, čipsu i drugim prženim proizvodima. Neka istraživanja pokazala su i statističku povezanost između konzumiranja pržene hrane i depresije. Kabisch, međutim, upozorava da takva povezanost ne znači nužno i uzročno-posljedičnu vezu. Moguće je, primjerice, da osobe s depresijom češće biraju brzu i prženu hranu.

Stručnjak ističe da je pri konzumiranju pržene hrane ključna količina. Što je manje takve hrane u prehrani, to više prostora ostaje za zdravije namirnice. Zbog toga smatra da je njezino ograničavanje u školama potpuno opravdana mjera. (iČ)

Prema Deutsche Welle

<https://www.dw.com/de/kein-frittiertes-essen-in-schulen-fett-salz-adipositas-diabetes-herz-krebs-depressionen/a-79260556>

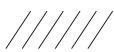
UMJETNA INTELIGENCIJA U OBRAZOVANJU

ŠKOLE POSTAJU POLIGON ZA VELIKI TEHNOLOŠKI EKSPERIMENT

Tehnološki divovi ubrzano uvode AI chatbotove u učionice, no još nema dovoljno dokaza da oni poboljšavaju obrazovne rezultate. Dio istraživanja upozorava i na moguće posljedice za kritičko mišljenje i razumijevanje pročitanog

PRIREDILA

Ivana Čavlović



Dok se djeca diljem svijeta polako vraćaju u školske klupe, Google, Microsoft, OpenAI i Anthropic utrkuju se u širenju svojih AI chatbotova u školama i na sveučilištima. Samo je ove godine OpenAI, tvorac ChatGPT-ja, sklopio sporazume o obrazovanju i umjetnoj inteligenciji s Grčkom, Jordanom, Kazahstanom, Slovačkom te Trinidadom i Tobagom. Microsoft je pak objavio da je u Tajlandu pomogao u usavršavanju više od 160.000 obrazovnih djelatnika u području umjetne inteligencije.

Anthropic navodi da edukatori u više od 60 zemalja uče koristiti njegov chatbot Claude. Google je pak u pojedinim školama uključio svoj chatbot Gemini u Google Classroom, aplikaciju koju koristi na desetke milijuna učenika i nastavnika.

BUDUĆNOST OBRAZOVANJA NA KOCKI?

Mnogi tehnološki čelnici i milijarderi tvrde da su chatbotovi na pragu revolucije u obrazovanju. Poruka tehnološke industrije jest da će proizvodi temeljeni na umjetnoj inteligenciji učiniti nastavnike učinkovitijima, zainteresirati djecu za učenje, automatski prilagođavati nastavu njihovim potrebama te učenike opremiti ključnim vještinama za buduće karijere. U nekim školama učenici već koriste umjetnu inteligenciju kako bi im pomogla objasniti matematičke i prirodoslovne koncepte, izraditi internetske igre i analizirati skupove podataka.

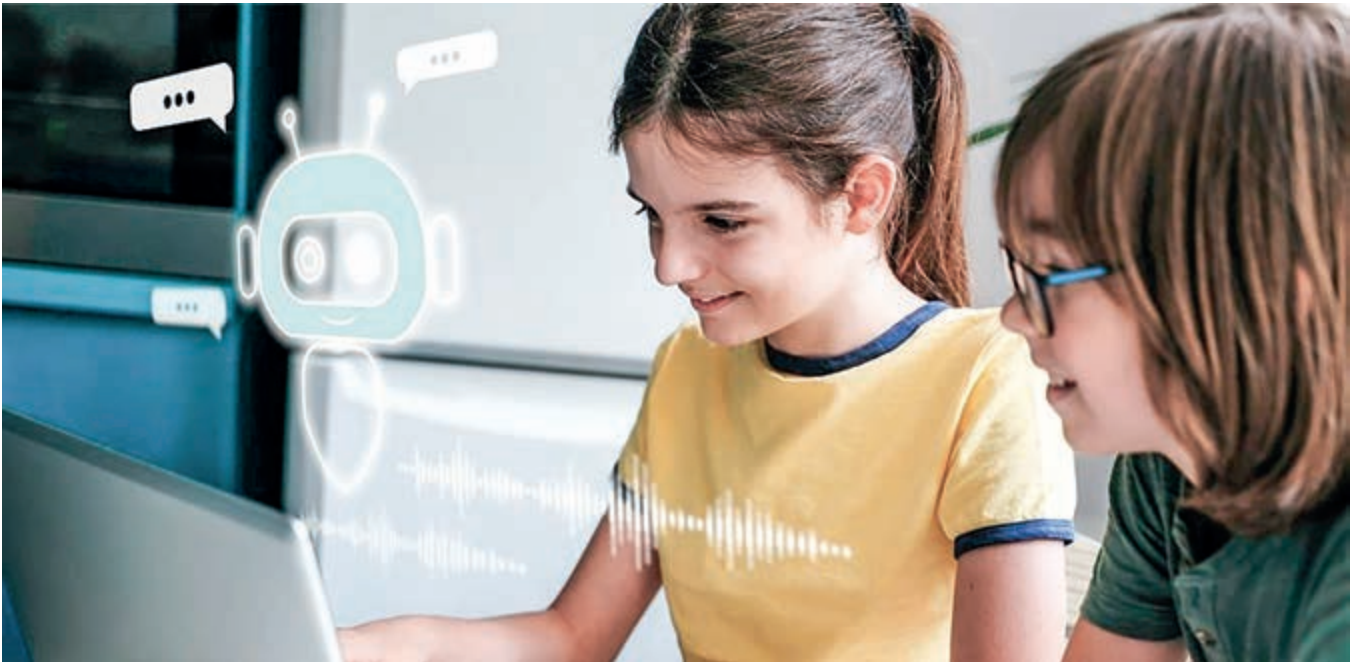
No zasad postoji malo potkrijepljenih, recenziranih istraživanja koja bi upućivala na to da AI chatbotovi znatno poboljšavaju obrazovne rezultate učenika. Štoviše, nekoliko novijih istraživanja pokazuje da ta tehnologija može otežati razvoj kritičkog mišljenja i razumijevanje pročitanog.

Stoga uvođenje nedovoljno provjerenih chatbotova u škole zapravo predstavlja masovni eksperiment, a na kocki je budućnost obrazovanja. Hoće li umjetna inteligencija postati učinkovit alat za učenje ili pomoćno sredstvo bez kojeg učenici više neće moći?

Nastojanje tehnološke industrije da uvede umjetnu inteligenciju u škole suprotstavlja moć Silicijske doline nekim lokalnim političarima i zabrinutim udrugama roditelja – a mnogi nastavnici i učenici našli su se između njih.

ŠAROLIKA SLIKA OBRAZOVNIH POLITIKA

Usred te neizvjesnosti neke zemlje privremeno ograničavaju ili zabranjuju korištenje chatbota u nastavi. Norveška je, primjerice,



UVOĐENJE NEDOVOLJNO PROVJERENIH CHATBOTOVA U ŠKOLE ZAPRAVO PREDSTAVLJA MASOVNI EKSPERIMENT, A NA KOCKI JE BUDUĆNOST OBRAZOVANJA. HOĆE LI UMJETNA INTELIGENCIJA POSTATI UČINKOVIT ALAT ZA UČENJE ILI POMOĆNO SREDSTVO BEZ KOJEG UČENICI VIŠE NEĆE MOĆI?

ograničila pristup učenika umjetnoj inteligenciji u osnovnoj školi. New York City, najveći školski okrug u SAD-u, upravo je najavio jednogodišnju zabranu korištenja umjetne inteligencije za učenike osnovnih i nižih razreda srednjih škola.

Drugi obrazovni sustavi istražuju moguće koristi i nedostatke umjetne inteligencije za učenike i nastavnike.

Island je prošle jeseni pokrenuo pilot-program u kojem su nastavnici koristili chatbotove poput Anthropicova Claudea kako bi osmislili ideje za nove nastavne sate, izradili obrazovne igre i pomogli u objašnjavanju složenih koncepata učenicima.

U Sijera Leoneu Google je nedavno proveo osmotjedno istraživanje u lokalnim školama kako bi ispitao može li njegov sustav umjetne inteligencije za „vođeno učenje” pomoći učenicima u matematici. Tvrtka je izvijestila da je kratko istraživanje pokazalo skromna poboljšanja. Google je također istaknuo da su od korištenja umjetne inteligencije više koristi imali učenici koji su već imali dobre matematičke vještine nego oni koji su imali poteškoća.

Estonija, jedna od prvih zemalja koja je učenicima u školama osigurala računala, pokrenula je sveobuhvatniji program. Prošle su godine istraživači i obrazovni stručnjaci ondje surađivali s OpenAI-em na razvoju prilagođenog chatbota na estonskom jeziku. On je osmišljen tako da učenicima postavlja pitanja i potiče ih na samostalno razmišljanje, umjesto da za njih obavlja zadatke.

– Ideja je postaviti zaštitne mehanizme kako bismo bili sigurni da učenici u doba umjetne inteligencije ne gube svoje kognitivne sposobnosti – rekla je Kristina Kallas, estonska ministrica obrazovanja i istraživanja.

Zemlje i školski okruzi koji uvode umjetnu inteligenciju u nastavu ističu da mnogi učenici već samostalno koriste komercijalne chatbo-

tove poput Geminija i ChatGPT-ja kako bi im pomogli u školskim zadacima. Smatraju da škole imaju važnu ulogu u osposobljavanju učenika i pružanju smjernica o tome kako se umjetna inteligencija može koristiti na produktivan način. U suprotnom, tvrde, pravila će postaviti Silicijska dolina.

SUPROTSTAVLJENE VRIJEDNOSTI

Sukob oko umjetne inteligencije u obrazovanju u konačnici je sukob vrijednosti. Tehnološki divovi, koji imaju financijsku obvezu prema svojim dioničarima, žele osposobiti školarce za korištenje svojih proizvoda. Ti poslovni interesi pomogli su pokrenuti industrijski potaknutu inicijativu za uvođenje umjetne inteligencije u obrazovanje, koja je uglavnom usmjerena na podučavanje učenika korištenju chatbota i provjeravanju njihovih odgovora.

Javne su škole, nasuprot tome, državne institucije čija je zadaća djelovati u najboljem interesu djece. Kako bi to ostvarile, globalne organizacije poput UNESCO-a, agencije Ujedinjenih naroda za obrazovanje, pozivaju škole da u obrazovanju o umjetnoj inteligenciji primijene pristup usmjeren na čovjeka – pristup koji je manje usredotočen na to kako koristiti chatbotove, a više na to da djeca razumiju odakle AI proizvodi dolaze, kako funkcioniraju i na koji način mijenjaju čovječanstvo.

– Nije riječ o tome kako koristiti AI chatbot – rekao mi je Mark West, stručnjak za obrazovanje u UNESCO-u. – Riječ je o pitanjima što su AI chatbotovi i što nam oni rade.

Dok Silicijska dolina potiče škole na prihvatanje umjetne inteligencije, možda je jednako važno – ili čak važnije – učenike učiti kako umjetna inteligencija oblikuje nas.

Prema New York Times
<https://www.nytimes.com/2026/09/09/world/10int-theworld-web-ai-education.html>

SJEVERNA IRSKA OBRAZOVNA REFORMA

NOVI PRIJEDLOG KURIKULA SMANJUJE PROSTOR ZA UČENJE JEZIKA

Moderni jezici ne bi bili uključeni u osnovnoškolski kurikulum, a umjesto toga naglasak bi se stavio na jedan temeljni moderni jezik, koji bi bio obavezan samo u srednjoj školi, za učenike u dobi od 11 do 14 godina

PRIREDILA

Ivana Čavlović

/////

Sjeverna Irska radi na uspostavi novog kurikula za osnovno i srednje obrazovanje. Predloženi Kurikularni okvir Sjeverne Irske 2028., TransformED – koji je trenutno na javnom savjetovanju – donosi novi kurikulum usmjeren na znanje.

Kurikulum podrazumijeva dobro razumijevanje sadržaja pojedinih predmeta, za razliku od, primjerice, naglašavanja općih vještina. U tome postoje brojne sličnosti s obrazovnim reformama provedenima u Engleskoj 2013. godine, koje je predvodio tadašnji ministar obrazovanja Michael Gove, poput utjecaja kognitivne znanosti i uvjerenja da čvrsto usvojeno znanje predstavlja temelj za razvoj složenijih oblika mišljenja.

JEDAN TEMELJNI MODERNI JEZIK

Neke od najdalekosežnijih predloženih promjena u Sjevernoj Irskoj odnose se na poučavanje jezika. Tijekom posljednjih 20 godina moderni jezici koji su se učili u školama Sjeverne Irske uključivali su francuski kao najzastupljeniji te njemački, irski i španjolski. Kada je početkom 2000-ih posljednji put reformiran kurikulum, propuštena je prilika da se u program osnovnih škola uvedu obvezni jezici. Time je Sjeverna Irska praktički postala područje s najkraćim obveznim razdobljem učenja jezika u Europskoj uniji.

British Council prati stanje učenja jezika u školama Sjeverne Irske, a u svom izvješću navodi da je učenje jezika već dulje u padu. Primjerice, između 2010. i 2018. broj učenika koji su učili jezike na razini GCSE-a smanjio se za 19 posto. Istodobno, istraživanja su pokazivala interes dijela osnovnih škola za ponovnim uvođenjem programa modernih jezika, a i mnoge srednje škole u Sjevernoj Irskoj poučavaju dva ili tri jezika. Sadašnji kurikulum zahtijeva učenje barem jednog jezika Europske unije, ali ostavlja dovoljno prostora za učenje dodatnih jezika.

Prema novim prijedlozima, moderni jezici i dalje ne bi bili uključeni u osnovnoškolski kurikulum. Umjesto toga, naglasak bi se stavio na jedan temeljni moderni jezik, koji bi bio obavezan samo u srednjoj školi, za učenike u dobi od 11 do 14 godina. Poučavanje bi se temeljilo na trima stupovima: glasovnom sustavu, vokabularu i gramatici. To uključuje i usredotočenost na učenje popisa od 800 najčešće korištenih riječi.

RAZLIČITA PRAKSA

U školama Sjeverne Irske u kojima se nastava odvija na engleskom jeziku irski se smatra modernim jezikom i ima jednak status kao francuski, njemački i španjolski. U dvjema srednjim školama u kojima se nastava odvija na irskom jeziku učenici nastavu pohađaju na irskom, a uče engleski te francuski ili španjolski.



Kada je početkom 2000-ih posljednji put reformiran kurikulum, propuštena je prilika da se u program osnovnih škola uvedu obvezni jezici. Time je Sjeverna Irska praktički postala područje s najkraćim obveznim razdobljem učenja jezika u Europskoj uniji



JEZICI U SJEVERNOJ IRSKOJ

- **19 posto** – toliko se između 2010. i 2018. smanjio broj učenika koji su učili jezike na razini GCSE-a
- **Francuski** – i dalje najzastupljeniji strani jezik u školama, a uče se i njemački, španjolski i irski
- **Višejezičnost učenika raste** – škole danas obrazuju učenike različitih jezičnih i kulturnih pozadina, što pred obrazovni sustav postavlja nove zahtjeve
- **Škotska, Wales i Republika Irska** – posljednjih godina razvijaju politike kojima se učenike potiče na učenje više jezika, za razliku od predloženog pristupa u Sjevernoj Irskoj

Takav pristup razlikuje se od prakse u drugim keltskim područjima, gdje je ponuda jezika proširena, a ne smanjena. Od 2013. Škotska svim učenicima pruža mogućnost učenja najmanje dvaju modernih jezika. U Republici Irskoj i Walesu primjenjuju se politike „dvojezično plus jedan“, što znači da svi učenici uče irski odnosno velški, uz još jedan strani moderni jezik.

Naime, izričito usmjeravanje na samo jedan temeljni jezik u dobi od 11 do 14 godina predstavlja značajnu promjenu obrazovne politike kakva nije zabilježena drugdje na britanskom otočju. U Engleskoj je učenje jezika obavezno od sedme do 14. godine, a u osnovnoškolskoj fazi može uključivati i klasične jezike.

Argument vlade Sjeverne Irske jest da rezultati istraživanja podupiru izdvajanje vremena za učenje i usredotočenost na „razvijanje dubine znanja“. Duboko znanje jezika i lingvistike doista je ključno, ali ne postoje međunarodna recenzirana istraživanja koja bi pokazala da bi mladi u školi trebali učiti samo jedan jezik ili

da bi učenje jezika trebalo biti ograničeno na dob od 11 do 14 godina.

ZABRINUTOST STRUČNJAKA

Prijedlog je već izazvao pitanja među obrazovnim stručnjacima i političarima, a najizravnija reakcija na pitanje jezika došla je iz rasprave u Skupštini Sjeverne Irske. Zastupnica Cara Hunter izrazila je zabrinutost što bi obvezno učenje jezika bilo ograničeno na samo tri godine te upozorila da bi izostanak univerzalnog prava na učenje modernih jezika mogao posebno pogoditi učenike iz nepovoljnijih sredina.

Ministar obrazovanja Paul Givan odgovorio je pak da je riječ o minimalnom, a ne maksimalnom sadržaju – škole bi i dalje mogle ponuditi više jezika od onoga što predviđa okvir. Istodobno je priznao da bi želio veći prostor za učenje modernih jezika u osnovnim školama, ali je kao jedan od problema naveo nedostatak kvalificiranih nastavnika.

Na temelju međunarodnih istraživanja, politika Europske unije kao cilj postavlja da svi učenici do završetka srednjoškolskog obrazovanja steknu znanje jezika na kojem se odvija školovanje te znanje još dvaju jezika. Pritom se posebno naglašava važnost jezične osviještenosti u višejezičnim učionicama. U Ujedinjenom Kraljevstvu takav je pristup široko prihvaćen i u nedavnim promjenama kurikula u Walesu.

Argumenti u korist višejezičnosti dobro su poznati – riječ je o razdoblju u kojem škole u Sjevernoj Irskoj obrazuju više od 21.350 učenika koji su se doselili u zemlju, dok se u njima govori više od 90 jezika. Odluke koje se donesu sada oblikovat će način na koji će jedna generacija učiti jezike.

Prema *The Conversation*
www.theconversation.com/proposed-curriculum-in-northern-ireland-would-restrict-childrens-language-learning-291064

RAZGOVOR PAŠKO VUKASOVIĆ, NOVI RAVNATELJ KAZALIŠTA „TREŠNJA”

NAŠE PREDSTAVE O NASILJU PROGOVARAJU BEZ FILTRA

Trebamo prihvatiti problem, razumjeti ga, zasukati rukave, raširiti oči i krenuti u njegovo rješavanje kako bismo umjesto problema na vrh društva mogli postaviti – trešnju

RAZGOVARALA
Nika Morić



UGradskom kazalištu Trešnja upravo počinje nova sezona, i to pod palicom novog ravnatelja, Paška Vukasovića, koji je svoj plodni stvaralački portfelj glumca i redatelja u nizu kazališta zaokružio nedavnim imenovanjem na čelo omiljenog dječjeg kazališta. Pitali smo ga da za Školske novine najavi što donosi jesen u „Trešnji”:

– Kazalište Trešnja najveće je kazalište za djecu i mlade u Hrvatskoj i u ovom dijelu Europe i u tom je pogledu naša odgovornost i dužnost raditi predstave za djecu i mlade od samog rođenja do tinejdžerske publike. Tako je i svaka naša premijera usmjerena različitoj dobnoj skupini. Prva je „Čudesna šuma”, temeljena na romanu Sunčane Škrinjarić i animiranom filmu na kojem su odrastale generacije, a namijenjena je apsolutno svima od pet do 105 godina. Naša iduća premijera „Tko je ukrao poklone?” mlade autorice Ane Perković u režiji Anje Maksić Japundžić fokusirana je na blagdanski period te pozitivno ozračje i toplinu koju donosi razdoblje adventa. Nakon toga pripremamo predstavu „Profesor Baltazar” u režiji Marija Kovača. Zbilja sam siguran kako najpoznatijeg hrvatskog profesora nije potrebno posebno predstavljati. Profesora Baltazara prema tekstu Petre Radin vidjet ćemo u novim situacijama svima poznatog Baltazargrada.

Posljednja premijera u sezoni koprodukcija je s Malim pozorištem „Duško Radović” iz Srbije, a pripremamo predstavu „Ljeto kada sam naučila letjeti”, prema romanu Jasminke Petrović u dramizaciji Ivane Vuković. Ova premijera namijenjena je našoj malo većoj i tinejdžerskoj publici.

U situacijama koje prolazi naša glavna junakinja Sofija, tijekom ljetovanja na Hvaru, djeca i mladi s njom uče letjeti u svijetu odraslih u kojem je bitno odrasti, ali ne izgubiti dijete u sebi. Uz spomenute premijere, važno je istaknuti kako pokrećemo program

Trešnja + (petkom) kojim u kazalište donosimo različite programe od projekcija filmova, radionica, kvizova, gostovanja predstava drugih kazališta, koncerata i drugih aktivnosti, a sve kako bismo Trešnju učinili prostorom susreta, dijaloga, razmišljanja i druženja djece i mladih, ali i cijele zajednice kojoj smo usmjereni.

UKLJUČUJEMO PEDAGOGA

Kakav je danas odnos djece i mladih prema kazalištu? Mijenja li se publika, je li teško pratiti tu promjenu?

– Djeca i mladi najiskrenija su publika i to je divno. Njihova spontanost, prirodnost i otvorenost nešto su što trebamo njegovati i poštovati. Zasigurno nije isti pristup u radu predstave za djecu vrtičke dobi ili za srednjoškolce. Baš u tom pogledu, s obzirom na to kako se druš-



ZADATAK KAZALIŠTA NIJE PARIRATI DRUŠTVENIM MREŽAMA NITI SU NUŽNO KAZALIŠTE I OPĆA DIGITALIZACIJA U KOJOJ ŽIVIMO NA SUPROTSTAVLJENIM STRANAMA, DAPAČE



tvne okolnosti mijenjanju, a time i generacije djece i mladih kojima smo usmjereni, Trešnja od ove sezone u sve svoje produkcije uključuje stručnu osobu koja prati razvojni proces svake produkcije. Doktorica znanosti i sveučilišna profesorica Ana Žnidarec Čučković, koja je diplomirala na Učiteljskom fakultetu i stekla zvanje odgojiteljice predškolske djece te nakon toga i na Filozofskom fakultetu i stekla zvanje profesorice pedagogije i opće informatologije te nakon toga doktorirala pedagogiju na Filozofskom fakultetu, prati razvoj svake produkcije u ovoj kazališnoj sezoni. Mišljenja sam kako je kazalište za djecu i mlade iznimno odgovoran posao jer direktno i indirektno uvjetujemo društvo u kojem ćemo živjeti sutra i baš sam zato vrlo sretan što je profesorica Žnidarec dio našeg tima.

KAZALIŠTE I DIGITALIZACIJA

Može li kazalište privući i onu djecu i mlade kojima je ono dosadno? Može li parirati društvenim mrežama?

– Trebamo mijenjati tu paradigmu jer kazalište je sve samo ne dosadno. Kazalište objedinjuje i glazbu, i likovnost, i pisanu riječ, i multimediju – kazalište je kuća za sve ljude i za svu našu djecu, da parafraziram stih jedne pjesme. Kazalište vam jamči da gledate živog čovjeka, glumca koji je čovjek od krvi i mesa kao i vi dok sjedite u udobnom stolcu u publici.

Kazalište vam dopušta, štoviše, potiče vas da budete i sretni i tužni, i prestrašeni i hrabri, i

NE TREBA ZATVARATI OČI PRED PROBLEMIMA

U kojoj mjeri kazalište danas može pokrenuti određene društvene promjene, u smislu razvoja empatije, tolerancije, nenasilja?

– Apsolutno može! Ne bih se bavio ovim da u to iskreno i stvarno ne vjerujem. Iz osobnog iskustva kao glumac, redatelj i autor nekoliko dramskih tekstova mogu tome posvjedočiti. Rekao bih da je krucijalna stvar u tom pogledu ne zatvarati oči pred problemima. Neke od predstava koje sam radio kao redatelj „Huligan”, „Aut” i „Dražen” namijenjene su baš višim razredima osnovne škole i srednjoškolcima, tinejdžerskoj publici, mladima koji se susreću s nasiljem, agresijom, neprihvatanjem drugačijih, omalovažavanjem, alkoholom ili nekom drugom ovisnošću. Stava sam da baš takvim predstavama, koje o tim temama progovaraju bez filtra, razvoj empatije, nenasilja i uvažavanja najviše dolazi do izražaja. Ako je problem ispred nas i mi zatvorimo oči, ne vidimo ga, ali to ne znači da je problem nestao. Trebamo prihvatiti problem, razumjeti ga, zasukati rukave, raširiti oči i krenuti u njegovo rješavanje kako bismo umjesto problema na vrh društva mogli postaviti - trešnju.

slabi i jaki jer je upravo ljepota u različitostima koje se kriju u svakome od nas.

Naravno da repertoarno, umjetnički, a nakon toga i komunikacijski i marketinški trebamo raditi iskorake i što je više moguće korespondirati sa zajednicom i društvom prema kojemu smo usmjereni i zbog kojeg postojimo. To apsolutno nije lagan posao, jer odgovornost kazališta je prevelika i ne smijemo izgubiti edukativni element i neprestano poticati djecu i mlade, ali i odrasle na kreativnost, na slobodnu mišljenja i toliko nužno kritičko promišljanje. U svakom slučaju, zadatak kazališta nije parirati društvenim mrežama niti su nužno kazalište i opća digitalizacija u kojoj živimo na suprotstavljenim stranama, dapače.

Hoćete li u repertoar možda uvesti neke za tinejdžere važne teme, poput vršnjačkog nasilja, mentalnog zdravlja ili utjecaja društvenih mreža?

– U ovoj kazališnoj sezoni predstava „Ljeto kada sam naučila letjeti” usmjerena je prema tinejdžerskoj publici i generaciji Z. Projektom Trešnja + bit će različitih programa od filmova i koncerata, radionica i drugih sadržaja koji su usmjereni prema tinejdžerima. Iduće sezone 2027./2028. pripremamo jednu „hardcore” predstavu za generaciju Z i poseban projekt za njih, ali sada je prerano o tome govoriti.

EKTRANIZACIJA PUSTOLOVNOG ROMANA ZA DJECU

FILM U KOJEMU GLUMI VIŠE OD STOTINU DJECE

Riječ je o inspirativnoj i napetoj priči o velikoj hrabrosti četvorice dječaka čije će prijateljstvo nasmijati, ali i rasplakati buduću filmsku publiku koja će kraj filma dočekati u potpunoj neizvjesnosti

Nakon što je osvojio čitatelje i svoje mjesto pronašao u neobveznoj školskoj lektiri, roman „Istočno od istoka” autorice Tine Primorac postaje film. Pod nazivom „Istočno od istoka: Sesvetska tajna”, nezavisni projekt autorice koji elementima komedije i napete zavrzlane govori o odrastanju modernog djeteta, očekuje se u kinima u prvoj polovini iduće godine.

Radnja ovog filma za djecu raspodijeljena je između urbanih sesvetskih prizora derutne tvornice Sljeme, visokih zgrada, željeznice i idilične prirode koja obavlja cijele Sesvete i penje se sve do planinarskog doma Lipa na istočnim obroncima Parka prirode Medvednica. Riječ je o inspirativnoj i napetoj priči o velikoj hrabrosti četvorice dječaka čije će prijateljstvo nasmijati, ali i rasplakati buduću filmsku publiku koja će kraj filma dočekati u potpunoj neizvjesnosti.

Projekt je potpisala autorica romana Tina Primorac, okupivši na filmskom setu više od stotinu djece među kojima njih gotovo sedamdeset ima govorne uloge.

Bio je to filmski pothvat epskih razmjera gdje su tijekom tri mjeseca, koliko je snimanje trajalo, cijele Sesvete pretvorene u filmski set, ističe se u najavi filma koju prenosi Hina.

U snimanje je bila uključena sesvetska zajednica – lokalne škole, vatrogasna društva, knjižnice, policija, sesvetski planinari, poduzetnici, Centar za kulturu Sesvete i lokalno Kino Sesvete koje proteklih godina doživljava procvat.

Uz hrvatske glumce Filipa Riđičkog i Gorana Bogdana, u filmu glume novinari Zlata Mück Sušec s HRT-a i Ivan Skorin s RTL-a, a prvi prizori već se mogu vidjeti na YouTubeu.

Kako se napominje u objavi, taj nezavisni projekt od početka je nošen entuzijazmom nekolicine ljudi, a teret snimanja na svojim su leđima iznijeli supružnici Tina i Marko Primorac te Ivan Validžić iz produkcijskog tima.

Knjiga „Istočno od istoka” koja je poslužila kao predložak za ovaj film, interaktivna je, pustolovna knjiga za djecu i mlade koja se i čita, i sluša, i gleda. Interaktivni pustolovni roman govori o skupini djece koja se suočava s izazovima odrastanja i školskim problemima. Radnja je smještena u prepoznatljiv gradski prostor Sesveta, od mjesne knjižnice i školskog igrališta do brežuljka Lipa i pružnog prijelaza. Posebnost knjige su QR kodovi koji čitatelje vode do videozapisa i pjesama popularnog reper a youtubera Top Topa. U nizu pustolovnih i napetih događaja likovi se susreću s vršnjačkim nasiljem, obiteljskim i društvenim problemima, pa i opasnim životnim situacijama. Dječak Noa simbol je hrabrosti, samopouzdanja i odlučnosti da se suprotstavi strahu, tremi i vršnjačkom ugnjetavanju. Knjiga obrađuje teme jačanja dječjeg samopouzdanja, načine suočavanja sa strahom i tremom, a promovira i ulogu sporta u odrastanju. Ilustracije iz knjige oživjele su u zanimljive animacije, a za potrebe projekta napravljen je i glazbeni album s osam pjesama.

Tina Primorac diplomirana je novinarka, književnica, autorica slikovnica, profesionalna



Tina Primorac, snimila Andrea Kovač



Set sa snimanja filma, snimila Domenica Beronić

U NIZU PUSTOLOVNIH I NAPETIH DOGAĐAJA LIKOVI SE SUSREĆU S VRŠNJAČKIM NASILJEM, OBITELJSKIM I DRUŠTVENIM PROBLEMIMA, PA I OPASNIM ŽIVOTNIM SITUACIJAMA



Goran Bogdan, snimila Domenica Beronić

pripovjedačica, voditeljica dramske grupe Bla bla te autorica dokumentarnog film 50 godina HPD Lipa Sesvete, a uz to i ponosna majka petero djece. Što ju je motiviralo za pisanje uspješnog romana čija ekranizacija je u tijeku, objasnila u razgovoru za školski list Zmajčec Osnovne škole Kašina.

„Djeca se sve češće susreću s problemima poput vršnjačkog nasilja, samoozljeđivanja ili pritiska društva – bilo da ih doživljavaju osobno ili da to prolaze njihovi prijatelji. Te su situacije teške, i za one koji ih proživljavaju i za njihovu okolinu. Zato sam željela da te teme u knjizi budu dotaknute, ali na način koji djeci nudi nadu. Ništa nije ostavljeno kao mračna ili bezizlazna situacija – sve je zao-kruženo tako da dijete na kraju vidi da život može biti dobar, da uvijek postoji izlaz i da svatko od nas ima nešto vrijedno za ponuditi”, rekla je Primorac.

„Knjiga nosi poruku da se trebamo izgrađivati, da možemo pobijediti ono što nije dobro, da možemo isplivati iz problema i da uvijek postoji netko kome se možemo obratiti. Mislim da je upravo zato ova knjiga puna nade i pozitivnosti, a to je ono što danas, više nego ikad, treba djeci – ali i svima nama”, zaključuje autorica.

Nika Morić

PREDAVANJA U KINOKLUBU ZAGREB

S DRUGE STRANE ZRCALA

Kinoklub Zagreb u rujnu i listopadu donosi novo izdanje Filmske čitanke nazvano „S druge strane zrcala”, seriju besplatnih javnih predavanja na temu odnosa psihoanalize i filma. Održat će ih kazališni kritičar, redatelj i glumac Mihael Željko Crnčec, kritičarka, urednica i esejistica Ann Fazekas, filmski redatelj David Gašo, kritičar i kustos Bruno Sokolić te teoretičarka i redovita profesorica na Odsjeku za komparativnu književnost, Željka Matijašević.

Predavanja se odvijaju u tjednom ritmu, s početkom u 19 sati, u prostorima Kinokluba Zagreb, Trg žrtava fašizma 14. Ulaz je slobodan, a nakon svakog uslijedit će rasprava predavača s publikom. Kinoklub Zagreb poziva sve zainteresirane na uzbudljiva predavanja i diskusije koje istražuju teme kao što suodnos campa i filmova strave i užasa, propitivanja odnosa ‘normalnog’ i patološkog u psihoanalizi te dominantnu afektivnu atmosferu apokaliptičke melankolije i duge, življene smrti. Predmet analize bit će filmovi redateljica i redatelja kao što su Zach Cregger, Coralie Fargeat, Ti West, Jacques Tati, Chantal Akerman, Ruben Östlund, Yasujiro Ozu, Elia Suleiman, Ulrich Seidl, Roy Andersson, Sergej Josifovič Paradžanov, Nanni Moretti, Jacques Rivette, David Cronenberg, Michelangelo Antonioni i Gregg Araki.

Raspored predavanja:

subota 26. 9. – David Gašo: Total kao zrcalo unutarnjeg

subota 3. 10. – Bruno Sokolić: U Paradžanovljevoj zemlji čudesa

subota 10. 10. – Željka Matijašević: Nedovršeno traumatsko žalovanje ili dovršena melankolija?

IZLOŽBA MLADE HRVATSKE FOTOGRAFKINJE

POD ISTIM SVJETLOM UDALJENIH OBALA MEDITERANA

Živimo na različitim obalama, govorimo različitim jezicima,
ali velik dio naše svakodnevce odvija se pod istim svjetlom

U Francuskom institutu u Preradovićevoj 5 u Zagrebu otvorena je izložba mlade hrvatske fotografkinje Matee Leš „Pod istim svjetlom”, postavljena u povodu obilježavanja 200 godina fotografije. Izložba ostaje otvorena do 1. studenoga.

Otkad zna za sebe, fotografkinja Matea Leš provodila je ljeto na Jadranu, gdje je rođena i odrasla. Posljednjih sedam, osam godina odlučila je svoja ljeta, osim u Hrvatskoj, provoditi i u drugim državama Mediterana poput Italije, Španjolske, Francuske, Grčke, Crne Gore...

Tijekom tog razdoblja polako se u pozadini počela stvarati zbirka fotografija koje ni sama nije bila svjesna. Sve te zemlje fotografirala je na gotovo jednak način na koji fotografira i Hrvatsku. Nikad je nisu pretjerano zanimala znamenitosti, niti joj je bilo važno dokazati gdje se točno nalazi. Ono što je najviše privlači zapravo su sasvim obične i svakodnevne stvari: svjetlo koje ulazi kroz prozor, plastična stolica ispred kuće, djedica sa sklopljenim rukama iza leđa, koža osunčana suncem...

OSJEĆAJ PRIPADNOSTI

U koju god bi zemlju otišla, pratio ju je osjećaj da je tamo već bila te joj je puno toga već bilo poznato. Djedovi na ulicama drže ruke iza leđa na potpuno isti način na koji to rade naši djedovi, riba se

polijeva maslinovim uljem i pije uz vino, ljudi se druže još dugo nakon zalaska sunca, glasno razgovaraju, jedu polako i nekako uvijek pronađu razlog da za stolom ostanu još malo. Neke su stvari, naravno, drugačije. Jezik, arhitektura, krajolici, ljudi... ali postoji neki ritam života koji je sličan, gotovo isti.

Nikad zapravo nije znala objasniti taj osjećaj pripadnosti Mediteranu, odnosno Jadranu. To nije nešto određeno granicama, niti se može svesti samo na more, klimu ili način života. Radi se o nečemu što instinktivno znamo i što je u nama. Pregledavajući fotografije nastale tijekom posljednjih osam godina, shvatila je da je cijelo to vrijeme zapravo fotografirala upravo taj osjećaj.

Izložba Pod istim svjetlom / Sous la même lumière upravo je presjek tih putovanja i malih trenutaka zbog kojih su joj mjesta koja ne poznaje djelovala blisko. Živimo na različitim obalama, govorimo različitim jezicima i ta mjesta nazivamo različitim imenima, ali velik dio naše svakodnevce odvija se pod istim svjetlom.

– Možda se zato, gdje god putujem Mediteranom, nikada ne osjećam u potpunosti daleko od doma – kaže Matea Leš.

Njezin je kreativni rad ukorijenjen u teksturama, svjetlu i tihim svakodnevnim trenucima. Svoj put u fotografiji započela je s fokusom na ljude, no s



vremenom je pronašla svoj izričaj u sporijim i tišim trenucima koji otkrivaju emocionalnu istinu nekog mjesta.

SIMBOLIČAN TRENUTAK

Rođena i odrasla uz more, Jadran ne bilježi kao destinaciju, već kao način života. Iako često i mnogo putuje, uvijek se rado vraća svojoj obali.

Izložba širi fokus autorice preko Mediterana, prateći svjetlo koje povezuje njegove udaljene obale. Od otvorenih krajolika do tihih fragmenata svakodnevce, fotografije traže osjećaj poznatog u nepoznatim mjestima. Zajedno otkrivaju vizualni jezik oblikovan istim suncem, istim morem i istim svjetlom.

Izložba „Pod istim svjetlom” otvara se u simboličnom trenutku, jer se ove godine obilježava dvjestota obljetnica izuma fotografije francuskog inženjera Nicéphorea Niépcea, autora prve poznate trajne fotografije pod nazivom Pogled s prozora u Le Grasu, pogleda s prozora njegove kuće u Burgundiji.

No, povijest fotografije i svjetla u umjetnosti počinje mnogo ranije, a njezin prethodnik nije nitko drugi nego Johannes Vermeer, 1660. godine, oko 170 godina prije izuma fotografije. On je već slikao kao fotograf, što su stručnjaci sada dokazali: Vermeer je koristio cameru obscuru kako bi bolje prikazao svjetlost. Vermeer je stoga bio prvi fotograf, a da to nije ni znao. (N. M.)

NACIONALNI PROGRAM „RUKSAK (PUN) KULTURE”

SUVREMENA UMJETNOST STIGLA U ŠKOLSKU KNJIŽNICU

Gostovanje Muzeja suvremene umjetnosti učenicima gunjske škole pružilo je
priliku da suvremenu umjetnost upoznaju istražujući, propitujući i sudjelujući

U sklopu nacionalnog programa „Ruksak (pun) kulture” Ministarstva kulture i medija, u OŠ „Antun i Stjepan Radić” Gunja održana je radionica „Dodir, pokret, riječ: iskustvo suvremene umjetnosti” Muzeja suvremene umjetnosti iz Zagreba. Radionicu su u školskoj knjižnici održale Renata Filčić, viša muzejska pedagoginja, i Marina Mlakar, vanjska suradnica MSU-a, a dočekala ih je školska knjižničarka dr. sc. Anita Tufekčić. U programu je sudjelovalo 14 učenika sedmih i osmih razreda, odabranih u suradnji s učiteljicom Likovne kulture Marijom Vidaković Tulić.

Radionica je učenicima približila suvremenu umjetnost na drugačiji način: putem vlastitog iskustva, pokreta, dodira, riječi, fotografije i zajedničkog stvaranja. Polazište su bili radovi hrvatskih i međunarodnih umjetnika poput Sanje Iveković, Marine Abramović, Tomislava Gotovca, Mladena Stilinovića i Vlade Marteka, kojima su učenici upoznawali različite oblike performansa i suvremenih umjetničkih praksi.

Nakon uvodnog razgovora o suvremenoj umjetnosti učenici su nizom praktičnih aktivnosti istraživali tijelo kao sredstvo umjetničkog izražavanja,

granice osobnog prostora, odnose među ljudima te mogućnosti povezivanja teksta, fotografije i performansa. Radili su individualno, u paru i u skupinama, osmišljavajući vlastite izvedbe i interpretacije inspirirane predstavljanim umjetničkim djelima.

Poseban naglasak radionice bio je na iskustvenom učenju. Učenici nisu bili samo promatrači umjetnosti, nego njezini aktivni stvaratelji, potaknuti na promišljanje o vlastitim reakcijama, komunikaciji, suradnji i odnosu prema prostoru i drugima.

Radionica je završila predstavljanjem učeničkih radova i zajednič-

kom refleksijom o iskustvu, a susret je pokazao kako školska knjižnica može postati prostor susreta različitih umjetnosti, kreativnog izražavanja i učenja izvan uobičajenih nastavnih okvira.

Program „Ruksak (pun) kulture” omogućuje djeci i mladima neposredan susret s umjetnicima i kulturnim sadržajima, a gostovanje Muzeja suvremene umjetnosti učenicima gunjanske škole pružilo je priliku da suvremenu umjetnost upoznaju upravo onako kako se ona često i stvara: istražujući, propitujući i sudjelujući.

Anita Tufekčić

IZ DNEVNIKA ŠKOLSKOG PSIHOLOGA

DOBRO JE GOVORITI O ADHD-u

Dijete s ADHD-om kod kuće je funkcionalnije jer se s njim radi „jedan na jedan” i tako mu se pažnja drži u fokusu pa je učinkovitije. U školi, ako nema individualizirani pristup, potpuno zakaže jer se ne može samo usredotočiti – razred je pun distraktora

PIŠE

Milijana Kovačević

/////

Nedavno sam upoznala dragu i vrlo uspješnu gospođu, majku sad već odraslog sina. Dok je odrastao i školovao se, prije dvadesetak godina, pa i više, napatila se. Navodno je imao ADHD (engleski – Attention Deficit Hyperactivity Disorder – sindrom nedostatka pažnje, hiperaktivnosti i impulzivnosti), ali nitko od djelatnika u školi, napose učitelji, nisu imali razumijevanja za njegovo specifično funkcioniranje i poteškoće koje su iz toga proizašle. Dapače, samo su mu pogoršavali situaciju i zagorčavali život brižnoj majci, očito pametnog jedinca, ali sa specifičnim poteškoćama koje su priječile da njegove visoko razvijene sposobnosti dođu do izražaja.

DOBRO JE DA SE O ADHD-u OPET GOVORI. ALI TO TREBA BITI ZADATAK DOISTA KOMPETENTNIH STRUČNJAKA, DA ŠTETA NE BI BILA VEĆA OD KORISTI

NEDOSTATAK SAMOPOŠTOVANJA

U stručnoj službi zapravo su imali razumijevanja, ali njihov utjecaj na učitelje i nastavnike bio je minimalan. Patnja zbog neznanja, nerazumijevanja, skotoma, neempatičnih učitelja, u najširem smislu riječi te etiketiranja djeteta i nadograđivanja novih poteškoća u njemu... trajala je tijekom cijelog njegova školovanja, priča i do danas nesretna majka. Oca nije ni spomenula. No, majke ne odustaju. Provela je uspješno (ali s ožiljcima) sina i sebe golgotom školovanja i sad je on uspješan pomorac. Ali, balast traume školovanja punog etiketiranja još tinja u njemu i povremeno ga zaskoči, ometajući ga ponajviše u zasnivanju vlastite obitelji. Nedostatak samopoštovanja, čiji je uzrok traumatizirajuće ponašanje i odnos važnih drugih prema njemu dok je odrastao učinili su da se teško snalazi u procesu sazrijevanja i ovladavanja nekim životnim vještinama. Samopouzdanje mu je raslo pomacima i uspjesima u struci, uz potporu majke, ali za potpunu zrelost osobe ono mora biti u kompletu sa samopoštovanjem, čega mladi čovjek i dalje nema dovoljno. Možda još nije kasno za nadogradnju?!

BROJNI UPITI

Ah, taj ADHD! Kad sam ja, prije mnoooogo godina, studirala svoju čarobnu psihologiju, za njega i o njemu nije se baš puno znalo. Nešto malo informacija o poteškoćama koje bi mogle biti to, ali pod drugim nazivom, dobili smo u predmetu Psihopatologija djetinjstva i mladosti. No, kad sam postala mladi psiholog i, bez obzira na činjenicu da sam bila i klinički, osjetila sam čari rada na mjestu

UVIJEK JE BILO UČITELJA KOJI, IAKO SU PROŠLI EDUKACIJE, NISU ISKRENO PRIHVATILI NAUČENO NITI SE DRŽALI UPUTA ZA RAD S DJECOM. NJIHOVO JE OPRAVDANJE BILO: „MOŽE, ALI NEĆE”



školskog psihologa i tu ostala, da, tad se već počelo o tome govoriti i krenule su edukacije. No, krajem sedamdesetih i početkom osamdesetih godina prošlog stoljeća (!) naziv je bio MCD (minimalna cerebralna disfunkcija). Sluteći da se u tim edukacijama može tražiti rješenja za poteškoće koje u školovanju imaju neki učenici, uronila sam u tematiku i počela se time intenzivno baviti.

S vremenom je MCD zamijenjen nazivom ADHD. Barem dvadesetak godina to je bila top tema. Puno se o tome govorilo, učilo, na tome radilo, ali uvijek je bilo učitelja koji, iako su prošli edukacije (vremenom i tijekom fakultetskog obrazovanja), nisu iskreno prihvatili naučeno niti se držali uputa za rad s takvom djecom. Njihovo je opravdanje bilo: „Može, ali neće”. Uh, velika je to borba bila! Ili kad bi roditelji rekli (najčešće majke, naravno): „Kako to, on kući zna, a kad dođe u školu, dobije jedan?” Ti upiti, iako su bili opravdani, jer se kod takve djece to zna dogoditi, dovodili bi do sukoba između učitelja i roditelja. I učitelj bi bio u pravu, jer dijete doista u školi najčešće zataji na ispitima. No, i roditelj i učitelj samo su napola u pravu. Pitanje je zašto se to događa. Rijetko je tko iz tog duela sebi postavljao to pitanje. Kad od stručnjaka i čuje odgovor, najčešće ostaje pri svome. A dijete pati. Jer može, a ne može. Doma je funkcionalnije jer se s njim radi „jedan na jedan” i tako mu se pažnja drži u fokusu pa je učinkovitije. A u školi, ako nema individualizirani pristup, potpuno zakaže jer se ne može samo usredotočiti. Razred je pun distraktora.

Opet nedavno, imala sam susret s učenikom šestog razreda koji je zapao u ozbiljnu krizu i

uporan je u realizaciji svog nauma da napusti školovanje! Po svemu sudeći također se radi o učeniku s ADHD-om koji nema razumijevanja u školi, a roditelji su kasno potražili pomoć.

TIM STRUČNJAKA

Usporedo s tim, nakon poduže tišine, u javnosti se opet sve više govori o ADHD-u. Na TV-u sam naišla na liječnicu koja je nadugačko i naširoko pričala o njemu, ali tako kao da do nje nitko nije niti čuo za ADHD, a kamoli se time bavio. Po meni, to je kontraproduktivan pristup. Evo i primjera koji pokazuje da liječnik nema potpunu kompetenciju za manipuliranje tematikom i problematikom, napose aplicirajući je na konkretno dijete. U dijagnosticiranju mora sudjelovati tim stručnjaka, pri čemu je uloga psihologa i njegovih psihodijagnostičkih sredstava od presudne važnosti.

Takvim, jedino pravim pristupom ne bi se dogodilo da liječnik neurotičnu gospođu, s golemim manjkom samopouzdanja i obilato hiperaktivnu proglasi ADHD-ovkom. Radilo se zapravo o djevojčici izrazito razvijene inteligencije i vrlo znatiželjnoj, koju obitelj, a ni škola, nije prepoznala kao darovito dijete, već je njezinu glad za stjecanjem znanja spustavala, ograničavala i pogrešno proglašavala nemirom i neposluhom, što je rezultiralo neurotičnim reakcijama kombiniranih s nemirom.

Dobro je da se o ADHD-u opet govori. Ali to treba biti zadatak doista kompetentnih stručnjaka, da šteta ne bi bila veća od koristi.



OSNOVNA ŠKOLA DR. ANTE STARČEVIĆ

DIJABETES U RAZREDU – ŠTO ĆU SAD?

Danas se u razredne odjele svakodnevno uključuju djeca s različitim teškoćama – fizičkim, psihičkim, ali i zdravstvenim. Gotovo da i nema razrednog odjela u kojem nije integriran netko sa specifičnim teškoćama. Ovoga puta dotaknut ću se zdravstvenog statusa učenika u razredu, odnosno kako postupati i kako se pripremiti ako se u vaš razred upiše učenik ili učenica s dijabetesom (tip 1).

Medicinske činjenice i znanstvene informacije preuzete su iz službenih uputa za roditelje djece sa šećernom bolesti i njihove nastavnike Zavoda za endokrinologiju i dijabetes u Zagrebu te kroz iskustvo roditelja djece s dijabetesom, ali i iz vlastitog iskustva u radu s učenicima s dijabetesom.

ŠTO JE UOPĆE DIJABETES?

Dijabetes je šećerna bolest (dijabetes melitus), a kod djece se najčešće javlja dijabetes tipa 1, kod kojega gušterača ne proizvodi inzulin. Inzulin je hormon koji se luči iz gušterače koja je zadužena za kontrolu koncentracije glukoze u krvi. Nedostatak inzulina dovodi do porasta razine glukoze u krvi, zbog čega dijete može postati izrazito žedno i imati potrebu za češćim mokrenjem.

Razlikujemo hipoglikemiju (snižena koncentracija glukoze u krvi) i hiperglikemiju (povećana koncentracija glukoze u krvi). Obje situacije mogu biti opasne, stoga ih je važno na vrijeme uočiti, prepoznati i spriječiti.

Najvažnije je zapamtiti sljedeće brojke: hipoglikemija (niski šećer) nastaje kada razina padne ispod 3,9 mmol/L i tada nastaje vrlo opasno stanje. Hiperglikemija (visoki šećer) definiramo kao vrijednost iznad 10,0 mmol/L nakon obroka. Ako su se vrijednosti približile tim brojkama, tada je potrebno preventivno reagirati.

Bitno je naglasiti da dijete koje boluje od šećerne bolesti, ne predstavlja nikakvu opasnost za drugu djecu u razredu. Štoviše, ostala djeca u razredu uključena u obrazovanje djeteta s dijabetesom mogu naučiti i iz osobnog iskustva doživjeti koje sve probleme može imati učenik sa šećernom bolesti te na koji način oni mogu pomoći učeniku (ili odrasloj osobi) s dijabetesom.

DESET SAVJETA ZA POČETAK RADA

– Informirati se o vrsti dijabetesa (nije svaka bolest ista i ne treba se na isti način pristupiti).



NAPISALA

Sanja Župan, učitelj mentor, OŠ dr. Ante Starčevića, Zagreb

//////

- Informirati cijelo Razredno vijeće o situaciji te se upoznati s učenikom koji ima specifične zdravstvene tegobe.
- Provesti edukaciju učitelja (ako je moguće i izvan Razrednog vijeća) kako bi mogli adekvatno reagirati i pomoći učeniku tijekom nastave (ako je potrebno).
- Prilagoditi vrijeme i obroke učeniku (ako je moguće).
- Imati razumijevanja za specifične potrebe tijekom provođenja pisanih ili usmenih provjera čija kvaliteta može biti narušena uslijed javljanja hipoglikemije ili hiperglikemije.
- Ako se ujutro pojavljuju problemi s davanjem inzulina, imati razumijevanja zbog mogućih kašnjenja na nastavu.
- Treba znati da dijete sa šećernom bolesti mora tijekom dana primiti više doza inzulina kako bi održalo zadovoljavajuću koncentraciju glukoze (šećera) u krvi. To katkad može biti izazovno tijekom nastavnog procesa, ali potrebno je omogućiti djetetu uvjete u kojima nesmetano može održavati koncentraciju glukoze.
- Učenika normalno uključiti u nastavni proces i sve aktivnosti koje se provode tijekom nastave.
- Što je učenik s dijabetesom mlađi, to je vjerojatnije da će mu biti potrebna veća pomoć i nadzor dežurnog učitelja.
- Šećerna bolest ne sprečava bavljenje sportom, no kod intenzivnije ili dulje tjelesne aktivnosti može biti potrebna dodatna količina ugljikohidrata. Važno je da tijekom aktivnosti uvijek budu dostupni brzi izvori glukoze (npr. tablete dekstroze, kockice šećera ili napitak koji sadržava šećer).

HIPOGLIKEMIJA I HIPERGLIKEMIJA: U ČEMU JE RAZLIKA?

Hipoglikemija, odnosno niska razina glukoze (šećera) u krvi, može se prepoznati po sljedećim simptomima: drhtavica, lupanje srca, znojenje, zamućen vid, promjena raspoloženja, slabost, glavobolja, vrtoglavica ili pojačana glad. Ako prepoznate hipoglikemiju, potrebno je provjeriti razinu šećera u krvi, djetetu dati dekstrozu i složeni ugljikohidrat (npr. mali sendvič ili jabuku ili pola banane



Vađenje krvi iz prsta

i sl.) Oporavak je uglavnom brz i slijedi unutar 15-ak minuta.

Nikada nisam doživjela, a nadam se da nećete ni vi, da dijete na nastavi ostane bez svijesti. Iako je to najgori scenarij koji se može dogoditi, potrebno je napisati kako reagirati i u tom nesretnom trenutku.

Dakle, u situaciji u kojoj dijete ostaje bez svijesti riječ je o teškoj hipoglikemiji. Postoje situacije u kojima dijete može izgubiti svijest i zbog teške hiperglikemije, odnosno dijabetičke ketoacidoze, i tada se glukagon ne primjenjuje.

Glukagon je lijek/hormon koji se daje kod teške hipoglikemije. Nakon primjene glukagona potrebno je odmah pozvati hitnu medicinsku pomoć. Nastavnik treba znati prepoznati znakove teške hipoglikemije i, ako je moguće, provjeriti razinu glukoze s pomoću senzora ili mjerenjem iz krvi te odmah primijeniti glukagon prema individualnim uputama za dijete.

U situacijama teške hipoglikemije, kada dijete ili općenito osoba s dijabetesom izgubi svijest, nema se vremena čekati dolazak hitne pomoći. Glukagon se primjenjuje odmah, a hitna medicinska pomoć poziva se istodobno ili odmah nakon toga. Kada se dijete probudi i bude sposobno sigurno gutati, potrebno mu je dati hranu ili napitak koji sadržava ugljikohidrate kako bi se spriječio povratak hipoglikemije.

Preporučam da se lijekovi, pogotovo glukagon, uvijek nose u torbi kada se organiziraju izleti ili neka duža putovanja te da razrednik uvijek zna gdje se glukagon nalazi.

Hiperglikemija, odnosno visoka razina šećera, prepoznaje se kada dijete ima sljedeće simptome: pojačana žeđ, često mokrenje, bolovi u trbuhu, mučnina, pojačana glad, razdražljivost, glavobolja ili pospanost.

Katkad se može javiti i zamagljen vid i svrbež kože. Učeniku s hiperglikemijom prvo je potrebno provjeriti razinu šećera u krvi, dati inzulin, a nakon toga piti puno tekućine (vode) i umjereno se kretati. Ako je nastava u tijeku, pustite dijete da se prošeće (uz pratnju).

I na kraju... kolege me često znaju pitati: Što ako ne prepoznam nijedan znak? Bez brige, i to se može dogoditi. Danas postoje suvremeni uređaji koji olakšavaju praćenje razine glukoze u krvi bez potrebe za fizičkim bockanjem i vađenjem krvi na satu. To ne znači da se to neće nikada dogoditi, sve je moguće, no trebamo biti spremni na sve situacije.



Hrana i dijabetes

KLOŠTAR IVANIĆ DJEČJI VRTIĆ PROLJEĆE

PRIČE U OKRILJU DJEČJIH RUKU

Uloga odgajatelja i roditelja u poticanju čitanja neprocjenjiva je jer upravo zajedničkim djelovanjem stvaramo temelje razvoju pismenosti, kritičkog razmišljanja i cjeloživotnog učenja

PIŠE

Katarina Bilandžić,
odgojiteljica savjetnica

/////

Susret s prvim listovima slikovnice, šarenim slovima i neobičnim likovima djeci dolazi u ruke od samog rođenja. Sama ta činjenica naglašava koliko su predčitalačke vještine dobrodošle i poželjne od najranije dječje dobi. Slikovnica je prvo umjetničko i književno djelo s kojim se dijete susreće. U svojoj knjizi „Slikovnica i dijete: Kritička i metodička bilježnica” Diana Zalar ističe da kvalitetna slikovnica potiče emocionalni razvoj, estetsku osjetljivost i komunikaciju između djeteta i odrasle osobe.

BOLJI REZULTATI

Kombinacija teksta i ilustracija omogućava razumijevanje sadržaja, potiče maštu i razvija sposobnost simboličkog mišljenja. Tijekom čitanja dijete usvaja nove riječi, povezuje uzročno-posljedične odnose te razvija sposobnost prepričavanja i izražavanja vlastitih osjećaja. Rano djetinjstvo razdoblje je intenzivnog razvoja mozga tijekom kojeg iskustva iz okoline oblikuju djetetove jezične, spoznajne i socioemocionalne kompetencije.

To je razlog zbog kojeg stručnjaci naglašavaju važnost čitanja od najranije dobi. Kvalitetna jezična iskustva koje dijete dobiva u obitelji i odgojno-obrazovnoj ustanovi imaju dugoročan učinak na njegov kognitivni, emocionalni i socijalni razvoj. Čitanje djeci nije samo sredstvo usvajanja jezika, već način razvoja mašte, empatije, koncentracije i kritičkog razmišljanja. Zajedničkim čitanjem dijete razvija i bogati svoj vokabular, razumijevanje jezika, sposobnost slušanja i koncentracije te stvara pozitivne emocionalne veze s odraslima.

Brojna su istraživanja dokazala kako se kod djece kojoj se redovito čita zabilježeni bolji rezultati u razvoju govora, razumijevanju pročitanog i kasnijem usvajanju čitanja i pisanja.

Osim razvoju jezičnih kompetencija, čitanje pridonosi razvoju pažnje, pamćenja, kreativnosti i emocionalne inteligencije.

KNJIGA JE IGRAČKA

U svojoj knjizi „Čitanje prije škole” Mira Čudina-Obradović naglašava da se predčitalačke aktivnosti razvijaju postupno tijekom ranog djetinjstva te su jedan od najvažnijih preduvjeta za uspješno početno čitanje. Autorica naglašava kako svakodnevno čitanje djeci pridonosi razvoju fonološke svijesti, bogaćenju rječnika, razumijevanju jezika te razvoju interesa za pisani tekst.

U skladu s brojnim istraživanjima i željom da se od najranije dobi unese iskra ljubavi



Iskustva iz okoline oblikuju djetetove jezične kompetencije

OSIM RAZVOJU JEZIČNIH KOMPETENCIJA, ČITANJE PRIDONOSI RAZVOJU PAŽNJE, PAMĆENJA, KREATIVNOSTI I EMOCIONALNE INTELIGENCIJE

spram knjige, i to od najranije dobi, svojim svakodnevnim odgojno-obrazovnim radom nastojim pobuditi želju za slikovnicama. U tome mi pomažu brojni roditelji koji s jednakim uzbuđenjem i interesom djeci prenose interes za slikovnicama čitajući im kod kuće gdje slikovnica ima svoje posebno mjesto.

U našoj mlađoj odgojnoj skupini „Koale” knjiga je igračka koja se svakodnevno nalazi u rukama djece. Naš centar slikovnica ispunjen je lutkama, slikopričama, slikovnicama različitih naslova i debljina korica, meki jastuci, interaktivnim didaktičkim igračkama, a plišane igračke i lampice privlače djecu i pozivaju ih na istraživanje i prepričavanje već poznatih priča. Uz nezaobilazne klasične bajke poput Ivce i Marice, Snjeguljice i sedam patuljaka, Vuka i sedam kozlića nalaze se i moderne slikovnice osobito one problemske koje u ovoj dobi iznimno privlače naše mališane.

PREDČITALAČKE KOMPETENCIJE

Iako su još uvijek mali, odlučili smo „Koalice” uključiti u manifestaciju Noć knjige koja se godinama realizira u prostorijama našeg dječjeg vrtića jer pokazala se kao primjer dobre odgojno-obrazovne prakse kojom se djecu i roditelje potiče na zajedničko čitanje priča te razvijanje pozitivnog odnosa prema knjizi. Djeci pruža mogućnost da knjigu dožive kao



izvor igre, istraživanja i zajedničkog druženja, dok roditelje uključuje kao partnere u odgojno-obrazovnom procesu. Ove smo godine u Noć knjige uključili i roditelje koji su tijekom cijelog tjedna dolazili i čitali djeci svoje najdraže slikovnice – „Vuk i sedam kozlića”, „Vjeverice svađalice”, „Najljepše bajke”, „Gospođica Neću”. Čitali smo i slikovnicu „Elmer i izgubljeni medo” te u razgovoru usvajali pojmove različitosti i prihvaćanja. Izrađivali smo Elmera od kartonske kutije tako da je svako dijete imalo priliku ući u nj, prihvatiti svoju posebnost i različitost, a na kraju ovaj smo poticaj iskoristili kao dio za samostalno čitanje priče.

Zajedničkim čitanjem, razgovorom i kreativnim aktivnostima razvijaju se predčitalačke kompetencije, ljubav prema knjizi i navike koje mogu trajati cijeli život. Uloga nas odgajatelja i roditelja u poticanju čitanja neprocjenjiva je jer upravo zajedničkim djelovanjem stvaramo temelje razvoju pismenosti, kritičkog razmišljanja i cjeloživotnog učenja. Knjiga nije samo izvor znanja nego i sredstvo razvoja emocionalne sigurnosti, mašte i međuljudskih odnosa, a uz zajednički trud i suradnju odgajatelja i roditelja ona se lako integrira u svakodnevni život djece. Ciceron bi rekao: „Soba bez knjige slična je tijelu bez duše!”



Skupina „Koale”



Čitanje donosi brojne dobrobiti



KUTIĆ PRIČA U GARDEROBI

Uočila sam da velik dio roditelja ima usvojenu naviku čitanja kod kuće svojoj djeci, što me je potaknulo na formiranje kutića priča u prostoru garderobe gdje svakodnevno razmjenjujemo svoje najdraže slikovnice koje potom čitamo u našoj sobi ili posuđujemo svojim prijateljima. Tako jačamo emocionalnu povezanost, obogaćujemo vokabular, razvijamo pažnju i koncentraciju te omogućavamo prostor mašti da od najranije dobi pronade put do djece. U današnje vrijeme kada je tehnologija zamijenila tako dragocjen predmet – knjigu – gotovo je nestvarno povjerovati da u jednoj skupini djece knjiga dobiva isti tretman kao i svaka druga igračka koja se može pronaći na policama naših ormara.

Zajedničko čitanje donosi brojne dobrobiti poput razvoja govora i komunikacijskih vještina, ono obogaćuje rječnik, potiče razvoj pažnje i koncentracije, razvija maštu i kreativnost, jača emocionalnu povezanost djeteta i odrasle osobe te stvara temelj za uspješno usvajanje čitanja i pisanja



Zajedničkim čitanjem dijete razvija i bogati svoj vokabular



OSNOVNA ŠKOLA BEDENICA

KAKO RAZVIJATI FINU MOTORIKU

Jednostavne aktivnosti oblikovanja papira postale su sredstvo za razvoj fine motorike i koordinacije do koncentracije, strpljenja, samostalnosti, upornosti i samopouzdanja kod učenika



Posljednje dvije godine provodili smo projekt „Oblikujemo papir – razvijamo finu motoriku“. Pod vodstvom učiteljice Martine Horvat aktivnosti su započele u drugom i nastavljene u trećem razredu, što je omogućilo praćenje dugoročnog razvoja učeničkih vještina i njihova napretka. Ciljevi projekta usmjereni su na razvoj fine motorike, vježbanje koncentracije i poticanje upornosti, uz stvaranje poticajnog okruženja u kojem učenici pogrešku doživljavaju kao prirodan dio učenja, a ne kao neuspjeh.

Na početku rada u drugom razredu mnogim je učenicima precizno oblikovanje papira bilo zahtjevno. U izvršavanju zadataka često su tražili pomoć učiteljice ili vršnjaka, a kod dijela učenika pojavljivala se i frustracija kada pokreti nisu bili dovoljno precizni. Takve su reakcije bile očekivane jer razvoj fine motorike zahtijeva vrijeme, ponavljanje i usklađivanje pokreta ruke i oka. Kontinuiranim radom rukama, učenici su postupno razvijali preciznost, koordinaciju i sposobnost usmjeravanja pažnje na zadatak. Aktivnosti s papirom, kao i jednostavni origami oblici, pokazali su se posebno vrijednima jer potiču strpljenje, prostornu orijentaciju i koncentraciju.

U trećem razredu već je bio vidljiv znatan napredak. Učenici su bili precizniji, samostalniji i s većim samopouzdanjem pristupali su zadacima. Aktivnosti koje su im nekoć bile zahtjevne doživljavali su kao izazov koji su samostalno, ili uz manju pomoć, uspješno svladavali. Projektom se provodilo i učeničko samovrednovanje, čime se dodatno razvijala svijest o vlastitom napretku i odgovornost za učenje.

O važnosti ovakvog pristupa govori i Maria Montessori: „Mi ne možemo učiti dijete kako da bude umjetnik, ali mu možemo pomoći da samo razvije oko koje vidi, ruku koja sluša, dušu koja osjeća.“

Upravo tu ideju potvrđuje i iskustvo provedbe ovoga projekta. Jednostavne aktivnosti oblikovanja papira postale su sredstvo za razvoj mnogo šireg spektra vještina – od fine motorike i koordinacije do koncentracije, strpljenja, samostalnosti, upornosti i samopouzdanja. Kontinuiranim radom učenici su postupno spoznavali da se trudom i vježbom mogu svladati i zadaci koji su im se u početku činili teškima.

Martina Horvat

ZAGREB • ŠKOLA ZA MEDICINSKE SESTRE VINOGRADSKA

DIGITALNE TEHNOLOGIJE U NASTAVI ZDRAVSTVENE NJEGE

Projekti mobilnosti za nastavnike i učenike izravno pridonose većoj zapošljivosti učenika i njihovoj konkurentnosti na europskom tržištu rada, ali i boljoj pripremljenosti za izazove obrazovanja za zdravstvene profesije koje se brzo mijenjaju i digitaliziraju

Obrazovanje budućih medicinskih sestara danas se ne odvija samo uz udžbenik i klinički rad uz krevet pacijenta. Sve više ulazi u digitalno doba – 3D anatomske modeli, virtualni klinički scenariji, simulacije i alati temeljeni na umjetnoj inteligenciji postaju sastavni dio suvremene nastave zdravstvene njege. Istraživanja pokazuju da takvi digitalni sadržaji potiču bolje usvajanje teorijskog znanja, razvoj praktičnih vještina te kritičko mišljenje kod učenika, naravno kada se digitalno i tradicionalno poučavanje pametno kombiniraju.

Upravo su ti trendovi bili u središtu pozornosti međunarodnog stručnog usavršavanja održanog u Puerto de la Cruz na Tenerifima posvećenom digitalnim alatima u obrazovanju pod nazivom „Integrating ICT, new technologies and AI tools into teaching and education“, u organizaciji Erasmus Learning Academy. Okupili su se nastavnici iz više europskih zemalja i škola, koji su tijekom intenzivnog tjedna razmjenjivali primjere dobre prakse i zajedno istraživali kako digitalne alate i umjetnu inteligenciju primijeniti u svakodnevnoj nastavi.

Sudionici su svakog dana usvajali nove alate uz praktičan rad, isprobavajući ih najprije na gotovim primjerima, a potom i samostalno izrađujući vlastite materijale.

Tijekom tjedna nastavnice su se uz praktičan rad upoznale s nizom alata koji mogu obogatiti nastavu kao što su Padlet – virtualna ploča za suradničko dijeljenje ideja i brainstorming s



učenicima, Baamboozle i igre u stilu Jeopardyja – za izradu interaktivnih kvizova i provjeru znanja u stvarnom vremenu, Actionbound – alat za kreiranje digitalnih „potraga za blagom“ i GPS igara koje potiču aktivno učenje izvan učionice, ChatGPT, Copilot AI i Canva AI – za izradu nastavnih planova, interaktivnih sadržaja i vizualnih materijala uz pomoć umjetne inteligencije te mnogih drugih alata za kreiranje interaktivnih i angažirajućih nastavnih materijala.

Znanja stečena na ovakvim usavršavanjima izravno se prenose u

nastavu zdravstvene njege u našoj školi. Simulacije kliničkih postupaka, interaktivni kvizovi za ponavljanje gradiva, virtualni scenariji i AI potpomognuta izrada nastavnih materijala mogu uvelike olakšati usvajanje zahtjevnih sadržaja iz anatomije, fiziologije i kliničke prakse, istodobno povećavajući motivaciju učenika za učenje. Ulaganje u digitalne kompetencije nastavnika tako postaje ključan korak u pripremi budućih medicinskih sestara za rad u suvremenom, sve više digitaliziranom zdravstvenom sustavu.

MEDICINA SPAJA: UČENICI RASTU UZ ERASMUS

Strukovno obrazovanje medicinskih sestara sve više prelazi granice učionice i vlastite bolnice – ono danas podrazumijeva i priliku da učenici iskustvo stječu u zdravstvenim ustanovama diljem Europe. Upravo takvu priliku pruža Erasmus+ projekt mobilnosti „Medicina spaja: rastemo kroz Erasmus“, koji je usmjeren na unaprjeđenje kvalitete strukovnog obrazovanja uz međunarodnu praksu i primjenu inovativnih metoda u zdravstvenoj skrbi.

Projekt ima nekoliko ključnih ciljeva: razvoj praktičnih i digitalnih kompetencija učenika, jačanje njihove emocionalne otpornosti te promicanje zdravih životnih navika i profesionalnih vrijednosti u zdravstvenoj njezi. Dakle, projekt potiče cjelovit razvoj mladih ljudi koji se pripremaju za zahtjevan, ali i iznimno human poziv.

Sudjelovanjem u mobilnostima u europskim zdravstvenim ustanovama naši učenici stekli su konkretna iskustva rada u interdisciplinarnim timovima, osobito u skrbi za ranjive skupine – starije osobe i osobe s intelektualnim teškoćama. Ishodi projekta pokazuju širok raspon stečenih

kompetencija. Učenici su razvili stručne i praktične vještine u realnom radnom okruženju, unaprijedili digitalne kompetencije u zdravstvenoj skrbi, ojačali komunikacijske i interkulturalne vještine, usvojili etičke principe i profesionalno ponašanje, razvili sposobnost timskog rada i samostalnosti, povećali svijest o mentalnom zdravlju i upravljanju stresom te usvojili znanja o zdravim životnim navikama i njihovoj primjeni u skrbi za pacijente. Izradom digitalnih materijala i sudjelovanjem u evaluacijama učenici su razvili i kompetencije prezentiranja i diseminacije znanja, što potiče refleksiju o vlastitom učenju i navike cjeloživotnog obrazovanja.

Dugoročno gledano, ovakvi projekti mobilnosti izravno pridonose većoj zapošljivosti učenika i njihovoj konkurentnosti na europskom tržištu rada, ali i boljoj pripremljenosti za izazove suvremene zdravstvene profesije koja se brzo mijenja i digitalizira.

Monika Lovrek Seničić,
Dajana Antunović, Suzana Avgustinović

Sve što će vašim učenicima trebati za nastavu likovne kulture



Optimiziran sadržaj likovnih mapa odgovara svim zahtjevima GIK-a likovne kulture!

Likovne mape Školske knjige sadržavaju:

- najkvalitetniji papir za sve likovne tehnike
- najbogatiji kolaž-papir sa čak 27 boja i tekstura
- knjižicu kreativnih zadataka za učenika

Praktična Likovna kutija Školske knjige sadržava pomno odabran i provjeren pribor za primjenu svih likovnih tehnika.



Likovne mape i kutije možete naručiti preko stručnog predstavnika Školske knjige zaduženog za vašu školu ili na direktna@skolskaknjiga.hr

školska knjiga



Humanoidni roboti



Dolazak konvoja u Kukljicu



Najmlađe je najviše veselio robotski pas



Razgledavanje različitih letjelica

ROBOT-DRON DEMO KONVOJ

ROBOTI TONKA I JOŽE NA KUKLJICI

U Zadru i Kukljici održan je Robot-dron demo konvoj, jedinstveni tehnološko-znanstveni događaj s demonstracijom naprednih autonomnih robotskih sustava u stvarnim uvjetima pomorskog okruženja. Događaj je organiziran u okviru 5. Međunarodnog savjetovanja o robotici, koje je održano na Sveučilištu u Zadru. U okviru konvoja predstavljena su i u stvarnim uvjetima demonstrirana suvremena rješenja podvodne, zračne i kopnene robotike, autonomnih sustava te umjetne inteligencije.

Središnji dio odvijao se nakon dolaska konvoja u Kukljicu, gdje su okupljenima prikazani rad humanoidnih robota Jože i Tonke, robotskog psa te različitih dronova i letjelica kojima je cilj istraživanje mora i podmorja, bilo da se radi o uzorkovanjima, detektiranju vrulja, snimanju kamerama za blisku fotografiju, batimetriju... Naravno, najviše pažnje

privukli su Joža i Tonka, koji su komunicirali s posjetiteljima i otplesali valcer, kao i robotski pas koji se igrao s djecom.

Poseban dio bila je javna tribina posvećena viziji razvoja robotike i umjetne inteligencije, njihovu utjecaju na gospodarstvo i svakodnevni život te širim promjenama koje donose u oblikovanju budućeg društva.

– Umjetna inteligencija pruža velike mogućnosti i omogućuje nešto što je bilo nezamislivo, ali postoji velika opasnost da kliznemo u zonu komfora i užitka s mišlju da će nas potpuno zamijeniti tehnološka dostignuća. Ona je izvrstan alat koji može otvarati neslućene prostore, ali treba je sagledavati s oprezom. Važno je da se od najranijih susreta učenici ne plaše umjetnom inteligencijom, već da ih se uputi u razborito korištenje – istaknuo je rektor Sveučilišta u Zadru Josip Faričić. (M. L.)

